

Mattiu

Na-kel-uri-an tovoi aMattiu totoni

Ase itos nalobulat egai?

Nəvanuan lotokad namitisau hən nasoruan siGot lunau ke, aMattiu tovi esua len ahai susur toşəjavur pisan toru siYesu, gai itosi.

AMattiu itos nalobulat egai hən nəsa?

Itosi hən bikel uri mai naJu gail ke aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh lan, aGot tokel gati len na-kel-gati-an ta sutuai.

AMattiu itosi mōs ase?

Itosi mōs naJu gail, alat a Jutea.

Nəsa evisi len nalobulat egai?

Len nalobulat egai, aMattiu ikel na-kel-uri-an tovoi husur natohan pipihabəlan aGot len nəmav. İbol husur nəpasian siYesu, nəpusanan san, nəmatan san mai na-le-məhat-an san dan nəmatan.

Nalobulat egai ehusur as galito?

Ehusur aYesu len nəmauran san, ehusur aJon Baptaıs, ehusur ahai susur siYesu gail, mai aPita tovi galit sua.

Natgalenan evisi ŋais?

Nalobulat egai ikel ur nəsa tovisi len nasihau 6 B.C. vəbar A.D. 30.

Len nalobulat egai aMattiu itos gat nəbathuyah siYesu hən bıpərɸar ke aYesu evi kiŋ len nəpasusan siTevit tovi kiŋ ta sutuai. Evi kiŋ aGot tokel gati mai alat aİsrael ta sutuai. Ale evi Kristo, aMessiah, aGot totabtabuh lan hən bılav kuv nəvanuan san gail dan nəsaan salito. AMattiu ikel ur natit isoɸur aYesu togole.

Isor husur nēsa ahai kelkel ur gail lotokele ta sutuai, ale len aYesu na-pəhāv-utaut-an galen lotokele lusarpoh. Len nalobūlat egai aMattiū itos gat nasoran erim hən naṣusanan siYesu, lumaiegai:

Nasoran san 1 (5.1–7.29)

Nasoran san 2 (10.5–11.1)

Nasoran san 3 (13.1–52)

Nasoran san 4 (18.1–35)

Nasoran san 5 (24.1–25.46)

Imaienan, aMattiū itos nalobūlat egai hən naJu ləbikad nadəlomian len aYesu, aGot totabtabuh lan hən ḅevi Kristo, hən ḅeil a mō hən galito, ḅevi kiṅ salito.

1) Nəbathuyah mai nəṣasian siYesu (1.1–2.23)

2) Natgalenan lotoutaut hən aYesu hən nauman san (3.1–4.11)

3) AYesu etuḅat hən nauman san (4.12–25)

4) Na-kel-uri-an aYesu tokele len naṽehuh (5.1–7.29)

5) AYesu igol namerikel isoḅur (8.1–9.34)

6) AYesu esəvat ahai susur lotovi 12 van (9.35–11.1)

7) AYesu eṣusan husur natohan pipihabəlan aGot len nəmav (11.2–13.52)

8) AMattiū itos husur nəvanuan gail lotokad nadəlomian tokəkereh (13.53–15.20)

9) Nagilen nauman siYesu len naut a Kalili (15.21–18.35)

10) AYesu iyar tur len naut gail tarhəwisel Jortan, evi Jerusalem (19.1–20.34)

11) Nauman siYesu len naut a Jerusalem (21.1–25.46)

12) Lutah gat aYesu (26.1–56)

13) Lukot hən aYesu, lugol imat len nəhai bal-bal (26.57–27.66)

14) AYesu ile məhat dan nəmatan (28.1-20)

Nəbathuyah siYesu

(Luk 3.23-38)

¹ Egai evi na-tos-gati-an sua hən nəbathuyah siYesu Kristo, topat len nəpasusan siTevit, topat len nəpasusan siAraham:

² AAraham evi atəman aIsak.

AIsak evi atəman aJakop,
tovi atəman aJutah mai aĀvan aJutah gail.

³ AJutah evi atəman aPeres mai aSerah, analaru
tovi aTamar.

APeres evi atəman aHesron.

AHesron evi atəman aRam.

⁴ ARam evi atəman aAmminatap.

AAmminatap evi atəman aNahson,
tovi atəman aSalmon.

⁵ ASalmon evi atəman aPoas, anan tovi Rahap.

APoas evi atəman aOpet, anan tovi aRut.

AOpet evi atəman aJesse.

⁶ Ale aJesse evi atəman aTevit tovi kiŋ.

Ale aTevit evi atəman aSolomon,
anan tovi asoan aUriah a mō.

⁷ Ale aSolomon evi atəman aRehopoam.

Ale aRehopoam evi atəman aPijah.

Ale aPijah evi atəman aAsa.*

⁸ Ale aAsa evi atəman aJehosafat.

Ale aJehosafat evi atəman aJoram.

Ale aJoram evi atəman aUsiah.

⁹ Ale aUsiah evi atəman aJotam.

* **1:7:** Nalobulat galevis ta sutuai luke *Asaf* ləsake *Asa*.

Ale aJotam evi atəman aAhas.

Ale aAhas evi atəman aHesekiah.

¹⁰ Ale aHesekiah evi atəman aManasseh.

AManasseh evi atəman aAmon.

Ale aAmon evi atəman aJosiah.

¹¹ Ale aJosiah evi atəman aJekoniah
mai aʋan gail len nəboŋ

lotomaŋiŋiriah vi Papilon.*

¹² Husur nəmaŋiŋiriah vi Papilon:

aJekoniah evi atəman aSealtiel,

ale aSealtiel evi atəman aSeruppapel.

¹³ Ale aSeruppapel evi atəman aApiut,

tovi atəman aEliakim.

Ale aEliakim evi atəman aAsor.

¹⁴ AAsor evi atəman aSatok.

Ale aSatok evi atəman aAkim.

Ale aAkim evi atəman aEliut.

¹⁵ Ale aEliut evi atəman aEleasar.

Ale aEleasar evi atəman aMattan.

Ale aMattan evi atəman aJakop.

¹⁶ Ale aJakop evi atəman aJosef tovi asoan aMeri,
topas aYesu, lotokisi hən aKristo, aGot
totabtabuh lan.

¹⁷ Imagenan, tubat len aAraham vəbar aTevit
ikad naur lotovi 14 ŋisi, ale tubat len aTevit vəbar
nəmaŋiŋiriah vi Papilon ikad naur lotovi 14
am, ale tubat len nəmaŋiŋiriah vi Papilon vəbar
aKristo, aGot totabtabuh lan, ikad naur lotovi 14
tətas.

*AMeri ipas aYesu
(Luk 2.1-7)*

* **1:11:** 2Ki 24.12-16

18 Nəpasian siYesu Kristo evisi magegai. Anan aYesu, aMeri ikel gati ke tilah mai aJosef, be a tahw hən arbiḅon, isabi ke etian, aNunun aGot togole.

19 Husur ke ahaṽut san, aJosef tovi nəvanuan tonor, nəboṅ tosəsəloṅ hən aMeri totian, emətahun ḅigol nahurun aMeri ḅisa, ṅa isab səhoti len nənauan san ke teriṅ aMeri, be emətahun avan ideh ḅeləboii.

20 Nəboṅ tonau natgalenan sal, aṅel sua siNasub evisi həni len nəḅəber. Ike, “Josef anatun ulumān siTevit, sagemətahw hən gəḅesəhar aMeri hən ḅevi asoaṅ, bathut natətai totian həni, aNunun aGot gatolavi maii.

21 Alitenan dereh tipas anatun ulumān balai, ale geriṅ nahəsən aYesu lan, husur gai tilav kuv nəvanuan san gail dan nəsaan salit balai.”

22 Natgalen pisi evisi hən ḅigol nəsa aGot tokele len nabuṅon ahai kelkel ur ḅisarpoh. Ike:

23 “Məteris! Navensus dereh tetian,
ale tipas anatun ulumān,
ale lekis nahəsən aImmanuel,”
namilen tovi
“AGot itah mai gadito.”*

24 Nəboṅ aJosef tolele, igol nəsa aṅel siNasub tokel maii. Esəhar aMeri tovi asoan

25 be sagol naitian maii van vəbar nəboṅ topas anatun ulumān sua. AJosef erin nəhes Yesu lan.

2

Nəvanuan lotokad namitisau hən naməso

1 Husur nəboṅ lotopas aYesu len naut a Petlehem a Jutea, len nəboṅ aHerot tovi kin,

* 1:23: Isa 7.14, 8.8, 10

alalurnan namitisau hən nam̄eso luyar dan Nais vi Jerusalem

² luke, “Atenan lotopasi hən bevi kiŋ seju gail, atenan gai be? Husur namtoris nam̄eso san nəboŋ tovisi ale namtogəm hən namtbilotu həni.”

³ Nəboŋ aHerot aKiŋ tosəsəlon hən natenan, nəlon etuhatuh, mai alat a Jerusalem p̄isi lumage-nan.

⁴ Ekis abiltihai tutumav p̄isi mai ahai p̄usan p̄isi hən nalo luḅonḅon ale eus galit ke, “AKristo, aGot ḅitabtabuh lan, dereh lipasi a be?”

⁵ Ale lukel maii ke, “Len naut a Petlehem a Jutea, husur ahai kelkel ur itosi maiegai ke:

⁶ “ ‘Be gaiug, a Petlehem, len naut a Jutah,
gəsavi naməkot len alat lotokad na-il-a-m̄o-an
len naut a Jutah,
husur len gaiug, nəvanuan na-il-a-m̄o-an sua dereh
tegəm balai
hən beil a m̄o hən nəvanuan sagw gail, alat a
Israel,
hum nəvanuan nasipsip toil a m̄o hən gal-
ito.’ ”*

⁷ Beti aHerot igol nəḅonḅonan tosusuah mai alalurnan namitisau hən nam̄eso. Eus galit hən nəboŋ mai namityal nam̄eso tovisi ale lukele.

⁸ Esəvat galit vi Petlehem ale ike, “Mitivan, doŋ vahvahur natətai. Nəboŋ mətḅisabi, kel uri mai ginau hən ginau am nəḅivan valotu həni.”

⁹ Nəboŋ lotosəsəlon hən nakiŋ tonon, loriŋ naut enan, ale nam̄eso lotoris nəboŋ tovisi, eil a m̄o hən galito van vail məhat hən naut natətai totoh lan.

¹⁰ Nəboŋ lotoris nam̄eso lukemkem masuḅ.

* 2:6: Mic 5.2

11 Nəbən lotobis lohoim loris alarminan, aMeri mai natətai, ale lotəjedur, lulotu həni, ale losəjav hən naviolan salit hən ləbēviol mai natətai hən nagol, nafran̄kinsens mai namər.*

12 Nəbən lotoke livan, aGot ikel nalələgauan mai galit len nabəber ke saletəlmam van hən aHerot, ɲa lotəlmam vi lan nəkantri salit len naɲisal tile.

Nə-gam-yav-an vi Ijip

13 Nəbən alalum̄an namitisau hən nam̄eso lotovan tia, aɲel sua siNasub̄ evisi hən aJosef len nabəber ike, “Gile məhat, səhar alarminan, gam vi Ijip, ale toh ei vir nəbikel mai gaiug hən gəbetəlmam, husur aHerot dereh tekəta doɲ amas hən biɲol biɲmat.”

14 ɲa aJosef ile məhat, esəhar alarminan len mar-iug ale eriɲ naut enan vi Ijip.

15 Itoh ei van vəbar nəmatan siHerot. Imagenan, nəsa Nasub̄ aGot tokele isarpoh, len nabuɲon ahai kelkel ur ike, “Nokis anatugw ulum̄an dan naut a Ijip.”*

Nəmatan silathutai

* **2:11:** *Nagol* evi nametəlai sua tomədmədau, nətau han toyanyan. Nagol sətəɲ. Nəvat hən gəbēvur nagol etibau gol ke evi nametəlai sekiɲ gail. *Nafran̄kinsens* evi nəda hən nəhai tomasmas nəbən to-susau. Nəvanuan gail lurər hən nəvanuan həni ale len nalotuan silat a Israel loɲəɲasi len natutumavan husur nəbən nəbasuhab han esusau. *Namər* am evi nəda hən nəhai lotogol tomasmas, ale nəvanuan loləmasi hum nəhai pəhas. Loləmasi am hən ləbəriɲi len nəkaliko lotoruɲ gol niben nəvanuan tomat lan hən biɲpat ebəlav be asike biɲo. * **2:15:** Hos 11.1

¹⁶ Nəboŋ aHerot tonau ləboii ke alalumān namitisau hən naməso lotogəraŋi, nəlon ipaŋpaŋ ma-suŵ vəsa. Esəvat alalumān hən ləb̃igol alathutai p̃isi, nədañ halit toru vi pan, ləb̃imat len naut a Petlehem mai naut gail lotodar visi. Natenan inor hən namityal tosaḅi len alalumān namitisau hən naməso.

¹⁷ Beti nəsa aJeremiah, ahai kelkel ur tokele, isarpoh, ke:

¹⁸ “Ikad nadoldol sua len naut a Ramah,
totəŋ, tois habat len nalolosaan,
ARakel itaŋis anatun gail,
emətahun avan ideh b̃etəŋov nəlon vi pan
husur loḅuer tia.”*

Natəlmaman vi Nasaret

¹⁹ Nəboŋ aHerot tomat tia, aŋel sua siNasuḅ evisi hən aJosef len nabəḅer len naut a Ijip

²⁰ toke, “Gile məhat, səhar alarminan, gevi lan naut a Israel, husur alat lotodoŋ natətai hən ləb̃igol b̃imat, lumat tia.”

²¹ Na ile məhat, səhar alarminan ale evi lan naut a Israel.

²² Avil nəboŋ tosəsəloŋ həni ke aArkelaus tovi kiŋ, tolav namilen aHerot tovi atəman, len naut a Jutea, emətahw hən ḅivan ei. Nəboŋ aGot tokel nalələgauan maii len nabəḅer, eriŋ naut enan, evi Kalili.

²³ Ibar navile sua, a Nasaret, ale itoh ei. Beti nəsa ahai kelkel ur gail lotokele isarpoh ke, “Lekisi hən auleNasaret balai.”

* **2:18:** Jer 31.15

3

*AJon Baptais eutaut hən naṣisal
(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Jon 1.19-28)*

¹ Len nəboŋ galenan, aJon Baptais egəm vi lan naut masmas toḅəḅesw a Jutea. Etuḅat kel ur napisulan siGot.

² Ike, “Mitipair dan nəsaan samito husur nato-han pipihabəlan aGot len nəmav egəm pəpadaŋ.”

³ Husur gai boh, ahai kelkel ur aIsaiah tosor husuri ke,
“Nadoldol sua satokai len naut masmas toḅəḅesw,
‘Məteutaut hən naṣisal mōs Nasuḅ,
gol naṣisal san gail linor.’ ”*

⁴ AJon māu esun nahurabat lotovaii hən nasivurhət nəkamel, mai etutuḅ hən nəhau tutuḅ hən nahurhuḅuluk.* Ihan taḅtaḅor, ihan nalokust mai nəhani.*

⁵ Beti alat a Jerusalem mai a Jutea mai naut todar vis Nawisel Jortan, luvan van həni.

⁶ Ale ibaptais hən galito len Nawisel Jortan nəboŋ lotokel vəhot nəsaan salit gail.

⁷ Nəboŋ toris naFarisi mai naSattiusi gail lotosobur lotogəm hən ləḅibaptais, ikel mai galit ke, “Anatun nəmāt gail!† Ase ikel nalələgauan mai gamito hən mətbigam dan nabiltiril paŋpaŋ ḅegəmai?”

* **3:3:** Isa 40.3 * **3:4:** 2Ki 1.8 * **3:4:** *Nalokust* ehun natohtohlomətu, naJu gail lotoləḅoi ləḅihanhani. *Nəhani* evi natit tohehe masuḅ topat len naim sesukapak gail. † **3:7:** Len naut egai nasoruan ta Kris ike nəvaipa tovi nəmāt tosa. Len nənauan seJu gail, nəmāt isa masuḅ hum natəmat toil a mō həni.

⁸ Len nēmauran samito mitiṽan hən naṽite tinor hən nēpairan samito dan nēsaan.

⁹ Samtinau ke mətoləboi mətḃikel mai gamit gabag ke, ‘Asike datupanis, aAraham evi atəmadato ta sutuai.’ Husur nukel mai gamit ke, aGot eləboi ḃilav nəvat galegai ηai, ale gol ke legəm vi pasusan siAraham!

¹⁰ AGot esumān naulumān toutaut tia hən ḃitai nəkadhuhai gail hən nakuvkuv; nəhai pisi ləsəṽan hən naṽit tovoi, gai dereh titaii, bar hən gail vi lan nəhab.

¹¹ Ginau nubaptais hən gamit hən nəwai sil nēpairan dan nēsaan samito. Avil avan sua satogəmai tohusur ginau, idaη am səhər ginau, ginau novi naut kəmas ηai, nəsanor kasi hən nəḃisah ruḃat nəhau hən naributbut san.‡ Gai dereh tibaptais hən gamito hən aNunun aGot mai nəhab.

¹² Gai esumān naulumān topat nəhai rivrivhai hən ḃepəpəhun namisurhuwit dan nasugut nawit tommas. Dereh tibon hən namisurhuwit len natuhim han, be tepəηas nasugut nawit tosa len nəhab todədas nəmatan.”

Nəbaptaisan siYesu
(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Beti aYesu egəm len naut a Kalili vi lan Nawisel Jortan hən aJon ḃibaptais həni.

¹⁴ Avil aJon isor tasi, ike, “Satimaienan, nəsanor hum gaiug. Ivoi am ke gaiug m̄au gibaptais hən ginau, gol ke gogəm hən ginau mabe?”

‡ **3:11:** Evi slev gail lotosah ruḃat nəhau hən naributbut silat lotovi lohoim, ale naslev evi naut kəmas len nənauan salit gail.

¹⁵ Ris aYesu tosor vari ke, “Gidañ hən nəḃibaptais gagai, husur inor hən darḃigol natit ḃisi tonor, aGot toləḃoni.” Beti aJon idañ hən ḃibaptais həni.

¹⁶ Nəḃoḃ aJon tobaptais həni tonon, vəha-sua ḃai aYesu evi məhat dan nəwai. Nəməv esəḃav ḃosi ale eris aNunun aGot togəm vi pan hum nətav,§ ale egəm toh lan.

¹⁷ Ale nadoldol len nəməv ike, “Anatugw ulunñan bogai notoləmas buni. Nohəhaḃur masuḃ həni.”*

4

Natəmat italtal ke aYesu tigol nəsaan (Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Beti aNunun aGot esəḃar aYesu vi lan naut masmas toḃəḃesw hən natəmat ḃitaltal ke tigol nəsaan.

² Len nəmariboḃ tovi 40 mai nalenmariug tovi 40 aYesu səhan, gol ke nəmal ihati.

³ Beti natəmat egəm həni, ike, “Gəḃevi aNatun aGot, kel mai nəvat galegai ke legəm vi bəta.”

⁴ Ris tosor vari ke, “Natosian siGot ike, ‘Nəvanuan edədas ḃimaaur len nabəta ḃai, be imaur len nasoruan ḃisi aGot tokele.’ ”*

⁵ Beti natəmat esəḃari vi lan nabiltivile siGot, a Jerusalem, ale eriḃi eil gilgile a məhat buni len naim siGot.

⁶ Ale ikel maii ke, “Gəḃevi aNatun aGot, gigol gaiug gabag giteh vi pan. Husur natosian siGot ike,

§ **3:16:** Nətav ehum navimal be epəḃapəhw.
42.1 * **4:4:** Deu 8.3

* **3:17:** Psa 2.7; Isa

“AGot dereh tikele hən anjel san gail husur gaiug ale lipat gaiug vi məhat len navəlalito

hən asike nariemñ bəsəhot nəvat.’ ”*

⁷ AYesu isor vari ke, “Natosian siGot ikele am ke, ‘Sagitaltal kitev nədañan siNasub aGot samñ ke timabe.’ ”*

⁸ Ale natəmat esəhar tətəs həni van hən navəhuh tosahsah habat, ale evusani hən nəkantri pisi len navile a pan len nəyalyalan salito.

⁹ Ale ikel maii ke, “Dereh nilav natgaleg pis mai gaiug, gəbetəhedur, lotu hən ginau.”

¹⁰ Beti aYesu ikel maii ke, “Setan gevi tut! Husur natosian siGot ike, ‘Gilotu hən Nasub aGot samñ māu, ale gigol nalotuan van hən gai səbən.’ ”*

¹¹ Beti natəmat erinji, ale anjel gail logəm vi tarhət san.

*AYesu etubət hən nauman san
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)*

¹² Nəboñ tosəsəloñ həni ke lototah gat aJon, rinji len naim bəbañis, aYesu erin naut enan, evi Kalili.*

¹³ Elul dan naut a Nasaret a Kalili van vatoh len naut a Kapernaum tarhəbiltiwai. Kapernaum ipat len naut sinahəmar gəlaru, a Sepulun mai a Naftali.

¹⁴ Imagenan, nəsa ahai kelkel ur, aIsaiah, tokele, isarpoh. Ike,

¹⁵ “Naut sinahəmar Sepulun mai naut sinahəmar Naftali,

metpisal vi lan nabiltiwai, tarhəwisel Jortan,

len naut a Kalili simetbəs gail,

¹⁶ nəvanuan gail lotobətah len nəmargobut

* **4:6:** Psa 91.11-12 * **4:7:** Deu 6.16 * **4:10:** Deu 6.13 * **4:12:** Mat 14.3; Mak 6.17; Luk 3.19-20

loris nabiltimial;
len galit lotobətah len naut hən nəməol hən nəmatan,
namial siGot evisi, emias galito.”*

¹⁷ Len nəboŋ enan van, aYesu etuḅat kel uri ke, “Pair dan nəsaan samito husur natohan pipihabəlan aGot len nəmav egəm pəpadaŋ!”

Ahai susur metəkav gail
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Len nəboŋ sua aYesu iyar husur nətarhət nabiltiwai lotokisi hən Nabiltiwai Kalili. Eris alarmiḅan, aSimon, nahəsan togon aPita, mai aAdru aḅan. Arubar hən nalevlev vi lan nabiltiwai, husur arovi vanuan nəsahiehan.

¹⁹ Ale ikel mai gəlar ke, “Gəm husur ginau, ale gamər mərtosah hən naieh, dereh nigol mirisah hən nəvanuan gail.”

²⁰ Vəha-sua ŋai aroriŋ nalevlev səlaru, arohusuri.

²¹ Nəboŋ toyar van am, eris alarmiḅan am, nahəsalar aJemes anatun aSepeti, mai aJon, aḅan. Arutoh len nəḅot mai atəmalaru aSepeti, lobutan nalevlev salit gail lunor. Ale aYesu ekis gəlar gəmai.

²² Vəha-sua ŋai aroriŋ nəḅot mai atəmalaru, arohusuri.

AYesu igol alat lotoməsah lumaur

²³ Ale aYesu iyar turtur len naut a Kalili piŋsi. Epusan len naim nəḅonḅonan seJu gail, ikel ur nakel-uri-an tovoi hən natohan pipihabəlan aGot, ale igol nəvanuan gail lotokad naməsahan tiltile gail o nibelit tomatmat, lumaur.

²⁴ Na-kel-uri-an husuri ibar naut a Siria kavkav. Ale nəvanuan gail losəhar alat lotoməsah gəm həni:

* **4:16:** Isa 9.1-2

alat lotokad naməsahan tiltile, alat nibelit topəŋas, alat lotokad natəmat gail, alat lotokad nahumat-mat mai alat nahudhubelit tomat, ale igol galit lumaur.

²⁵ Nabilitiluŋoh gail lohusuri, alat a Kalili, a Tekapolis, a Jerusalem, a Jutea mai alat tarhət Nawisel Jortan.

5

Na-sor-ivoi-an gail

(Luk 6.20-23)

¹ Nəboŋ aYesu toris naluŋoh gail, etəvehuh, ebətah. Nəboŋ tobətah, ahai susur san gail logəm həni,

² ale etuŋat ŋusan galit ke:

³ “Alat lotoləboi len nəlolito ke lotopar Got, be lotoləŋoni,

navoian siGot igol gagai lukab həni,

husur natohan pipihabəlan aGot len nəmav evi salito.

⁴ Alat lototaŋ,

navoian siGot igol gagai lukab həni,

husur dereh leləŋon tivoi am len nəlolito.

⁵ Alat nəlolit tomədau,

navoian siGot igol gagai lukab həni,

husur aGot teviol hən navile a pan mai galito.

⁶ Alat lotomalkəkət, lotomaduh hən nanoran,

navoian siGot igol gagai lukab həni,

husur dereh lihanukub.

⁷ Alat nəlolit totaŋis avan ideh, lotovi tarhət san,

navoian siGot igol gagai lukab həni,

husur dereh aGot tilolosa hən galit balai.

⁸ Alat nəlolit tomasil, lotoləŋon aGot səbən ŋai,

navoian siGot igol gagai lukab həni,
husur dereh leris aGot balai.

⁹ Alat lotogol nanoŋan hən nəbalan gail, lotogol
natəmat,

navoian siGot igol gagai lukab həni,
husur dereh aGot tekis galit hən anaton gail.

¹⁰ Alat, nəvanuan gail lotomədas bun galito
sil lotogol nəsa tonor,

navoian siGot igol gagai lukab həni,
husur natohan pipihabəlan aGot len nəmav evi
salito.

¹¹ “Nəboŋ nəvanuan gail ləbisor viles gamit vəsa,
ləbemədas bun gamit gol ke mətbeləŋon bisa vəsa,
ləbelibliboŋ ke məttoŋol nəsaan tiltile sil məttovi
esagw, navoian siGot igol mətukab həni.

¹² Len navide tomaienən lomədas tabtab
hən ahai kelkel ur gail ta mo. Mitikemkem,
mətehəhaʔur husur aGot ikad nakonpurpuran
totibau moŋ gamit len nəmav.”*

Nətas mai namial
(Mak 9.50; Luk 14.34-35)

¹³ AYesu isor kəta ke, “Gamit mətohum nətas*
moŋ navile a pan.† Be nabus hən nətas bimasig hən
beduʔe, tegəm vi tas tətəs am mabe? Savoı hən
natideh am. Ivoi ŋai hən ləbibar həni len tan hən
nəvanuan gail ləbipal gati.

* **5:12:** 2Chr 36.16; Uman 7.52 * **5:13:** *Nətas* aYesu tosor husuri
evi nasol tohum nəvat lotohiri len tan, savi nətas tovi wai. † **5:13:**
Nətas eləboi biŋol naməŋod ivoi tebəlav, ilav kivi dan nəboan.
Imagenan, alat lotohusur aYesu loləboi ləbətəgau gat nəsa tovoi ale
gol nəsa tosa səsa habat hən nəvanuan navile a pan ləbivoi am. Lugol
navile a pan ivoi am hum nətas toŋol nabus hən nəhanian ivoi am.

14 “Gamit mətəhum namial mōs navile a pan. Nəbiltivile topat məhat len nəvəhuh edədas bəsusuah. Nəvanuan p̄isi loləboi ləberisi.

15 Ale avan ideh asike epigau namial, riŋi pipit nəhad. Aoa! Eriŋi a məhat hən bəmias galit p̄isi lototoh len naim.

16 Tomaienan, namial samit temial mōs nəvanuan p̄isi hən ləberis navoian məttoŋgolgole, ale sal suh nəyalyalan seTəmamit len nəmav.

Naṣusanan husur nalo siMoses

17 “Samtinau ke notogəm hən nəbikaskas nalo o nəsa ahai kelkel ur lotokele. Ao, nəsagəm hən nəbikaskasi, nogəm hən nəb̄igol b̄isarpoh.

18 Nokitin mai gamit ke, van vəbar nəboŋ nəmav mai navile a pan arb̄imasig, səkad nəmaṣirhət natosian b̄imasig dan nalo siGot, vir natit p̄isi b̄isarpoh.

19 Imaienan, avan ideh b̄ilaḅur b̄esua tokəkereh len nalo, ale toṽusan nəvanuan gail hən ləb̄igol tətəṽ həni, dereh tevi ut kəmas balai len galit lototoh pipihabəlan aGot len nəmav. Avil avan ideh toŋgol husur nalo, toṽusan nəvanuan hən ləb̄igol gail, dereh tetibau balai len natohan pipihabəlan aGot len nəmav.

20 Be nukel mai gamit ke, mət̄b̄ike mət̄b̄eb̄is len natohan pipihabəlan aGot len nəmav, mitimasnor səhor ahai p̄usan hən nalo mai naFarisi gail.

Nələl paŋpaŋ

21 “Mətosəsəlonj tia hən nəsa aGot tokele mai naur gail ta sutuai ke, ‘Sagigol avan ideh timat’‡ ale ‘avan ideh togole, dereh tipanis.’*

22 Be nukel mai gamit ke, avan ideh nəlon topəŋas aʋan, tipanis. Ale avan ideh tosor viles aʋan, dereh tevi lan nakotan hən nəSanhitrin. Ale avan ideh toke, ‘Gumelmel, govi hoʋon!’ inor hən ʔevi lan nəhab naut nəmatan.

23 Imaienan, gəbilav naviolan sam̃ van hən nəmel tutumavan ale gəb̃inau təlmam həni ke, gotogol natesua togol aʋam̃ tokad nəsasaaan mai gaiug,

24 ʔimaienana, riŋ naviolan sam̃ ei. Givan hən aʋam̃ hən mərb̃inor, mərb̃ikad navoivoian tətəs. Beti gəm, lav naviolan sam̃ mai aGot len natutumavan van həni.

25 “Avan ideh ʔikot hən gaiug, len nəyaran sam̃ mai atenan tosor tas gaiug, len nəp̃isal vi lan nakotan ŋai, gisaʋsaʋut hən mərb̃ikad natəm̃at tətəs. Asike gəb̃igole, dereh teliv gargar gaiug vi lan nəmatsistret, ale nəmatsistret teriŋ gaiug len navəlan nalipah, ale nalipah tibar hən gaiug len naim bəbaŋis.

26 Nukel nakitinan mai gaiug ke, asike govivile dani vəbar gəb̃evur ʔis nəvat hən nəpain nəmatsistret toriŋi.

Naitian tosa

27 “Mətosəsəlonj tia hən nəsa aGot tokele ke, ‘Sagigol naitian toʔur kotov nəlahan,’*

‡ 5:21: Nəboŋ toke *Sagigol avan ideh timat* namilen ke sagigol avan ideh timat sil nəlol paŋpaŋ sam̃ o naləŋonian sam̃ ŋai. * 5:21: Exo 20.13; Deu 5.17 * 5:27: Exo 20.14; Deu 5.18

²⁸ ris notokel mai gamit ke, avan ideh tokəta husur napəhaʋut hən bələʝoni, len nələn, gai igol naitian maii tia.

²⁹ Namətañ nəmatu b̃igol gaiug gəb̃igol nəsaan, kis kuvi, bar həni. Nahudhubem̃ beʃuer enan esəhor ləb̃ibar hən nibem̃ kavkav len nəhab nəmatan.

³⁰ Navələñ nəmatu b̃igol gaiug gəb̃igol nəsaan, ta kotovi, bar həni. Nahudhubem̃ beʃuer enan esəhor nibem̃ kavkav bevi lan nəhab nəmatan.

Natiʋosan

(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

³¹ “Nalo ike, ‘Avan ideh totiʋos hən asoan, atenan timaslav naləʃulat hən natiʋosan mai alitenan.’* ”

³² Avil nukel mai gamit ke, avan ideh totiʋos hən asoan, naut kəmas alitenan sagol naitian tosa, atenan igol ke asoan igol naitian toʃur kotov nəlahan. § Ale avan ideh tolah mai napəhaʋut totiʋos, gai igol naitian toʃur kotov nəlahan.”

Na-kel-gati-an gotota gati len nəhon aGot

³³ AYesu isor am ke, “Mətosəsəloŋ tia hən nəsa aGot tokele mai naur gail ta sutuai ke, ‘Sagikel na-kel-gati-an gəgəras, be gigol na-kel-gati-an sam̃ van hən Nasuʃ aGot, tisarpoh.’* ”

³⁴ Avil nukel mai gamit ke, samtikel nəhes ideh hən b̃ita gat na-kel-gati-an samito. Samtikel nəhes

* **5:31:** Deu 24.1 § **5:32:** Len nəvide seʝu gail, apəhaʋut saləboi b̃itoh səʃon, gol ke alitenan timaslah tətəs hən b̃imaur. Be alitenan b̃ilah tətəs, atenan totiʋos həni igol ke asoan igol naitian toʃur kotov nəlahan. * **5:33:** Lev 19.12; Num 30.2; Deu 23.21-24

nəməv husur aGot ebətah len nəməv topat pipi-habəlan.

³⁵ Samtikel nəhes navile a pan husur ehum nakes aGot toriŋriŋ narien lan nəboŋ tobətah len nəməv. Samtikel nəhes naut a Jerusalem husur evi nabiltivile seKiŋ toyalyal, tovi aGot.

³⁶ Sagikel nəhes nəkaduñ hən ðita gat na-kel-gati-an sam̄ husur godədas gəb̄igol nasivur ideh bəpəhw o bimermer.

³⁷ Len nəsa gotokele, ‘Evoi’ sam̄ timasvi ‘Evoi’ ŋai, ‘Aoa’ sam̄ timasvi ‘Aoa’ ŋai. Nasoran ideh am egəm len atenan tosa vəsa masuŋ tovi təmat.

Nasisilan (Luk 6.29-30)

³⁸ “Mətosəsəloŋ tia hən nəsa aGot tokele ke, ‘Gəb̄igol namətan o nariŋon avan ideh b̄imasig, namətañ o nariŋom̄ timasmasig.’* ”

³⁹ Avil nukel mai gamit ke, samtesisil hən avan ideh toŋol tosa hən gamito, be avan ideh b̄iŋos nətarhoñ nəmatu, pair hən nətarhəte van həni.

⁴⁰ Ale avan ideh b̄ikot hən gaiug, b̄ilav nəhai susun sam̄ hən b̄isar gel nəkabut sam̄, gidam̄ hən nahurabat naut susus am maii.

⁴¹ Nasoltia ta Rom** b̄igol ke gəb̄ipat natit san gail van vəbar nəmail†† b̄esua, gipati vəbar nəmail teru.

⁴² Avan ideh b̄eus gaiug hən natideh, lavi maii, ale gai b̄ike b̄ikabut sam̄, sagipair dani.

* **5:38:** Exo 21.24; Lev 24.20; Deu 19.21 ** **5:41:** Nasoltia silat aRom, inor hən b̄igol auleJutea hən b̄itariv nəhad san van vəbar nəmail b̄esua. †† **5:41:** Nəmail evi namita tovi 1,500.

Ləmas bun aenemi sam̃ gail

(Luk 6.27-28, 32-36)

⁴³ “Mətosəsəloñ tia hən nəsa aGot tokele ke, ‘Ləmas bun alat lototoh pəpadaŋ hən gaiug,’* ale ikad nasoruan am toke ‘mətahun bun aenemi sam̃ gail.’

⁴⁴ Avil nukel mai gamit ke, məteləmas bun aenemi samit gail, ale alat lotomədas bun gamit hən mət̃beləŋoñ b̃isa vəsa, mitisor tuṽ m̃os galito.

⁴⁵ Mitimaienan hən mət̃besuŋañ aTəmamit len nəmav bathut igol nəyal tovisi, tovi məhat, tosun alat lotosa mai lotovoi, ale esəvat naus van hən alat lotonor mai ləsənor.

⁴⁶ Husur mət̃beləmas bun ŋai alat lotoləmas bun gamito, aGot asike ilav nakonp̃urp̃urañ ideh mai gamit sile. Nəvanuañ nətaks am lugol tomagenan.

⁴⁷ Mət̃bike, ‘Ivoi,’ mai alat lotosuŋañ gamit ŋai, gamit mətotile mabe? Alat ləsavi Ju lotovi met̃bos gail, galit am lugol tomagenan.

⁴⁸ Imaienan, gamit m̃au mitimasnor kavkav hum aTəmamit len nəmav tonor kavkav.”*

6

Na-viol-həni-an mai alat lotom̃idol

¹ AYesu isor am ke, “Mətelələgaul̃ Samtigol nagolean tonor samito len nəhoñ nəvanuañ gail hən ləb̃isal suh gamito. Mət̃bimagenan, nakonp̃urp̃urañ aTəmamit len nəmav tokade m̃os gamito, eḅuer.

² “Imaienan, nəboŋ mət̃beviol̃ mai alat lotom̃idol, samtiwal̃ həni hum nəvanuañ gəgəras

* **5:43:** Lev 19.18 * **5:48:** Lev 19.2; Deu 18.13

gail. Galit lugole len naim naþonþonan mai len nametþisal gail hæn nævanuan gail læþisal suh galito. Nokitin ke asike lukad nakonþurþuran ideh am hæn næsa lotogole, be næ-sal-suhi-an enan ŋai.

³ Avil næboŋ mætþeviol mai alat lotomïdol, gole hæn avan ideh asike þelæboji.

⁴ Bimaienan, næsa mætþigole tesusuah. Ale aTəmamit len næmav, toris næsa tosusuah, dereh gai tilav nakonþurþuran mai gamito.

*Napusanan husur na-sor-tuŋ-an
(Luk 11.2-4)*

⁵ “Næboŋ mætþisor tuŋ, samtesumñan nævanuan gægəras gail! Loləmas læþeil sor tuŋ len naim naþonþonan gail mai tarhəþisal topasil gail hæn nævanuan gail læþisal suh galito. Nokitin ke asike lukad nakonþurþuran ideh am hæn næsa lotogole, be næ-sal-suhi-an enan ŋai.*

⁶ Avil næboŋ mætþisor tuŋ, þis len naut tosusuah lohoim samito, ale næboŋ mætþekəköl hæn nabopita þinoŋ, sor tuŋ vi təban aTəmamit tosusuah. Ale aTəmamit toris næsa gotogole tosusuah, dereh gai tilav nakonþurþuran mai gamito.

⁷ “Næboŋ mætþisor tuŋ, samtiwal tavgav hum nametþos gail lotonau ke nagot salit gail losəsəloŋ hæn nasorsoran tobəlav ŋai.

⁸ Imagenan, samtesumñan galito, husur aTəmamit eləboi næsa məttoïdol həni, naut kəmas məttsausi həni sal.

⁹ Imagenan, mitisor tuŋ maiegai:

* 6:5: Luk 18.10-14

“ ATəmanamito len nəmav,
nahəsam̃ tiyalyal tabtab.

10 Gegəmai hən nəvanuan p̃isi ləb̃itoh pipihabələm̃,
Nəsa gotoləŋoni māu tevisi,
len navile a pan hum ŋai tovisi len nəmav.

11 Viol hən nəhanian husur nəboŋ ṽisusua mai ginamito,

12 Ruḅat nəsaan sinamit gail,
sum̃an ŋai namttoruḅat nəsaan silat lotogole
hən ginamito.

13 Sagidam̃ hən natideh hən b̃italtal ke namtigol
nəsaan,
be lav kuv ginamito dan navələn atenan tosa
vəsa masuṽ, tovi təmat.’

14 “Husur mətberuḅat nəsaan gail silat lotogol tosa hən gamito, aTəmamit len nəmav dereh teruḅat nəsaan samit gail.

15 Wake asike mətberuḅat nəsaan gail silat lotogol tosa hən gamito, aTəmamit asike eruḅat nəsaan samito gail.”

Nəboŋ mət̃səhan m̃os mət̃binau aGot

16 AYesu isor am, ike, “Nəboŋ mət̃səhan m̃os mət̃binau aGot, samtesum̃an alat lotokel natesua be gol natsua tile am, lotosar batut, gol nəholit toməraŋraŋ. Lomədas nəholito, hən nəvanuan gail ləberis ləboii ke ləsəhan. Nokitin ke asike lukad nakonp̃urp̃uran ideh am hən nəsa lotogole, be naris-ləboii-an sinəvanuan ŋai.

17 Be gamito, nəboŋ mət̃səhan, mət̃evəhas nəkadumit gail ale kəkas nəhomit gail

18 hən nəvanuan gail asike ləberis ləboii ke mət̃səhan, avil aTəmamit tosusuah ŋai dereh

teləboii. Ale aTəmamit len nəmav, toris nəsa tosusuah, dereh gai tilav nakonǰurǰuran mai gamito.”

*Naviolan aGot totəgau mōs gamito len nəmav
(Luk 12.33-34)*

¹⁹ Beti aYesu ike, “Samtisah tuan nakontit gail mōs gamit gabag len navile a pan. Husur len navile a pan egai nametəlai itaŋ, nahurabat, nəbarmōm* lomədasi, ale nəvanuan vənvənah lovənoh gail.

²⁰ Aoa, mitigol nəsa aGot toləŋoni ale dereh tetəgau nakontit gail mōs gamito len nəmav, len naut enan naviolan asike itaŋ, asike nəbarmōm emədasi, asike nəvanuan vənvənah ebur naim, vi lohoim hən bəvənohi.

²¹ Husur, naut nakontit saŋ gail lotopat lan, dereh nəloŋ tu tipat tabtab lan.

*Namial hən nibemito
(Luk 11.34-36)*

²² “Namətaŋ ehum namial tolav namial mai nibemŋ. Imaienan, namətaŋ bimaaur, dereh nibemŋ kavkav tepul hən namial.

²³ Avil namətaŋ bisa, dereh nibemŋ kavkav tepul hən nəmargobut. Imaienan, namial gəbinau ke gotokade bevi margobut, dereh nəmargobut enan tevisivis masuŧ!

*AGot mai nasugsugur
(Luk 16.13, 12.22-31)*

²⁴ “Naslev ideh edədas bevi slev simasta toru len nəboŋ tosua, husur dereh temətahun bun tesua

* **6:19:** Len naut susus gail, nəbarmōm tokəkereh gail luhadhan nahurabat gail van lomədasi gail.

ale teləmas bun togon, o dereh tidan len tesua ale tinau ke togon tovi naut kəmas. Gəsaləboi gəbēvi slev siGot mai slev sinəvat len nəboŋ toŋitoŋ ŋai.

²⁵ “Husur tomaienən, nukel mai gamit ke, samtinau tuhatuh hən nəmauran samito. Samtinau masuŋ hən nəsa mətbihani, nəsa mətbesuni, samtinau masuŋ hən nibemito mai nəsa mətbesuni. Nəmauran esəhor nəhanian, ale nibemito esəhor nahurabat məttoŋuni.

²⁶ Mitinau nəman naməsav gail. Ləsəməbul natideh, ləsəlav kukuv nəhanian, ləsatuani lohoim gail, be aTəmamit len nəmav evəŋan galito. Avil len nənauan siGot gamit mətəsəhor masuŋ hən nəman galenan.

²⁷ Mətələboi mətbigol nəmauran samit tebəlav am len nə-nau-masuŋ-həni-an samito a? Aoa, səmagenan!

²⁸ “Ale husur nəsa məttonau masuŋ hən nahurabat samito? Mitinau napusihai mai nəvide hən natovan han len naliol marireu. Saum, sasod nahurabat.

²⁹ Be nukel mai gamit ke, napəhasan hən napusihai enan esəhor napəhasan siSolomon toŋun nahurabat bilbil tokab.*

³⁰ AGot bigol naliol bəpəhas maienan, naut kəmas totov daməŋai ale pelan han tomasmas, topan len naoven, a məhat hən natenan dereh tilav nahurabat mai gamito, gamit məttoŋad nadələmian tokəkereh ŋail

³¹ Imagenan, samtinau tuhatuh hən mətbike, ‘Datihan nəsa? Datukad nəhanian a?’ o ‘Datemun

* 6:29: 1Ki 10.4-7

nəsa? Datukad nəwai a?’ o ‘Datesun nəsa? Datukad nahurabat ideh a?’

³² Husur nametbos gail ləsaləboi aGot lugol tomaiənan. Ale aTəmamit len nəmav eləboi tia natit p̄isi məttōmidol həni.

³³ Be a məhat hən natit p̄isi am, mətələjon nəsa aGot toləjonni len natohan pipihabəlan, mitidoj kitev nanoran len nəhon. Ale dereh tilav mai gamito natit p̄isi məttōmidol həni.

³⁴ Imagenan, samtinau tuhatuh hən nəsa bevisi len nəboj pelan, riŋi vir nəboj pelan. Husur nəmariboj p̄isi ikad na-ləjon-isa-an han, ale nəmariboj p̄isi ikad naut todaŋ han sagesuhud hən natgalen ideh hən nəboj pelan hən bəgəm b̄ipat len nəboj daməŋai.

7

Samtisab səhoti ke avan ideh isa, timaspanis (Luk 6.37-38, 41-42)

¹ “Samtisab səhoti ke nəvanuan tile timaspanis, hən asike aGot b̄eriŋ gamit mət̄bipanis.

² Husur aGot dereh tisab səhoti ke mitimaspanis p̄itp̄itoṽ hən nəpanismen mət̄tosab səhoti ke nəvanuan tile timaskade. AGot dereh tenənoṽ hən nəsaan samito len naṽide toṽp̄itoṽ hən mət̄benənoṽ hən nəsaan sivan tile gail.

³ Imabe gotokəta kot nakumashəhai len namətan aṽam̄ be gəsənau nabiltitarhai len namətaṽ?

⁴ Imabe gotoləboi gəb̄ikel mai aṽam̄ ke, ‘Eee, nidakuv nakumashəhai dan namətaṽ bai,’ be gaiug, gukad nətarhai len namətaṽ sal?

⁵ Gaiug gotovi vanuan gægəras, geliv kuv nətarhai dan namətañ a m̃o, beti dereh gekəta timasil binor hən gəb̃idakuv nakumashəhai dan namətan aṽam̃.

⁶ Samtilav nəsa tovi siGot mai nalipah gail. Ehum gotolav nasoruan siGot mai alat lotomətahuni. Samtebubulan nanesnes samit gail len nəhon nabuai gail. Mətbimaienan, dereh lipal kisom gail, beti lipair van hən gamito, kat pəpas gamito.*

Usi, doŋi, deldel
(Luk 11.9-13)

⁷ “Usi van, dereh aGot teviol həni mai gamito; doŋi van, dereh mitisaḃi; deldel van, dereh nabopita tesəŋav m̃os gamito.

⁸ Husur nəvanuan p̃isi lotousi, dereh likade; avan ideh todoŋi, dereh tisaḃi; ale avan ideh todeldel, dereh nabopita tesəŋav m̃osi.

⁹ Ikad gamit ideh təlav nəvat mot mai anatan nəboŋ tous nabəta hən bihani a?

¹⁰ Ale beus naieh sua, gamit ideh təlav nəmat maii a? Aoa!

¹¹ Naut kəmas məttosa, gamit mətoləboi mətb̃ilav naviolan tovoi gail mai anatumit gail. Be aTəmamit len nəmav eviol habat səhor gamito, dereh teviol hən naviolan tovoi gail mai alat lotous gai.

¹² Imaienan, natit p̃isi məttoləŋoni ke nəvanuan gail ligole m̃os gamito, gamit m̃au mitigol timagenan m̃os galito. Egai evi naḃusanan kavkav hən

* **7:6:** *Nanesnes gail lohumi nasoruan siGot, nalipah mai nabuai gail lohumi alat lotomətahuni nasoruan siGot.*

nalo siGot, aMoses totosì mai natosian sihai kelkel ur gail.

Nametlækau tomagugun

(Luk 13.24)

¹³ “Bis tur len nametlækau tomagugun, husur ikad nametlækau topospos, nabiltipisal tomalumlum, tovi lan naut nēmasigan ale nēvanuan isoḅur luyar tur lan.

¹⁴ Avil nametlækau tomagugun, natuhḅisal tohab taṽtaṽor, evi lan nēmauran, ale evis ḅai lusab ləboii.

Nəhai mai naṽite

(Luk 6.43-44)

¹⁵ “Lələgau! Kətkəta gol gamit dan ahai kelkel ur gəgəras gail. Logəm hən gamit hum nasipsip ləsaləboi ləbemədas natideh, be ləsəmaienan. Len nəlolito lohūm nalipah katkat tosa lotomədas bun nēvanuan gail.

¹⁶ Mətoləboi mətḅeləboi galit len nəsa lotogole tohum naṽit nəhai. Nəhai tosa səṽan hən naṽit tovoi; nəhau tosa tokad nasunite səṽan hən nakrep, nəhai tosa tokad nasunite səṽan hən nafik.

¹⁷ Len naṽide tomaienan, nəhai ḅisi lotovoi luṽan hən naṽit tovoi avil nəhai lotosa luṽan hən naṽit tosa.

¹⁸ Nəhai tovoi edədas ḅiṽan hən naṽit tosa, ale nəhai tosa edədas ḅiṽan hən naṽit tovoi.

¹⁹ Nəhai ideh səṽan hən naṽit tovoi, nēvanuan tokətkəta təban nəhol ita kokotovi, bar həni len nəhab.

²⁰ Imaienan, len nəsa lotogole, len naṽit nēmauran salito, dereh məteləboi ahai kelkel ur gəgəras gail.

*Nəsələboi gamito boŋ ideh
(Luk 13.25-27)*

²¹ “Len alat lotokis ginau hən Nasuḅ, savi galit p̄isi ləḃebis len natohan pipihabəlan aGot len nəmav, be alat ŋai lotogol nəsa aTəmagw totoh len nəmav toləŋoni, galit dereh ləḃis lan.

²² Len nəboŋ aGot ḃepəpehun navoian dan nəsaan, dereh tiṣəbur like, ‘Nasuḅ, Nasuḅ, len nahəsəḃ namtukel nasoruan saḃ, len nahəsəḃ namtohut natəmat gail, len nahəsəḃ namtugol namerikel todaŋ gail!’

²³ Beti dereh nikel p̄arḃar həni mai galit ke, ‘Ginau nəsaləboi gamito boŋ ideh. Mətevi tut dan ginau, gamit məttogolgol nəsaan!’ ”*

*Nəvanuan na-um-im-an eru
(Luk 6.47-49)*

²⁴ AYesu imaris kotov nasoran san ke, “Image-nan, avan ideh toṣəsəloŋ hən nasoruan galen sagw ale togole, gai ehum naulum̄an tokad nəkadun, toun hən naim san len nəvat mot.

²⁵ Ale naus eus, nawisel ilev, nəlan eṽuv, iṽas naim enan, be sateh husur eil gəgat len nəvat butitan.

²⁶ Avil avan ideh toṣəsəloŋ hən nasoran galen sagw be sagole, gai ehum naulum̄an tovi hoṽon, toun hən naim san len nabion.

²⁷ Ale naus eus, nawisel ilev, nəlan eṽuv, iṽas naim enan, ale iteh vəmasirsir.”

²⁸ Nəboŋ aYesu tokəmagenan tonəŋ, naluṽoh gail luḃaŋ len naḃusanan san,

* **7:23:** Psa 6.8

²⁹ husur sahum ahai þusan gail hən nalo, gai eþusan læboii hum tokad na-il-a-mō-an hən nami-tisau.

8

Naulumian tokad naleprosi

(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Nəboŋ aYesu tomarin vi pan dan nəvehuh, nəbilituʋoh gail lohusuri.

² Beti naulumian tokad naleprosi egəm pəpadaŋ həni, iteh bathurien, ike, “Nasub, gəbeləŋoni, goləboi gəbigol nəbimaur, nəbiveveu.*”

³ Ale aYesu isar hən navəlan, ibari, ike, “Noləŋoni. Gimaur, giveveu!” Vəha-sua ŋai, naleprosi san eməkaskas, gai iveveu.

⁴ Beti aYesu ikel maii ke, “Sagikele mai avan ideh, be gia vusan nibem hən ahai tutumav, ale getutumav hən naviolan aMoses tokel todaŋ həni hən bevusan səhot galito ke gotomaur.”*

Naslev sinasenturion

(Luk 7.1-10)

⁵ Nəboŋ aYesu tobar naut a Kapernaum, nasenturion, nasoltia sua tovi auleRom egəm həni, eŋiri ke,

⁶ “Nasub, naslev sagw, a-vi-tarhəte-an sagw ipat len nəmel a im, nahudhuben imat ale eləŋon isa vəsa.”

⁷ AYesu ikel maii ke, “Ale nia gol timaur beti.”

* **8:2:** Naməsahan enan, naleprosi igol nəvanuan tokade ebiŋbiŋal len nalotuan seJu gail hum tokele len nalo siMoses. Alat lotokad naleprosi læsaləboi læbitoh mai nəbathudud salito, be lutoh vivile dan navile. * **8:4:** Lev 14.1-32

⁸ Be nasenturion ike, “Nasub̃, ñəsanor kasi h̃ən g̃əb̃eg̃əm vi lohoim sagw. Be g̃əb̃ikele ŋai, naslev sagw dereh timaur.

⁹ Husur ginau am nutoh pipihab̃əlan nakomada gail, ale nasoltia gail lutoh pipihab̃əlagw. Nukel mai tosua ke, ‘Givan!’ ale ivan, nukel mai sual am ke, ‘Gəmai!’ ale egəmai, ale nukel mai naslev sagw ke, ‘Gol nategai!’ ale igole.”

¹⁰ Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ həni tononŋ iŋaŋ ale ikel mai alat lotohusuri ke, “Nukel nakitinan mai gamit ke, len alat a Israel nəsəsəb̃̃ avan ideh tokad nadələmian tosum̃ian nab̃iltidələmian sitegai.

¹¹ Nukel mai gamit ke, isob̃ur ləsavi Ju dereh leg̃əm len nais mai nawes, h̃ən ləb̃ihan len nab̃iltihanan mai aAraham mai aIsak mai aJakop len natohan pipihab̃əlan aGot len nəmav.

¹² Avil anatun gail sinatohan pipihab̃əlan aGot, aGot dereh tibar h̃ən galit vi tut vi lan nəmargobut. Len naut enan dereh litaŋ, lides batriṽoriṽ.”

¹³ Beti aYesu ikel mai nasenturion ke, “Givan. Bathut ke gotodələmi ke b̃imaienan, timaienan m̃os gaiug.” Ale len namityal enan ŋai naslev san imaur.

*AYesu igol isob̃ur lumaur
(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)*

¹⁴ Nəboŋ aYesu tovi lohoim sePita, eris anan asoan aPita topat len nəm̃el, topud h̃ən naməsahan.

¹⁵ AYesu ibar navəlan ale naməsahan ivan dani. Beti alitenan ile məhat, etuḃat lav nəhanian maii.

¹⁶ Nəboŋ nabəŋ tois, nəvanuan gail losəhar nəvanuan isob̃ur lotokad natəmat gail van həni.

Len nasoruan sua ηai ehut nanunun tosa gail dan galito. Ale igol galit p̄isi lotom̄esah, lumaaur.

¹⁷ Imagenan, n̄esa aGot tokele len nabuηon ahai kelkel ur, aIsaiah, isarpoh toke: “Igol gidat datu-maur dan n̄esa tom̄edas gidato, ilav kuv nam̄esahan sidat vi tut.”*

*Na-husur-aYesu-an imabe?
(Luk 9.57-62)*

¹⁸ N̄əboη aYesu toris nab̄iltiuvoh lotoil dar visi, ikele h̄ən ahai susur san gail ke liwol kotov nab̄iltiwai vi tarh̄ete.

¹⁹ Beti ahai p̄usan h̄ən nalo eḡəm h̄əni ike, “Hai p̄usan, dereh nehusur gaiug vi lan naut p̄isi ḡəb̄evi lan!”

²⁰ AYesu isor v̄ari ke, “Nafoks gail lukad nab̄ur pat̄əpat halito len tan, n̄əman nam̄esav gail lukad n̄əhai ηod̄ηod, be aNatun N̄əvanuan s̄əkad naut ideh h̄ən b̄ipat turuη lan, h̄ən b̄iηav̄ηav.”

²¹ Ahai susur san sual am ikel maii ke, “Nasuḅ, gidam̄ h̄ən ginau nia tavun at̄əmagw bai, beti nehusur gaiug.”

²² Ris aYesu toke, “Gehusur ginau! Riη alat lotomat litavun n̄əvanuan salit gail lotomat.”

*AYesu igol n̄əlan mai nab̄iltiwai arot̄əmat
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)*

²³ N̄əboη aYesu tosah len nab̄ot, ahai susur san gail lohusuri ale lotuḅat wol kotov nab̄iltiwai.

²⁴ V̄əha-sua ηai n̄əlan todan̄ igol nab̄iltiwai ekud-kud masuḅ gol ke n̄əwai topus p̄əpadan̄ h̄ən b̄ipah d̄əlom nab̄ot. Avil aYesu ipatmari.

* **8:17:** Isa 53.4

25 Ahai susur gail luvan həni, lovəŋoni, luke, “Nasub, Sanamtimasig! Datomun!”

26 Ris aYesu toke, “Mətomətahw mabe? Nadəlomian samit enīdol, ekəkereh masuŵ!” Beti ile məhat, esivoh len nəlan mai nabiltiwai, ale naut etəmat tətəs.

27 Ale ahai susur gail lumaŋmaŋ, luke, “Nauluŋan tomabe gagai? Nəlan mai nabiltiwai am lugol nəsa tokele!”

*AYesu igol alaruevis arumaur dan natəmat gail
(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)*

28 Nəboŋ aYesu tobar nətarhəwai len naut a Katara, nauluŋan eru artokad natəmat gail len gəlaru, arogəm len nəburhuvat nəmatan gail, arobubur maii. Arugolgol nasənahən tosa gol ke avan ideh edədas biyar tur len naut enan.

29 Arukai ke, “ANatun aGot, gaiug savi hən gəbemədas ginamito. Gogəm gegai a tahw hən nəboŋ tonor həni hən namtbipanis a?”

30 A tut hən galito ikad navəshəbuai lotosobur lotohan.

31 Ale natəmat gail loŋiri ke, “Gəbehut ginamito, səvat ginamit vi lan navəshəbuai.”

32 Ale ikel mai galit ke, “Vi tut!” Nə luvan dan gəlaru, lobis len nabuai gail. Ale navəshəbuai pisi lugam sarmar mariŋ vi lan nabiltiwai. Lumat pisi ei.

33 Alat lotokətkəta təban nabuai gail lugam vi lan nabiltivile. Ale lukel ur natit pisi mai nəsa tovisi hən alaruenan artokad natəmat gail.

34 Beti nəvanuan pisi len nabiltivile luvan hən ləbiŋonŋon mai aYesu. Ale nəboŋ lotorisi, loŋiri ke teriŋ naut salit gail.

9

*AYesu igol avan sua nahudhuben tomat imaur
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)*

¹ Nəboŋ aYesu tosaŋ len nəbot, iwol kotov nəwai təlmam vəbar nəbilitivile san.

² Nəvanuan galevis lupat avan sua len nəmel, nahudhuben tomat, gəm hən aYesu. Nəboŋ aYesu toris nadələmian salito, aYesu ikel mai atenan niben tomat ke, “Natugw, sagemətahw! Nəsaan sam̄ gail lumaruḅat.”

³ Ahai p̄usan galevis hən nalo lusor len galit gabag, luke, “Ategai inau ke gai tovi aGot! Isor mēdas nahəsən aGot!”

⁴ Nəboŋ aYesu toləboi nənauan salito ike, “Imabe mətunau isa maienan len nəlomito?”

⁵ Nəb̄ike, ‘Noruḅat nəsaan sam̄ gail,’ o ‘Gile məhat, giyar,’ nəsa emədmədau am?*

⁶ Be hən mət̄beləboi səhoti ke aNatun Nəvanuan tokad nədaŋan hən ḅeruḅat nəsaan gail len nəvile a pan, nekəmaiegai....” Ale aYesu ikel mai atenan nahudhuben tomat ke, “Gile məhat, pat nəmel sam̄, givahim!”

⁷ Ale ile məhat, ivahim.

⁸ Nəboŋ naluḅoh lotoris natenan, lomətahw, lusal suh nəyalyalan siGot toriŋ nədaŋan maienan len nəvəlan nəvanuan.

*AYesu ekis aMattiu
(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)*

* **9:5:** Nəboŋ aYesu tokəmaienan, nəvanuan lotokad namitisau len nasoruan siGot lunau ke namilen imaiegai ke: Avan ideh edədas ḅigol eru en p̄isi, ale nəb̄ike, ‘Noruḅat nəsaan sam̄ gail,’ mət̄saləboi ke lumaruḅat o ləsəmaruḅat. Be nəb̄ike, ‘Gile məhat, giyar!’ mət̄ləboi mət̄berisi ke imaur.

⁹ Len nəyaran san dan naut enan, aYesu eris avan sua, nahəsan aMattiu, tobətah len nəpasvaləval hən nətaks. Ale ikel maii ke, “Gitah mai ginau, gehusur ginau.” Ale ile məhat, ehusuri.*

¹⁰ Nəboŋ aYesu tohan lohoim siMattiu, nəvanuan nətaks mai nəvanuan nəsaan isoḅur logəm ḅon hən ləḅihan mai aYesu mai ahai susur san gail.

¹¹ Nəboŋ naFarisi gail lotoris natgalenan, lukel mai ahai susur san gail ke, “Imabe ahai pusan samit tohan mai nəvanuan nətaks mai nəvanuan nəsaan gail?”

¹² Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ hən natenan ike, “Savi alat lotomaur lotovan hən nəvanuan nareran, be alat lotoməsah ŋai luvan həni.

¹³ Mitia nau səhot namilen natosian egai siGot toke, ‘Noləŋon nalolosaan, nəsaləŋon natutumavan.*’ Ginau nəsagəm hən nəḅekis alat lotonor be nogəm hən nəḅekis nəvanuan nəsaan gail.”

*Nausian husur nəvide silat ləsəhan
(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)*

¹⁴ Beti ahai susur siŋon gail logəm hən aYesu, lousi ke, “Ginamit mai naFarisi gail, len nəboŋ tosoḅur namtsəhan hən namtḅisor tuḅ, be nəvide sihai susur sam̄ gail səmagenan, luhan akis. Husur nəsa?”

¹⁵ AYesu ikel mai galit ke, “Amahean naulum̄an tolah gail lodədas ləḅitaŋ nəboŋ naulum̄an totoh mai galit sal. Evoi, imaienan. Be dereh tikad nəboŋ hən ləḅesəhar naulum̄an tolah dan nəvanuan san gail. Ale len nəboŋ enan asike luhan.

* **9:9:** Mak 2.14; Luk 5.27 * **9:13:** Hos 6.6

16 “Səkad avan ideh tolav naḗisihoh sakəkasi sal hən ħimagugun, ale sode len nahurabat tomatu,† husur dereh naḗisihoh timagugun, timakuv dan nahurabat, titari səhor ta m̄o.

17 Səkad avan ideh toḅir nəwain veveu lotomad-hagole len nahurhuwain tomatu tovi nahurhunani.‡ Tagole, nahurhuwain tamətar, nəwain tariv dani, ale nahurhuwain təsa. Nəvanuan ḗisi loḅir nəwain veveu len nahurhuwain veveu hən gəlar ḗisi arḅipat ħivoi ħebəlav.”

*Natəbarehreh tomat, napəhaḗut toməsah
(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)*

18 Nəboḅ aYesu tokəmaienan sal, avan sua toil a m̄o hən naim naḅonḅonan egəm həni, iteh bathurien, ike, “Anatvavigw imadhamat, avil gəḅegəm riḅ navəlaḡ lan, dereh timaur.”

19 Ale aYesu ile məhat, ehusuri. Ahai susur san gail am lohusuri.

20-21 Len nəboḅ enan, apəhaḗut sua, nəda han tosel len nasihau tovi 12, egəm pəpadaḅ, madun aYesu. Len nənauan san isor mai gai gabag ke, “Nəḅibar ḡa nahurabat sitegai, dereh nimaaur.” Ale ibar nagilen nahurabat.

22 AYesu ipair, erisi, ike, “Litegai, təgau gat nəloḡ! Nadəlomian sam̄ igol gumaur.” Ale napəhaḗut imaur len namityal enan ḡai.

† 9:16: Nəkaliko ta m̄o, nəboḅ lotokəkasi, imagugun, gol ke akis lumaskəkasi a tahw hən ləḅisode. ‡ 9:17: *Nahurhuwain* evi nahurhunani o nahurhusipsip lotoḅir nəwain veveu ħurhulon. Nəboḅ nəwain tosaruvah hum nətraḡ pam, igol nahurhuwain iy-ohyoh. Nəboḅ toyohyoh, imasmas, idanḡ. Ale gəḅeḅir nəwain veveu len nabiliwain tomasmas, todaḅ, dereh nahurhuwain tovi nahurhunani temətar.

²³ Nəboŋ aYesu toḅis lohoim sitenan toil a m̄o hən naim nabonḅonan, toris alat lotovuv hən nabuvimal mai naluṽoh lotosuh taṽtaṽor, lotowal, ²⁴ike, “Mətevi tut! Atəbarehreh səmat, ipat ŋai.” Be lotuḅat sor vilesi.

²⁵ Avil nəboŋ naluṽoh lotovivile, eḅis, etəgau navəlan natəbarehreh ale ile məhat!

²⁶ Na-kel-uri-an husur nəsa tovisi ibar naut p̄isi todar vis naut enan.

AYesu igol ametḅesw eru mai nabut lumaur

²⁷ Nəboŋ aYesu toriŋ naut enan, nametḅesw eru arohusuri, arukai ke, “Anatun siTevit gilolosa hən ginaməru!” §

²⁸ Nəboŋ aYesu toḅis lohoim, ametḅesw gəlaru arogəm həni, ale aYesu eus gəlar ke, “Mərodəlomi ke notoləboi nəḅigol mərb̄imaur a?” Arukel maii ke, “Evoi, Nasuḅ.”

²⁹ Beti ibar namətalaru ike, “Husur nadəlomian samər m̄au, mirimaur!”

³⁰ Ale namətalar esəŋav, aroḅəta. Ale aYesu ikel idaŋ mai gəlar ke, “Samrisor husur nategai mai avan ideh!”

³¹ Be arovivile, aropiau hən na-kel-uri-an husuri van vəbar naut p̄isi todar vis naut enan.

³² Nəboŋ artovivile tonon, nəvanuan galevis losəhar naulum̄an sua van hən aYesu. Atenan evi nabut husur ikad natəmat.

³³ Nəboŋ aYesu tohut natəmat tonon, nabut etuḅat sor. Ale naluṽoh lumaŋmaŋ luke, “Nateg tovisi, evi metəḅav hən gidat a Israel.”

§ 9:27: AYesu savi anatun matmat aTevit be esua len nəpasusan siTevit.

³⁴ Be naFarisi gail lukelkele ke, “Ehut natəmat gail len nədaŋan sebiltitəmat toil a m̃o hən natəmat gail.”*

Nəvanuan nəmatuan lovis

³⁵ Beti aYesu iyar turtur len nabiltivile mai navile p̃isi len naut enan. Eḗusan len naim naḅonḅonan salit gail, ikel ur na-kel-uri-an tovoi hən natohan pipihəlan aGot, ale igol nəvanuan gail lotokad naməsahan tiltile o nibelit tomatmat, lumaur.

³⁶ Nəḅoŋ aYesu toris naluṽoh, nəlon itaŋis galito husur nəlolit etuhətuh, loləŋon isa hum nəmauran salit savi natideh, lohūm navəshəsipip ləsəkad avan ideh tokətkəta təban galito.*

³⁷ Beti ikel mai ahai susur san gail ke, “Nəhanian totov tomatu isoḅur, be nəvanuan nauman lovis ŋai.

³⁸ Imagenan, mətəŋir aMasta hən nəmatuan ke tesəvat nəvanuan nauman gail vi lan nəmarireu nəmatuan san.”

10

*AYesu esəvat ahai pispisul səŋavur pisan eru
(Mak 3.13-19, 6.7-13; Luk 6.12-16, 9.1-6)*

¹ AYesu ekis ahai susur san gail gəmai, ale ilav nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an mai galito hən ləḅehut nanunun nəmargobut gail, ale hən ləḅigol nəvanuan gail lotokad naməsahan ideh o nibelit tomatmat, lumaur.

² Ahai pispisul lotovi 12 lukad nahəsaliit maie-gai: metəkav aSimon, lotokisi hən aPita, mai aṽan

* **9:34:** Mat 12.24 * **9:36:** Num 27.17; 1Ki 22.17

nahəsan aAdru; ikad alarmiŵan, aJemes mai aJon anatun aSepeti gəlaru;

³ ikad aFilip mai aPartolomiu; aTomas mai aMattiu tovi nəvanuan nətaks; ikad aJemes anatun aAlfeus ale ikad aTatteus;

⁴ ikad aSimon tovi Selot sua mai aJutas Iskariot bəriŵ aYesu len navəlan aenemi san gail.*

⁵ AYesu esəvat alatenan lotovi 12, ikel idaŵ mai galit ke, “Samtevi lan naut ideh silat ləsavi Ju, samteb̄is len navile ideh a Samaria.

⁶ Avil mitivan hən alat a Israel lotohum nasipsip gail lotomasig.

⁷ Len nəvanan samito mitikel ur năpisulan egai ke: ‘Natohan pipihabəlan aGot len nəmav egəm pəpadaŵ.’

⁸ Gol alat lotoməsah limaur, gol alat lotomat lile məhat, gol alat lotokad naleprosi liveveu, hut natəmat gail. AGot eviol kəmas mai gamit tia, məteviol kəmas.

⁹ Samtilav nəvat hən nagol, nasilva o nakopa ideh len nəpaus samito.

¹⁰ Samtitariv nəhad səsəŵon hən nəyaran, samtilav nəhai susun gəgel, o naributbut gail o nəhai təbatehw ideh. Husur inor hən ləb̄evəŵan nəvanuan nauman toum salito.*

¹¹ “Ale nəb̄oŵ mət̄b̄ēbis len nab̄iltivile o navile ideh, doŵ avan ideh b̄ehəhaŵur hən gamito, ale toh maii vəbar mət̄ber̄iŵ naut enan.

¹² Nəb̄oŵ mət̄b̄ēbis lohoim san, us aGot hən b̄eriŵ natəmat lan.

* **10:4:** *NaSelot* evi avan sua len naluŵoh lotoke libal mai alat a Rom. * **10:10:** 1Kor 9.14; 1Tim 5.18

13 Alat hæn naim enan læbehæhaʋur hæn gamito, natæmæt tipat len nælolito, avil asike læbehæhaʋur hæn gamito, natæmæt tetælmam van hæn gamito.

14 Ale avan ideh asike behæhaʋur hæn gamito, asike besæsəloŋ hæn nasoruan samito, nəboŋ mætbevivile dan naim o navile enan, dardar hæn nariemito hæn nəmasiav bimakuv dan gəlaru.

15 Nokitin mai gamit ke, len nəboŋ aGot bəpəpəhun navoian dan nəsaan, dereh nəpanismen sinavile enan tesəhor nəpanismen togon bībar alat a Sotom mai a Komorrhah.*

*Nəpīsal sihai susur siYesu dereh tidəŋ
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)*

16 “Nosəvat gamit mættohum nasipsip gail rivuh len navəshəlipah katkat læbīke læbīkat sisil gamito.† Imaienan, gamit māu mitikad nənauan hum nəmæt tohulahul, mititoh mədau hum nətav samədas avan ideh, sagol natideh tosa.‡

17 Mətələləgau hæn asike nəvanuan gail læbemədas gamito, husur dereh lerinŋ gamit len nakotan gail, dereh lebilas habat hæn gamito len naim nəbənbonan salito.

18 Dereh lesəhar gamit vi lan nakotan len nəhon nəgavna mai nakinŋ gail mōs ginau hæn mətʃikel səhot ginau mai galito mai alat ləsavi Ju.

19 Nəboŋ læbesəhar gamit vi lan nakotan gale-nan, samtinau masuʋ hæn nəsa mətʃikele o nəvide hæn nasoran samito. Husur len namityal enan

* **10:15:** Gen 19.24-28 † **10:16:** Len nasoruan ta Kris ike wolf. *Nawolf* ehum nabītilipah katkat towael. ‡ **10:16:** *Nətav* ehum nəvimal be epəhapəhw.

ɲai aTəmamit len nəmav dereh teriŋ nasoruan len gamito hən mət̃bikele.

²⁰ Husur savi gamit mət̃bisor be aNunun aGot aTəmamito len nəmav dereh tisor len nabuŋomito.

²¹ “Nəvanuan dereh teriŋ aʋan len navəlan alat lotoil a m̃o hən b̃imat, atata dereh timagen hən anatun hən b̃imat, ale alahutai dereh lile məhat, pair dan analito mai atəmalito hən nakotan b̃eriŋ alatmisoan gail ləb̃imat.

²² Nəvanuan p̃isi dereh lemətahun bun gamito bathut nahəsagw mət̃tokade. Avil avan ideh b̃idaŋ len ginau, b̃ikad nə-dəŋ-b̃uri-an van vəbar nagilen, dereh aGot tilav kuvi hən b̃ikad nəmauran vi sutuai.

²³ Nəboŋ ləb̃emədas tabtab hən gamito len navile ideh, gam dani vi lan navile ideh am. Husur nokitin mai gamit ke asike mət̃uyar tur navile p̃isi a Israel a tahw nagəmaian siNatun Nəvanuan.

²⁴ “Ahai susur satibau səhor ahai p̃usan san, naslev satibau səhor nəmasta san.

²⁵ Inor ɲai hən ahai susur b̃esum̃an ahai p̃usan san mai naslev b̃esum̃an nəmasta san. Ginau nosum̃an amasta hən naim, gamit mət̃osum̃an alat lototoh lohoim sagw. Nəvanuan gail ləb̃ekis amasta hən naim hən aPeelsepul o aSetan, dereh lekis alat lototoh maii hən nəhes tosa gail am.

*Mətahw len aGot, samtemətahw len nəvanuan
(Luk 12.2-9)*

²⁶ “Imagenan samtemətahw len galito. Natideh aGot toruŋ gole dereh tevuhe, natideh tosusuah nəvanuan gail dereh leləboii.

27 Nəsa notokele mai gamit len nəmargobut, gamit m̄au mitikel uri len nam̄ial. Nəsa notokele mai gamit səbomito, mitikel ur habat həni mai nəvanuan p̄isi.

28 Samtemətahw len alat lotoləboi ləb̄igol nəmatan len nibemito, be lotodədas ləb̄igol nəlomito o nanunumito ləb̄imat. Ao, mətəmətahw len aGot toləboi b̄igol nibemito b̄imat ale b̄igol nəlomito mai nanunumito b̄imasig len nəhab nəmatan.

29 Mətoləboi mətbēvur nəsparo eru hən nəvat tokəkereh toru a?§ Avil gəlar sua b̄iteh len tan vəmat, aTəmamit len nəmav eləboii, idam̄ həni.

30 Avil gamito, aGot ēpuruŋ p̄is nasivur hən navurumit len nəkadumito.

31 Imagenan, samtemətahw. Len nənauan siGot mətəsəhor masūv hən nəsparo tosoḃur.

32 “Imaienan, avan ideh b̄ikel uri ke tovi esagw len nəhon nəvanuan gail, dereh ginau m̄au nikel uri ke tovi esagw len nəhon aTəmagw len nəmav.

33 Avil alat lotosor mətahun ginau len nəhon nəvanuan gail, dereh ginau m̄au nisor mətahun galito len nəhon aTəmagw len nəmav.”*

*Ləmas bun aYesu səhor nəbathudud
(Luk 12.51-53, 14.26-27)*

34 AYesu isor am ke, “Samtinau ke notogəm hən nəbilav natəm̄at gəm vi lan navile a pan. Ao, nəsa gəm hən nəbilav natəm̄at, be hən nəbilav nəbalbalan.

§ 10:29: Nəsparo evi natuhman naməsav. * 10:33: 2Tim 2.12

35 ‘Nogəm hən nəbēpəpəhun naulum̃an dan atəman, natəbarehreh dan anan, avilah dan avuŋon pəhaʋut.

36 Ale aenemi sinəvanuan, dereh levi nəbathudud san.***

37 “Avan ideh toləmas bun anan o atəman səhor toləmas bun ginau, gai sanor hən ʔevi ahai susur sagw; ale avan ideh toləmas bun anatun ulum̃an o anatvavin səhor toləmas bun ginau, gai sanor hən ʔevi ahai susur sagw.

38 Avan ideh asike ʔipət nəhai balbal san ale husur ginau, gai sanor kasi hən ʔevi ahai susur sagw.††

39 Avan ideh toke ʔetəgau gat nəmauran san, dereh timasig dani. Ale avan ideh todam̃ hən nəmauran san ʔimasig m̃os ginau, dereh tikade vi sutuai.

40 “Avan ideh tohəhaʋur hən gamit mətʔitoh maii, ehəhaʋur hən ginau; ale avan ideh tohəhaʋur hən ginau nəʔbitoh maii; ehəhaʋur hən atenan tosəvat ginau.*

41 Avan ideh tohəhaʋur hən ahai kelkel ur sua ʔitoh maii bathut ikel ur napisulan siGot, dereh tikad nakonʔurʔuran sihai kelkel ur. Ale avan ideh tohəhaʋur hən nəvanuan nanoran ʔitoh maii bathut tovi vanuan nanoran, dereh tikad nakonʔurʔuran sinəvanuan nanoran.

42 Ale avan ideh ʔilav nabiliwai hən nəwai susus mai ideh len alategai lotovi ut kəmas bathut

*** 10:36: Hən naves 35-36, ris Mic 7.6 †† 10:38: Namilen ke ahai susur siYesu timasutaut akis hən ʔimat sil na-husur-aYesu-an.

* 10:40: Mak 9.37

tovi ahai susur sagw, dereh aGot m̄au tilav nakanp̄urp̄uran mai avan enan.”

11

AYesu mai aJon Baptais

(Luk 7.18-35)

¹ Nəboŋ aYesu tokəmaienan mai ahai susur san tovi 12 tonon, ivan dan naut enan hən bəp̄usan mai hən bikel ur na-kel-uri-an tovoi len navile gail a Kalili.

² AJon Baptais itoh len naim bəbaŋis, ale nəboŋ tosəsəlōŋ hən nəsa aKristo togolgole, aJon esəvat ahai susur san galevis hən ləbeus aYesu ke,

³ “Gaiug govi atenan togəmgəmai o namtimasvatvat vir togon?”

⁴ Ale aYesu isor var galit ke, “Təlmam van hən aJon. Kel maii nəsa mət̄tosəsəlōŋ həni, nəsa mət̄toris notogole.

⁵ Ametbesw gail lukad nakətaan, alat lotogau luyar, alat lotokad naleprosi lumaur, luveveu, nədarin b̄ulb̄ulol gail losəsəlōŋ, alat lotomat lule məhat dan nəmatan ale naməsəl gail losəsəlōŋ hən na-kel-uri-an tovoi notokele.*

⁶ AGot tigol tivoi hən avan ideh sateh dan nadələmian len ginau sil nəsa notogole.”

⁷ Nəboŋ galit lotovan, aYesu etub̄at sor husur aJon mai naluṽoh ke, “Gamit mət̄ovi lan naut masmas toḃəbesw hən mət̄beris nəsa? Mət̄uvan varis naulum̄an tohum nalut naṽiliol nəlan toṽuvi, tokur həni a?

⁸ Avil mət̄uvan hən mət̄beris nəsa? Naulum̄an tosun nahurabat nəvat halit totibau a? Aoa! Alat

* **11:5:** Isa 35.5-6, 61.1

lotosun nahurabat tomaienān lutoh len nabiltiim sekiŋ gail.

⁹ Bimaienan, mətuvan hən mətberis nəsā? Ahai kelkel ur suā a? Evoi! Nukel mai gamit ke, savi ahai kelkel ur ŋai, iyalyal səhor ahai kelkel ur.

¹⁰ Natosian siGot isor husur ategaii ke, ‘Geris! Dereh nesəvat ahai pispisul sagw a mō hən gaiug hən beutaut hən naṗisal mōs gaiug.’*

¹¹ “Nokitin mai gamit ke, səkad avan ideh napəhaṽut topasi, tosəhor aJon Baptais. Be len alat lototoh pipihabəlan aGot len nəmav, galit ideh tovi ut kəmas, iyalyal səhor aJon.

¹² Len nəboŋ ta mō siJon Baptais van vəbar daməŋai, nəvanuan gail lutaltal hən ləbēbis len natohan pipihabəlan aGot len nəmav, nəvanuan nəbālan luke litah gati.*

¹³ Husur nalo siMoses mai ahai kelkel ur ṗisi lopəhav utaut van vəbar nəboŋ aJon togəmai.

¹⁴ Ale mətbike mətbedəlomi, gai evi Elijah, ahai kelkel ur gail lotoke ḥegəmai.

¹⁵ Avan ideh tokad nədarinjan hən ḥesəsəloŋ, tesəsəloŋ māu!”

¹⁶ Beti aYesu eus gai gabag ke, “Be noləboi nəbənənoṽ hən nəvanuan gail ta daməŋai mai nəsā? Lohum alahutai lotobətah len nəmaket lotokai van hən galit gabag ke,

* **11:10:** Mal 3.1 * **11:12:** Len naut egai, naves eləboi ḥikad namilen eru. Len tosua namilen imaiegai ke, nəvanuan loləŋon masuṽ hən ləbēbis len natohan pipihabəlan aGot, ale lutah gati, il gəgat lan. Namilen togon ike, nəvanuan luke ləbēbis len natohan pipihabəlan aGot hən ləbēmədās masuṽ həni.

17 ‘Namtoŋuv nabuvimal m̄os gamito be m̄etsəsav; namtokəkai hən n̄əbe n̄əmatan be m̄etsətaŋ.’

18 Nokəmaienan husur nəboŋ aJon togəmai, gai səhan, gai samun, be luke, ‘Gai ikad natəmat!’

19 Nəboŋ aNatun Nəvanuan togəmai, tohan, to-mun, luke, ‘M̄əteris! Naulum̄an tohan tēməhav, tomun vatərog bolai. Itah mai nəvanuan n̄ətaks mai nəvanuan nəsaan gail.’ Avil nəvanuan gail loləboi ləbəkəta ləboii ke, namitisau hən nəmauran tonor, ekitin len nəsa togole.”

Nabiltivile gail ləsəpair dan nəsaan salito

(Luk 10.13-15)

20 Beti aYesu etub̄at sor van hən nabiltivile gail, esivoh len gail, gai togol namerikel tosəbur len galito, husur galit ləsəpair dan nəsaan salito.

21 Ike, “Dereh tisa vəsa hən gaiug, naut a Korasin, ale gaiug am, naut a Petsaita, tisa vəsa hən gaiug! Husur nətagol namerikel gail len naut a Tair mai a Siton hun notogole len gaməru, gəlaru artəpair dan nəsaan səlaru len nahurabat toharharo mai nəmasiav.†

22 Be nukel mai gaməru ke, len nəboŋ aGot b̄epəpəhun navoian dan nəsaan, nəpanismen hən naut a Tair mai a Siton asike idan̄ hum b̄ibar gaməru.

23 Ale gaiug naut a Kapernaum, gunau ke aGot tipatpat gaiug məhat vəbar nəmav a?* Ao! AGot

† **11:21:** Isa 23.1-18; Eze 26.1-28.26; Jol 3.4-8; Amo 1.9-10; Zec 9.2-4. Nəvide silat a Israel nəboŋ lotoləŋon isa hən nəsaan salito ale lotopair dani imaiegai ke: losun nahurabat toharharo hum nəbak namətu, ale lobətah len namilen nəhab, lubarbar hən nəmasiav len nəkadulito. * **11:23:** Isa 14.13-15

dereh tilav gaiug vi pan vi lan naut nēmatan. Husur nētagol namerikel len naut a Sotom hun notogole len gaiug tia, naut enan tēpat sal vōbar nēboŋ ta damēŋai.*

²⁴ Be nukel mai gaiug ke, len nēboŋ aGot bēpēpēhun navoian dan nēsaan, nēpanismen hēn naut a Sotom asike idan hum bībar gaiug.”

Nəŋavŋavan kitin

(Luk 10.21-22)

²⁵ Len nēboŋ enan aYesu isor tuŋ, ike, “Nusal suh gaiug aTata gotovi Masta hēn nēmav mai navile a pan. Nusal suh gaiug husur gosusuan natgalenan dan alat lotokad nēkadulito mai alat lotokad namitisau hēn navile a pan, ale gukel vōhot gail mai alat lotovi ut kēmas hum atuhlahutai.

²⁶ Evoi, aTata, husur gohēhāvur hēn tomaiēnan.

²⁷ “Natit pīsi, aTēmāgw ilav gail mai gināu tia. Sēkad avan ideh tolēboi aNatun aGot, be aTata ŋai elēboii. Ale sēkad avan ideh tolēboi aTata, be aNatun ŋai elēboii. Ale gai ilekis hēn nēvanuan galevis hēn bēvōhot pārpār hēn aTata mai galito hēn lēbēlēboii.”

²⁸ Nēboŋ aYesu tokēmaiēnan tonōŋ ike, “Gegēm hēn gināu, gaiug nibemī tomēhav, nēlōm tosa hēn natit tomēlas gotovusi, ale dereh neviol hēn nēŋavŋavan mai gaiug.

²⁹ Nayok sagw, lav nēhai enan togol dartoβon hēn nēbesusupah mai gaiug. Ale gegēm vi hai susur sagw. Husur naut kēmas nēbēvi amasta samī, nēsēdan taltal, nēlogw mēdau, nēsēnau gināu, ale dereh nēŋavŋavan tegēm len gaiug, len nēlōm am.*

* **11:23:** Gen 19.24-28 * **11:29:** Jer 6.16

³⁰ Husur nayok sagw sēdan hən gēbīkade, sēdan hən gaiug gēbeləboi nəsā notokele, ale nəsā notorinj len gaiug, eməlala, sēdan hən gēbīgole.”

12

*Masta hən nəsappat
(Mak 2.23-28; Luk 6.1-5)*

¹ Len nəboŋ enan aYesu iyar tur len nəmarireu nawit galevis len nəsappat. Ahai susur san gail lumalkəkat ale lotuḅat ḅuḅur nəhəvhət nawit gail hən ləbīhani.*

² Nəboŋ naFarisi galevis lotoris natenan, lukel mai aYesu ke, “Geris, ahai susur sam̄ gail lugol nəsā nalo tokai tasi len nəsappat.”

³ Ris aYesu tokel mai galit ke, “Be len natosian siGot, mətsaṽuruŋ ləboi nəsā aTevit galito lotogole nəboŋ lotomalkəkat a?*

⁴ Eḅis len naim siGot ale luhan nabəta tolo, tokolkol hən galito be tonor hən ahai tutumav səḅolit ŋai ləbīhani.*

⁵ Ale mətsaṽuruŋi len nalo siMoses toke len nəsappat ahai tutumav gail lotoum len naim siGot, ləsagol kas natideh tosa, naut kəmas loḅur kotov nalo hən nəsappat a?*

⁶⁻⁷ Avil məttaləboi namilen nategai len natosian siGot toke, ‘Noləŋon nalolosaan, savi natutumavan,’ asike məttəsāḅ səhoti ke alategai lotonor li-

* **12:1:** Deu 23.25 * **12:3:** 1Sam 21.1-6 * **12:4:** Lev 24.9

* **12:5:** Num 28.9-10

maspanis.* Nukel mai gamit ke, ikad natesua gegai toyalyal səhor masuŵ hən naim siGot.*

⁸ Alategai lunor bathut aNatun Nəvanuan evi Masta hən nəSappat.”

Naulumān navəlan tomat
(*Mak 3.1-6; Luk 6.6-11*)

⁹ Beti aYesu eriŋ naut enan, evi lan naim naḅonḅonan sua salito.

¹⁰ Ikad naulumān sual ei, navəlan tomat, togəm hum towas. Ale naFarisi gail luke lisab səhot nəsabān ideh len aYesu ale lousi ke, “Inor len nalo hən nəvanuan ḅigol avan ideh ḅimaur len nəSappat a?”

¹¹ Ale isor var galit ke, “Gamit ideh gotokad nasipsip tosua tateh len naḅur len nəSappat, gətatəgau gati, lav kuvi a? Evoi məttəlav kuvi!

¹² Ale nasipsip savi natideh, nəvanuan esəhor masuŵ həni len nənauan siGot. Imaienan, inor len nalo hən datḅigol navoian len nəSappat.”

¹³ Beti ikel mai aulumān ke, “Gisar hən navəlañ.” Nəḅoŋ tosar həni tonoŋ, navəlan imaur təlmam inor ŋai hən togon.

¹⁴ Ŋa naFarisi gail luvan, luḅonḅon, lusor utaut hən naḅisal hən ləḅemədas bun aYesu hən ḅimat.

AYesu, nəvanuan nauman aGot tolekis həni

¹⁵ Be bathut ke aYesu toləboi natgalenan, eriŋ naut enan. Nabiltiłuḅoh lohusuri ale igol alat lotoməsah pisi lumaur.

¹⁶ Ale ikele hən galit ke salihol husur gai len nəhon nəvanuan gail.

* **12:6-7:** Hos 6.6 * **12:6-7:** Nəḅoŋ toke *ikad natesua gegai*, aYesu isor husur gai gabag.

17 Ekəmaienan hən nəsa ahai kelkel ur, aIsaiah, tokele bisarpoh ke:

18 “Naulum̃an nauman sagw bogai notolekis həni. Noləmas bun gai,
nəlogw ehəhaʋur həni.

Dereh neriŋ aNunugw lan,
ale dereh tikel ur nanoran sagw van hən
nəvanuan naut tiltile gail.

19 Asike eʋitʋituh, asike ikai habat,
asike ikad avan ideh bəsəsəlonj hən nadolon
len naʋisal gail.

20 Asike ikol b̃ur naviyab tomaʋit tia,
asike ekin bun nəhau nam̃ial topanj kəkereh
sal,†

van vəbar biŋol nanoran biŋat puŋpuŋ naut ʋisi.

21 Ale nəvanuan naut tiltile gail ʋisi dereh leriŋ
nəlolit lan,
dereh livatvat viri hən bilav kuv galit dan
nəsaan salito.”*

AYesu mai aPeelsepul

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-23)

22 Beti nəvanuan galevis losəhar naulum̃an tokad
natəmat togol toʋut mai namətan toʋesw. Losəhari
van hən aYesu, ale igol imaur hən ke eləboi biŋor,
eləboi b̃ekəta.

23 Naluʋoh ʋisi lumaŋmaŋ təban ale luke, “Ategai
bogai, anatum siTevit m̃au a?”

24 Be nəboŋ naFarisi gail lotosəsəlonj hən nate-
nan, luke, “Ategai ehut natəmat gail len nədanjan
siPeelsepul ŋai toil a m̃o hən natəmat gail.”

† **12:20:** Len naut egai ikele ke aKristo asike idan taltal hən alat
ləsədan, dereh tivoi ŋai hən alat lotodədas ləbiwol hən nəmauran salit

* **12:21:** Isa 42.1-4

²⁵ Avil aYesu eləboi nənuan salito ale ikel mai galit ke, “Nəvanuan gail hən nəkantri pipihabəlan nakiŋ ideh lotobalkabaŋ, dereh naut enan timasirsir; teḅəbesw. Navile o nəbathudud ideh toḅalkabaŋ, asike eil gəgat be dereh tepəpehw.

²⁶ ASetan tahut natəmat san gail, gai təḅalkabaŋ. Dereh alat lototoh pipihabəlan lepəpehw, asike loil gəgat.

²⁷ Ale nətahut natəmat gail len nədaŋan siPeelsepul, ahai susur samit gail lohut natəmat gail len nədaŋan sise? Ahai susur samit gail gabag loṽusani ke mətsanor.

²⁸ Be nəbehut natəmat gail len nədaŋan seNunun aGot, imagenan natohan pipihabəlan aGot ibar gamit tia.

²⁹ Avan ideh toke teḅis len naim sinabəhariv todaŋ hən ḅevənoh natit san gail, imasbaŋis gat abəhariv. Nəboŋ tobaŋisi tononŋ ŋai, eləboi ḅitariv kuv natit ṽisi dan naim san.‡

³⁰ “Avan ideh satoh len nətarhət sagw, avan en evi enemi sagw; ale avan ideh sasəsəgov mai ginau len nəmatuan, gai igol imaṽipiriah; asike ḅesəhar nəvanuan gail van hən aGot, esəhar nəvanuan gail van vəsab.

³¹ Imagenan, nukel mai gamito ke, aGot dereh teruḅat nəsaan ṽisi naut kəmas nəvanuan gail ləḅisor mədasi, be ləḅisor mədas aNunun aGot, aGot asike eruḅat nəsaan enan.

³² Avan ideh ḅisor tas aNatun Nəvanuan, aGot dereh teruḅat nəsaan enan, be avan ideh ḅisor tas

‡ **12:29:** Len nasoruan kəta egai aYesu ike gai eləboi ḅilav kuv nəvanuan dan aSetan nəboŋ tobaŋis gat aSetan, husur aYesu idan səhori.

aNunun aGot, aGot asike erubat nesaan enan dani boŋ ideh vi sutuai.”

Nəhai mai naŋite
(Luk 6.43-45)

³³ Ale aYesu ike, “Gəbikad nəhai tovoi, naŋit dereh tivoi. Gəbikad nəhai bisa, naŋit dereh tisa. Bathut goris ləboi nəhai nəboŋ gotoris naŋite.

³⁴ Gamit anatun nəmat gail!§ Anatun nəvaipa gail!** Mətoləboi mətbikel natit tovoi nəboŋ məttosa? Aoa! Nəsa topul səsəhov len nəlon nəvanuan evivile len nəsa tokele.

³⁵ Nəvanuan tovoi, navoian egəm len natit tovoi topul len nəlon; avil nəvanuan tosa, nəsaan egəm len natit tosa topul len nəlon.

³⁶ Be nukel mai gamit ke, len nəboŋ aGot bəpəpəhun navoian dan nəsaan, nəvanuan gail li-maskele sil nəsa lotokel nasoruan pisi lotosor lab həni.

³⁷ Bathut len nasoruan sam̄ aGot dereh tisaḅ səhoti ke gotonor, ale len nasoruan sam̄ aGot dereh tisaḅ səhoti ke gotosa, gimaspanis.”

AYesu esivoh len alat lotousus namerikel
(Mak 8.11-12; Luk 11.29-32)

³⁸ Beti ahai pusan hən nalo mai naFarisi galevis lous aYesu ke, “Hai pusan, namtuke namteris namerikel gəbigole.”

³⁹ AYesu isor var galit ke, “Gamit naur ta daməŋai mətusa, mətsədaŋ len aGot sum̄an apəhaḅut tohusur aulum̄an tiltile, sədaŋ len asoan. Mətous namerikel, avil asike nugol

§ 12:34: Len nənanuan seJu gail, nəmat isa masuḅ hum natəmat toil a mō həni. ** 12:34: Nəvaipa evi nəmat tosa.

namerikel ideh, be dereh nigol ɲai namerikel hən nasuhunian sihai kelkel ur, aJonah.

⁴⁰ Sumian aJonah totoh len nəmariboŋ totor mai nalenmariug totor len nabəhaʋun nabiltiieh, len naʋide tomagenan, aNatun Nəvanuan dereh tipat ɓurhulon nətan husur nəmariboŋ titor mai nalenmariug titor.*

⁴¹ Husur natgalenan, len nəboŋ aGot ɓepəpəhun navoian dan nəsaan, alat a Nineveh dereh leil, kel kot nəsaan sinaur ta daməŋai, like naur egai limaspanis. Alat a Nineveh dereh ligol naten husur ke, nəboŋ aJonah tokel ur napisulan siGot, galit lupair dan nəsaan salito, be gagai ikad natesua gegai toyalyal habat səhor aJonah!††

⁴² Len nəboŋ aGot ɓepəpəhun navoian dan nəsaan, naKwin hən naSaut dereh tile məhat, kel kot nəsaan sinaur ta daməŋai, tike naur egai limaspanis. Dereh tigol timagenan husur egəm len nətarhət navile a pan hən ɓesəsəloŋ hən namiti-sau siSolomon hən nəmauran tonor, be gagai, ikad natesua gegai toyalyal səhor aSolomon!‡‡

Natəlmaman hən nanunun tosa
(Luk 11.24-26)

⁴³ AYesu isor tətəs am ke, “Datusor husur nahutian hən natəmat gail. Ale, nəboŋ nanunun nəmargobut tovan dan nəvanuan ideh, nanunun nəmargobut enan iyar turtur naut masmas gail hən ɓisab naut ideh hən ɓiŋavŋav lan, be idon sobuer həni.

* **12:40:** Jna 1.17 †† **12:41:** Jna 3.5, 8, 10. Nəboŋ toke ikad natesua gegai, aYesu isor husur gai gabag. ‡‡ **12:42:** 1Ki 10.1-10. Nəboŋ toke ikad natesua gegai, aYesu isor husur gai gabag ale lomətahun ləɓesəsəloŋ həni.

⁴⁴ Beti natəmat ikel mai gai gabag, ike, ‘Netəlmam bai vi lan naim sagw notogam dani.’ Ale nəboŋ tobar nəvanuan gai tovan dani, nəvanuan enan ehum naim toḅəbesw, lotosir vahvahuri, tuan təlmam hən natit p̄isi tonor.

⁴⁵ Beti ivan vasəhar nanunun toməlevru lotosa masuṽ səhor gai, ale nəboŋ lotobis len nəvanuan, lutoh tin ei. Ale nəmauran sinəvanuan enan egəm isa vəsə tibatbat səhor ta m̄o. Dereh timagenan hən naur tosa ta daməŋai.”

*Nəbathudud kitin siYesu
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)*

⁴⁶ Nəboŋ aYesu tosor mai naluṽoh sal, aṽan matmat gail mai anan lubar naut enan. Loil vivile, luke lisor maii.

⁴⁷ Avan sua ikel maii ke, “Geris, anam̄ mai aṽam̄ gail loil vivile, luke lisor mai gaiug.”

⁴⁸ Ale isor var atenan ke, “Anagw ase? Aṽagw gail ase?”

⁴⁹ Ale esuhun navəlan van hən ahai susur san gail, ike, “Geris! Anana sagw mai aṽagw gail bogai!

⁵⁰ Bathut avan ideh togol nəsa aTəmagw len nəmav toləŋoni, gai evi aṽagw, o aṽavinegw o anana sagw.”

13

*Nəḅol p̄usan hən namisurhuwit
(Mak 4.1-12; Luk 8.4-10)*

¹ Len nəboŋ enan, aYesu evivile len naim, ebətah tarhəwai Kalili.

² Ale nabiltiluŵoh logəm, ðonðon garu lan, gol ke isah len nabot hən ðebətah, ale naluŵoh loil husur nabitas.

³ Beti ikel natit tosoður mai galito len nəbøl þusan gail. Ike, “Ikad nəvanuan tomabmabul namisurhut gail. Boŋ sua ia bubulan namisurhut nawit.

⁴ Nəboŋ tobubulan gail van, namisurhuwit galevis lorus husur naþisal, ale nəman naməsav logəm, luhan þis gail.

⁵ Galevis lorus len naut tobaŋ vat, nətan tokəkereh lan, ale lutov tutut bathut nətan səsareh.

⁶ Nəboŋ namityal tovi məhat, nəyal etun idaŋ gol nalut gail lomial husur səkad nəharhət tovi pan, ale lumayoh.

⁷ Galevis lorus len nəhau tokad nasunite, ale nəhau itov vi məhat, ruŋ gut bun nawit.

⁸ Galevis lorus len nətan tokənoh ale nəboŋ lotomatu, sua iŵan vəkad 100, sua iŵan vəkad 60, sual am iŵan vəkad 30.

⁹ Nəvanuan tokad nədariŋan, tesəsəloŋ!”

¹⁰ Beti ahai susur san gail logəm hən aYesu, lousi ke, “Nəboŋ gotosor mai galito, guðol þusan mōs nəsa?”

¹¹ Ale isor var galit ke, “Nugole husur aGot idaŋ hən ke mətbeləboi nəsa tosusuah len natohan pipihəbələn aGot len nəmav be aGot sədaŋ hən ke galit ləbeləboii.

¹² Bathut avan ideh nəlon tomaður hən nəsa notokele, dereh aGot tilav naləboian am maii hən þepul hən. Avil avan ideh tomətahun beləboi nəsa notokele, dereh aGot tilav kuv naləboian tokade dani.

13 Husur enan nusor mai galito len nēbol p̄usan, husur naut kēmas lotokēta, lēsakēta lēboi nēsa notogole, naut kēmas lotosēsəlon, lēsasēsəlon hən nēsa notokele, lēsalēboii.

14 Ale nasoruan siGot aIsaiah tokel uri isarpoh len galito, ike:

“ ‘Len nasēsəlonjan samito, dereh mētesēsəlon be asike mētosēsəlon lēboi nēsa notokele, ale len nakētaan samito, dereh mētekēta be asike mētokēta lēboi nēsa notogole.

15 Husur nēkadun alategai egəm v̄onv̄on, pēpadan nēdariŋalit eḅulḅulol, ale namətalit iḅer.

Asike lētəmagenan, namətalit takēta ris nēsa notogole, nēdariŋalit tasēsəlon hən nēsa notokele, nəlolit talēboi natgalenan, ale lētəpair van hən ginau, ale nətəgol galit lētəmaur.’ ”*

16 Ale aYesu isor am ke, “Gamito, navoian siGot igol mētukab hən namətamito bathut ke lotokēta, mētukab hən nēdariŋamito bathut ke lotosēsəlon.

17 Husur nukel nakitinan mai gamito ke, ahai kelkel ur mai nēvanuan tonor lotosəḅur loləŋon masuḅ ke lētəris nēsa mēttorisi, be lēsərisi, loləŋon masuḅ ke lētəsēsəlon hən nēsa mēttosēsəlon hēni, be lēsasēsəlon hēni.

*AYesu isor vəsḅəsai nēbol p̄usan enan
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)*

18 “Imagenan, sēsəlon hən namilen nēbol hən nēvanuan tobubulan namisurhuwit.

* 13:15: Isa 6.9-10

19 Namisurhuwit torus len naḡisal esuḡan nēvanuan gail lotosēsəlon ḡən nasoruan ḡən natoḡan pipihabəlan aGot be ləsələboii, gai tosa vəsə masuṽ tovi təmat egəm, lav kuv namisurhut nasoruan enan dan nəlolito.

20 Namisurhuwit torus len naut tobaḡ vat esuḡan alat lotosēsəlon ḡən nasoruan, ale vəḡasua ḡai lotəgau gati len nakemkeman.

21 Avil ləsəkad nəḡarḡət tovi paḡ gol ləsəmaur sabəlav. Be nəboḡ todaḡ ḡibari o avan ideḡ ḡemədas buni gol ləḡeləḡon ḡisa, dereḡ limayoh tutut, luteḡ dan nadəlomian len nasoruan.

22 Namisurhuwit torus len nəḡau tokad nasunite esuḡan alat lotosēsəlon ḡən nasoruan avil nə-nau-masuṽ-an ḡən nəmauran ta daməḡai mai naḡərasian ḡən na-pul-ḡən-natite-an aroruḡ gut bun nasoruan gol səṽan.

23 Avil namisurhuwit torus len nətan tokənoḡ esuḡan alat lotosēsəlon ḡən nasoruan, lotoləboii, lotoṽan masuṽ. Sual iṽan vəkad 100, sual iṽan vəkad 60, sual am iṽan vəkad 30.”

Nəḡol ḡusan ḡən nawit mai naliol tosa

24 AYesu ikel nəḡol ḡusan sual am mai galito, ike, “Natoḡan pipihabəlan aGot len nəḡav imaieḡai: Ikad avan sua tobubulan namisurhuwit tovoi len nəḡarireu saḡ.

25 Be nəboḡ topat len mariug, aenemi sua egəm, ebubulan namisurhuliol tosa len nəḡarireu tokad nawit tia, ale ivan.*

26 Nəboḡ nawit totov, tuḡat ḡiṽan, naliol tosa am itov.

* **13:25:** Naliol tosa enan ehun nawit, be evi behi, igol nēvanuan eru.

²⁷ Naslev gail simahean naim logəm hənī, luke, ‘Nasub, gaiug gobubulan namisurhuwit tovoi len nēmarireu samī be gagai epul hən naliol tosa! Imabe?’

²⁸ Ale ikel mai galit ke, ‘Aenemi sua igol nategai.’ Nā naslev gail lousi ke, ‘Guke namteput tuan naliol enan a?’

²⁹ Ris toke, ‘Ao, nēboŋ mət̃beputi, dereh mət̃eput mēdas nawit am.

³⁰ Riŋ gēlar p̃isi aritov hōn̄hōn vēbar nēmatuan, ale len nēboŋ hən nēmatuan, dereh nikel mai nēvanuan nēmatuan ke lep̄ep̄ehun gēlaru, baŋis tuan naliol tosa hən lēbep̄eŋasi, ale baŋis tuan nawit vi lan naim sagw notoriŋriŋ nēhanian lan.’ ”

*Nēbol p̃usan hən namisurhumastat
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)*

³¹ AYesu iβol p̃usan tētas ike, “Natohan pipihabēlan aGot len nēmav imaiegai: Ikad namisurhumastat avan sua tomabule len nēhol san.

³² Ekəkereh sēhor namisurhuhanian tiltile gail, avil nēboŋ totov, egəm tibau sēhor nēhanian gail len nēhol, ale egəm vi hai, hən ke nēman namēsav logəm um hən nēhai ŋodŋod salit len nēpashēt gail.”

*Nēbol p̃usan hən nayis
(Luk 13.20-21)*

³³ AYesu ikel nēbol p̃usan. Ike, “Natohan pipihabēlan aGot len nēmav imaiegai: Mitinau nayis, apēhaŋut sua tolavi. Eβundasi len nēhad nēflaua totor van vēbar nēflaua kavkav totob.”†

† **13:33:** *Nēhad nēflaua totor* evi nēflaua tosoβur, len nasoruan ta Kris lokisi hən sata totor.

34 AYesu ikel natgalen þisi mai naluŵoh gail len nēbol þusan. Nəboŋ tosor mai galito, ikel nēbol þusan akis ηai.‡

35 Igol tomaiengan hən b̄igol nəsa ahai kelkel ur tokele bisarpoh ke,
 “Nəboŋ nəbesəŋav hən nabuŋogw, dereh nisor len nēbol þusan,
 dereh nikel ur natit gail lotosusuah ta sutuai len natuβatan,
 nəboŋ notoum hən navile a pan.”*

AYesu isor vəsvəsai nēbol hən naliol tosa

36 Beti aYesu eriŋ naluŵoh, evi lohoim. Ale ahai susur san gail logəm həni, luke, “Kel mai ginamito bai, namilen nēbol hən naliol tosa len nəmarireu.”

37 Isor var galit ke, “Atengan tobubulan namisurhuwit tovoi evi aNatun Nəvanuan,

38 ale nəmarireu evi navile a pan. Namisurhuwit tovoi lovi alat lototoh pipihabəlan aGot. Naliol tosa lovi alat sitengan tosa vəsa masuŵ tovi təmat.

39 Ale aenemi tobubulan namisurhuliol tosa, evi natəmat. Nəboŋ hən nəmatuan evi nəboŋ hən nanoŋan hən navile a pan, nagilen hən natit þisi, ale alat nəmatuan lovi aŋel gail.

40 Sumān alat nəmatuan lotobaŋis tuan naliol tosa hən nəhab b̄ihani, dereh timagenan len nagilen hən natit þisi.

41 Dereh aNatun Nəvanuan tesəvat aŋel san gail hən ləbepəpehun galit þisi lotogol nəvanuan b̄igol nəsaan, mai alat lotogol nəsaan, dan natohan pipihabəlan.

‡ 13:34: Hən naves 34-35, Mak 4.33-34 * 13:35: Psa 78.2

⁴² Dereh aņel gail libar hən galito vi lan nəhab topud vəsa; len naut enan dereh litaņ, likat ħurħur nariṽolito. §

⁴³ Beti alat lotonor dereh lesuṁan namityal toṁial habat len natohan pipihabəlan aTəmalito. Nəvanuan tokad nədariņan tesəsəlon!

Natohan pipihabəlan aGot len nəmav

⁴⁴ “Natohan pipihabəlan aGot len nəmav imaiegai: Ikad nakontit sua tovoi buni, nəvat han tosoḅur, tosusuah len nəmarireu sua. Ale avan sua isaḅi. Itavun tətəs həni. Ale len nakemkeman san ivan, eḅur hən natit p̄isi tokade ale ia ṽur nəmarireu enan hən ħikad natenan tovoi.

⁴⁵ “Nukele am ke, natohan pipihabəlan aGot len nəmav imaiegai: Ikad avan sua toṽur natit gail, p̄ur hən gail, todoņ nanesnes tovoi gail.

⁴⁶ Ale nəboņ tosaḅ nanesnes sua, nəvat han totibau, ivan, p̄ur hən natit p̄isi tokade, ale ia ṽur nanesnes enan.

⁴⁷ “Nukele am ke, natohan pipihabəlan aGot len nəmav imaiegai: Nəvanuan galevis lubar hən nalevlev len nabiltiwai. Sədareh ikad naməņod totiltile tosoḅur tovisivis lan.

⁴⁸ Ale nəboņ topul, lolivi vahut, lobətah, losəņon tovoi gail len nəhad sua ale lubar hən tosa gail vi tut.

⁴⁹ Dereh timagenan len nəboņ hən nanoņan hən navile a pan, nagilen hən natit p̄isi. Aņel gail dereh lia pəpehun alat lotosa vəsa dan alat lotonor.

⁵⁰ Dereh libar hən alat lotosa vi lan nəhab topud vəsa vagol nametəlai tovi wai; len naut enan dereh litaņ, likat ħurħur nariṽolito.”

§ **13:42:** Nəhab egai tosor husuri epud vəsa vagol nametəlai tovi wai.

51 aYesu eus galit ke, “Mətoləboi səhot natgalen p̄isi māu a?” Lusor vari ke, “Evoi, namtoləboii.”

52 Na ikel mai galit ke, “Ahai p̄usan hən nalo siMoses togəm vi ahai susur len natohan pipi-habəlan aGot len nəmav, ahai p̄usan enan esum̄an amahean naim topul hən nakontit gail. Eriṅ natgalenan len naut sua hən ləbesuh ei. Ale ilav nakontit toveveu mai nakontit tomatu dan naut enan.”

*Lomətahun aYesu len naut a Nasaret
(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)*

53 Nəboṅ aYesu tokel nəb̄ol p̄usan galenan tonon, eriṅ naut enan.

54 Ale nəboṅ tobar naut a Nasaret, naut totibau lan, ep̄usan len naim nəbonḅonan salito. Galit lupan, luke, “Eee, namitisau hən nəmauran tovoi egai, gai ilavi a be? Nədaṅan hən b̄igol namerikel gail, ilavi a be?”

55 Be savi anatan ulum̄an sinəvanuan na-um-im-an a? Anan, nahəsan aMeri a? Aṽan aJemes, aJosef, aSimon mai aJutas a?

56 Ale aṽavinen gail p̄isi ləsatoḅ mai gidato a? Bimaienan, ilav natgalen a be? Savi gai hən b̄imaienan!”

57 Ale nəlolit ep̄əṅasi, lomətahuni. Be aYesu ikel mai galit ke, “Ahai kelkel ur ideh, len naut p̄isi loputsani len nənauan salito, be len naut a im san mai len naim san, lunau ke tovi ut kəmas.”

58 Ale aYesu sagol namerikel sasobur len naut enan husur lupar dəlomian lan.

14

Nəmatan siJon Baptais (Mak 6.14-29; Luk 9.7-9)

¹ Nəboŋ aHerot Antipas tosəsəlon hən na-kel-uri-an husur aYesu,

² ikel mai naslev lotokətkəta təban ke, “Atenan aJon Baptais bolai! Ile məhat dan nəmatan, imagenan nədaŋan hən biŋol namerikel gail ipat lan.”

³ AHerot ekəmaienan husur a mō igol ke lototah gat aJon, riŋi len naim bəbaŋis sil abareab siHerot, aHerotias tovi asoan aFilip, aHerot aŋan aFilip tosəhar kuvi.

⁴ Lutah gat aJon husur ikel titau hən aHerot ke, “Len nalo sanor hən gəbesəhar alitenan.”*

⁵ AHerot ike tigol aJon timat be emətahw len nəlöl paŋpaŋ sinaluŋoh bathut lunau ke aJon tovi ahai kelkel ur.

⁶ Len nəhanan hən nəboŋ nəpasian siHerot, anatvavin aHerotias isav len nəholito ale aHerot ehəhaŋur habat həni.

⁷ Imagenan ita gat na-kel-gati-an sua hən bəviol hən natideh gai bələŋoni maii.

⁸ Na nəboŋ anan tokel maii hən nəsa hən bəusi, natəbarehreh ikel mai aHerot ke, “Noləŋon nəkadun aJon Baptais, gegai, len nasiloh!”

⁹ Ale naut kəmas ilolosa, bathut na-kel-gati-an san gai tota gati, mai alat lotosuh len nəhanan, aHerot ikele hən nasoltia galevis ke tehum tousi.

¹⁰ Ale lovi lan naim bəbaŋis, luta kotov nəkadun aJon.

¹¹ Lorin nəkadun len nasiloh, pati, lavi mai natəbarehreh topati vəlavi mai anan.

* **14:4:** Lev 18.16, 20.21

¹² Beti ahai susur siJon logəmai, lupat niben van vətavuni. Ale nəboŋ lototavuni tonon, luvan hən aYesu, lukel nəsa tovisi maii.

AYesu evəŋan alalum̄an lotovi 5,000

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Jon 6.1-14)

¹³ Nəboŋ aYesu tosəsəlon hən na-kel-uri-an husur aJon, isah len nabot sua, eriŋ naut enan hən bitoh səbon len naut toḅəbesw. Nəboŋ naluṽoh gail lotosəsəlon həni, loriŋ nabiltivile gail, luyar a ut husuri.

¹⁴ Nəboŋ aYesu tomariŋ dan nabot, eris nabiltivuḅoh, nəlon itaŋis galito ale igol alat lotoməsah lumaur.

¹⁵ Nəboŋ naut togomgom, ahai susur san gail logəm həni, luke, “Naut eg ipat a tut dan navile gail. Namityal ivan pisi tia. Səvat naluṽoh van, hən ləḅevi lan navile gail hən ləḅidas hanian hən ləḅəvuri.”

¹⁶ Ris aYesu tokel mai galit ke, “Salivan, gamit m̄au mitilav nəhanian mai galito.”

¹⁷ Lukel maii ke, “Be namtsəkad natideh gegai, natuhbəta torim mai naieh toru ŋai.”

¹⁸ Ale ike, “Tariv gail gəm, mai ginau.”

¹⁹ Beti ikel mai naluṽoh ke lebətah len naliol. Ale ilav nabəta torim mai naieh toru, ekəta vi lan nəmav, ikel nasipaan. Eḅur gail, ilav nabəta mai ahai susur san gail ale lopəpehun gail mai naluṽoh.

²⁰ Galit pisi luhan, luhanukub, ale losəsəŋon hudhuhanian van, gol nəhad tovi 12 lopul.*

²¹ Ikad alalum̄an lotovi 5,000 lotohan, be ikad alatpəhaṽut mai alahutai am.

* **14:20:** 2Ki 4.42-44

*aYesu iyar len nə̄pon nə̄wai
(Mak 6.45-56; Jon 6.15-21)*

²² Beti aYesu igol ahai susur gail lusah len nābot hən lə̄beil a m̄o vi lan nə̄tarhət nābiltiwai. Ale gai esəvat nalūvoh gail hən lə̄berin̄ naut enan.

²³ Nə̄boŋ tosəvat galit tonon̄, aYesu etə̄vehuh sə̄bon vi lan nāvehuh hən ħ̄isor mai aGot. Ale nə̄boŋ naut togomgom itoh sə̄bon ei.

²⁴ Len namityal enan, nābot isal vi rivuh a tut dan nə̄tan. Nə̄wai ekudkud vapus, gol īvas nābot husur isoh ħ̄ur nə̄lan.

²⁵ Len nadudulan som̄ilan naut sə̄lan sal be aYesu egəm hən galito, iyar len nə̄pon nābiltiwai.

²⁶ Nə̄boŋ ahai susur gail lotoris toyaryar p̄oniwai, nə̄kadulit ēvur̄vur. Lukai ke, “Wao! Nanunun sua bolai.” Ale ninelit epil gol lukai habat.

²⁷ Və̄ha-sua ŋai aYesu isor mai galit ke, “Samtemə̄tahw! Mə̄teil ħ̄uri! Ginau bogai!”

²⁸ APita ikai van hə̄ni ke, “Nasūḅ, ħ̄evi gaiug kitin, kel mai ginau ke niyar len nə̄pon nə̄wai van hən gaiug.”

²⁹ Ale ike, “Gə̄mai!” Nə̄boŋ aPita tomariŋ dan nābot, iyar p̄oniwai van hən aYesu.

³⁰ Be nə̄boŋ aPita toris nə̄lan todaŋ, emə̄tahw, etūbat sar maduŋduŋ ale ikai ke, “Nasūḅ, numat! Liv kuv ginau!”

³¹ Və̄ha-sua ŋai aYesu isar hən navə̄lan, itah gati, ale ike, “Gaiug gotokad natuhdə̄lomian ŋai, nə̄lōm̄ eur ginau mabe?”

³² Ale nə̄boŋ artosah len nābot, nə̄lan idar buni.

³³ Beti alat len nābot lulotu hə̄ni ke, “Govi aNatun aGot kitin.”

³⁴ Nəboŋ lotolav tukot len nabiltiwai, luvahut len naut a Kennesaret.

³⁵ Nəboŋ alat len naut enan lotokəta ləboi aYesu, lopisul van hən naut p̄isi todar vis naut enan ale losəhar alat lotoməsah van həni.

³⁶ Loŋiri ke tidam̄ hən ləbibar ŋai nasum̄arhət nahurabat san, ale galit p̄isi lotobari lumaur.

15

Inor ke niben nəvanuan biveveu o nəlon m̄au?
(Mak 7.1-13)

¹ Beti naFarisi gail mai ahai p̄usan hən nalo luyar a Jerusalem gəm hən aYesu, luke,

² “Imabe ahai susur sam̄ gail lupal sob dan naḡisal hən naḡide sihaḡut sidat gail ta sutuai? Husur ləsakəkəsəval nəboŋ lotohan.”

³ Ris aYesu tosor var galit ke, “Gamit, imabe mətəḡur kotov nalo siGot m̄os mətḡehusur naḡide samit ta sutuai?”

⁴ Bathut aGot ike, ‘Putsan atəmaḡ mai anam̄ matmat len nənauan sam̄,’* ikele am ke, ‘Avan ideh tosor tosa todaŋ hən atəman o anan, gai timat ebun m̄au.’*

⁵⁻⁶ Avil gamito, mətumakuv dan nalo siGot hən mətḡehusur naḡide samit ta sutuai nəboŋ məttoḡusan ke, ‘Avan ideh ḡikel mai atəman o anan ke, “Nəsa notokade hən nəḡevi tarhət sam̄, noviol həni tia mai aGot. Gai ḡigol ḡimagenan, inor ŋai ke asike eputsan atəman len nənauan san.” ’ Gamito, mətugol ke nakelean siGot evi naut kəmas ŋai.

* **15:4:** Exo 20.12; Deu 5.16 * **15:4:** Exo 21.17; Lev 20.9

⁷ Mətovi nəvanuan gəgəras ŋai. Nəsa aGot tokele len nabuŋon aIsaiah husur gamito ekitin. Ike,

⁸ “Nəvanuan galegai loputsan nahəsagw len nasoran salito,
be len nəlolito, lunau ke notovi naut kəmas.

⁹ Lulotu sɔbuer hən ginau,
loɓusan hən nakelean sinəvanuan,
hum tovi lo sagw.’ ”*

Nəsa igol nəvanuan saveveu?
(Mak 7.14-23)

¹⁰ Beti aYesu ekis naluŋoh gəmai, ikel mai galit ke, “Mətesəsəlon hən nəsa notokele, məteləboii.

¹¹ Savi nəsa tovi lan nəpan togol nəvanuan tobiŋbiŋal len nəhon aGot. Ao, evi nəsa tovivile dan nabuŋon togol nəvanuan tosa, evi nəsa tokele togol nəvanuan saveveu.”

¹² Beti ahai susur gail logəm həni luke, “Nəboŋ naFarisi gail lotosəsəlon hən nəsa gotomadhakele, igol nəlolit isa. Goləboii m̄au a?”

¹³ Ris aYesu tosor var galit ke, “Nəhai ideh aTəmagw len nəmav səmabule, dereh teput kuvi.

¹⁴ Riŋ galit lesuh! Lovi metbesw gail lotosəhar alat ləsakəta. Nametbesw sua besəhar nametbesw togon, dereh gəlar p̄isi ariteh, arimasur len nabur.”

¹⁵ Ale aPita ike, “Kel namilen nasoruan kəta enan mai ginamito.”

¹⁶ AYesu ike, “Gamito am, mətsaləboi səhoti a?

¹⁷ Mətoləboii tia ke natit p̄isi tovi lan nəpan nəvanuan, evi lan natəbaŋ van, evivile vi lan nalitav.

* 15:9: Isa 29.13

18 Avil natit gail nəvanuan tokele, nəsa tovivile dan nabuḡon, egəm len nəsa topat len nəlon, ale natgalenan lugol nəvanuan isa, saveveu.

19 Husur natgalegai logəm len nəlon: nənauan tosa, nagolean hən nəmatan, naitian toḡur kotov nəlahan, naitian tosa, nəvənahən, naliboḡan len nakotan, mai nasoruan tomədas nahəsən nəvanuan o tomədas nahəsən aGot.

20 Natgalenan lugol nəvanuan loḡiḡiḡal len nəhon aGot. Nəvide hən nakəkəsəvalan len nəhanan sagole!”

*Nadəlomian sitoḡtaKenaan
(Mak 7.24-30)*

21 Beti aYesu erin naut a Kalili, evi lan naut pəpadaḡ hən nabiltivile eru, a Tair mai a Siton.

22 AtoḡtaKenaan sua totoh len naut enan, egəm hən aYesu, ikai ke, “Nasuḡ, aNatun siTevit, gilolosa hən ginau. Natəmat sua emədas anatvavigw vəsa!”

23 Be aYesu sasor vari len nasoruan ideh. Ale ahai susur san gail logəm həni luke, “Səvati vi tut bathut ehusur gidato, ikai walwal!”

24 Len na-sor-vari-an san aYesu ike, “AGot esəvat ginau van hən alat a Israel ḡai lotohum nasipsip gail lotomasig.”

25 ḡa alitenan egəm, teh bathurien aYesu, ike, “Nasuḡ, gevi tarhət sagw!”

26 AYesu ike, “Sanor hən nəḡilav kuv nabəta hinatugw gail hən nəḡibar həni van hən nalipah gail.”

27 Ris aliten toke, “Evoi, Nasuḡ, be nalipah gail loləboi ləḡihan nasugut nabəta torus vi pan dan natev simasta salito.”

28 Ale aYesu isor vari ke, “Bareab, gaiug gukad nadələmian totibau masuŵ! Tevisi mōs gaiug hum gotoləḡoni.” Ale anatvavin imaur len namityal enan van.

AYesu igol isoḡur lumaur

29 AYesu eriḡ naut enan, etəlmam vi Kalili, iyar husur nətarhəbilitiwai Kalili. Ale etəvəhuh vi lan naŵehuh, ebətah ei.

30 Nabiltiḡoh gail logəm həni, losəhar alat lotogau, nametḡesw gail, alat narielit tosa gol ləsəyar, nabut gail mai isoḡur am. Lorinḡ galit bathurien aYesu ale igol galit lumaur.

31 Naluḡoh lumaḡmaḡ len nəsa lotorisi. Nabut gail lusor; alat narielit tosa, nibelit ivoḡəvoḡ, lumaur; alat lotogau luyar; mai nametḡesw gail lokəta. Ale lusal suh nəyalyalan siGot silat a Israel.

AYesu evəḡan alalumān lotovi 4,000

(Mak 8.1-10)

32 Beti aYesu ekis ahai susur san gail gəmai ike, “Nəlogw itaḡis alategai, husur lutah mai ginau len nəmariboḡ totor tia ale ləsəkad natideh hən ləbīhani. Nəsaləḡon nəḡesəvat galit van malkəkāt. Nəḡigole, dereh limatmatioŵ husur naḡisal salito.”

33 Ale ahai susur gail lukel maii ke, “Len naut toḡḡesw topat səḡon maiegai, namtilav natuhbəta tihau mabe hən namtḡevəḡan nabiltiḡoh egai?”

34 AYesu eus galit ke, “Mətukad natuhbəta evis?” Luke, “Namtukad eməlevru mai natuhieh galevis.”

35 Na aYesu ikel mai naluḡoh ke lebətah len tan.

³⁶ Ilav natuhbæta tomælevru mai naieh gail, esipa vi tæban aGot hæn nəhanian, eþuri, lavi mai ahai susur gail ale lopəpehuni mai naluŵoh.

³⁷ Galit þisi luhan vəhanukub. Ale losəŋon nahudhuanian van gol nəhad tomælevru lopul.

³⁸ Ikad alalumnan lotovi 4,000 lotohan, be ikad alatpəhaŵut mai alahutai gail am.

³⁹ Beti aYesu esəvat naluŵoh gail van. Ale isah len nabot, igam van vəbar naut a Makatan.*

16

*Lous taltal hæn aYesu hæn namerikel
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)*

¹ Boŋ sua naFarisi mai naSattiusi gail logəm hæn aYesu. Loləŋon ke aYesu tigoł nəsaban, ŋa lousi hæn þeŵusan galit hæn namerikel hæn nəmav.

² Be aYesu isor var galit ke, “Nəboŋ namityal tomasur mətuke, ‘Pelan dereh naut tivoi husur nəmarigw ikathab,’

³ ale len nadudulan mətuke, ‘Daməŋai naut ibatmot, nəmarigw epit vi məhat mai nəmav epitau. Dereh naut tisa. Nabiltius dereh teus.’ Mətoləboi mətberis nəsa tovisi len nəmav, ale vəhasua ŋai mətoləboii ke naut tivoi o tisa, be mətodədas mətberis ləboi namilen nəsa tovisi len nəboŋ gail ta daməŋai. Mitimabe?

⁴ Gamit naur ta daməŋai mətusa, mətəsədaŋ len aGot sumnan apəhaŵut tohusur aulumnan tiltile, sədaŋ len asoan. Mətous namerikel, avil asike nugol namerikel ideh, be dereh nigol ŋai namerikel

* **15:39:** Datsaləboi savoi naut a Makatan topat lan, be datoləboi ŋai ke topat tarhəbiltiwai Kalili.

hən nasuhunian sihai kelkel ur, aJonah.” Ale aYesu erinj galito, ivan dan galito.

Nayis hiFarisi mai Sattiusi gail

(Mak 8.14-21)

⁵ Nəboŋ ahai susur gail lotogam tukot vəbar nətarhət nabiltiwai, nəlolit iboŋboŋ hən ləbəsəŋon nabəta ideh van.

⁶ Ale aYesu ikel mai galito ke, “Mətelələgau hən gamit gabag! Mətekətkəta gol gamito dan nayis hiFarisi mai Sattiusi gail.”

⁷ Lusor mai galit gabag ke, “Ekəmaienan husur datsəlav nabəta ideh gəmai.”

⁸ AYesu eləboi nənauan salito ŋa ike, “Gamit məttokad natuhdəlomian ŋai, mətuhol husur nabəta mətsəkade hən nəsa?

⁹ Mətsaləboi sal a? Nəlomit iboŋboŋ hən natuhbəta torim hilat lotovi 5,000 mai nəhad gail pisi məttosəŋoni a?*

¹⁰ Nəlomit iboŋboŋ hən natuhbəta toməlevru hilat lotovi 4,000 mai nəhad gail pisi məttosəŋoni a?*

¹¹ Imabe? Mətunau sal ke nuşor husur nabəta n̄au a? Aoa! Be nukel mai gamit tətəs ke, kətkəta gol gamito dan nayis hiFarisi mai Sattiusi gail!”

¹² Beti len namityal enan ŋai lunau səhoti ke nəboŋ tokel nalələgauan mai galito, gai sator husur nayis len nabəta. Ao isor tas naŋusanan siFarisi mai Sattiusi gail.

APita ikel kot aYesu

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ AYesu erinj naut enan ale nəboŋ tobar naut a Sisarea Filippi, eus ahai susur san gail ke,

* **16:9:** Mat 14.15-21 * **16:10:** Mat 15.32-38

“Nəvanuan gail lotosor husur aNatun Nəvanuan, luke tovi ase?”

¹⁴ Lusor vari ke, “Galevis luke aJon Baptais. Galevis luke aElijah. Galevis am luke aJeremiah o ahai kelkel ur sual am.”

¹⁵ Beti eus galit ke, “Be gamito, mətunau ke ginau ase?”

¹⁶ ASimon Pita isor vari ke, “Gaiug boh aKristo, aNatun aGot nəkadun nəmauran.”

¹⁷ Ale aYesu ikel maii ke, “Tivoi hən gaiug, aSimon anatun aJonah! Savi avan ideh len navile a pan tokel vəhot natenan, be aTəmagw len nəmav ikel vəhoti mai gaiug.

¹⁸ Nukele am mai gaiug ke govi aPita, nəvat, ale dereh neum hən naim sagw len nəvat enan, naim sagw tovi vanuan sagw gail. Ale nədaŋan hən nəmatan edədas bəsəhor galito.

¹⁹ Nukele am mai gaiug ke, dereh neviol hən naki hən nabopita hən natohan pipihabəlan aGot len nəmav mai gaiug. Natideh gəbikəi tasi len navile a pan, evi nəsa aGot tokai tasi tia len nəmav. Ale natideh gəbidam hən len navile a pan, evi nəsa aGot todam hən tia len nəmav.”*

²⁰ Beti aYesu ikel pūli hən ahai susur gail ke səlīkel avan ideh ke gai tovi aKristo, aGot totabtabuh lan.

*AYesu epəhav utaut hən nəmatan san
(Mak 8.31-9.1; Luk 9.22-27)*

²¹ Len nəboŋ enan van, aYesu etubət kele iparpar mai ahai susur san gail ke timasvi Jerusalem ale timasləŋon tisa vəsa len navide tosobur len navəlan alat lotoil a mō hən nəvanuan

* **16:19:** Mat 18.18; Jon 20.23

gail, aβiltihai tutumav gail mai ahai þusan gail hən nalo. Ale dereh ligol timat. Beti len nəmaribon þitor dereh aGot tigol tile məhat.

²² Beti aPita eliv aYesu vi tarhəte, etuβat sor lan, ike, “Satimaiean, Nasuβ! Natgalenan salevisi hən gaiug!”

²³ Be ipair van hən aPita, ike, “Gevi tahw dan ginau aSetan! Gugol risi hən nəβipes haβetw hən nəβiteh. Nənauan sam̃ gail ləsəpat len nəsa aGot toləjoñi, lohusur naləjonian sinəvanuan ŋai.”

²⁴ Beti aYesu ikel mai ahai susur san gail ke, “Avan ideh b̃ike βehusur ginau, timaske, ‘Aoa,’ hən nənauan mai naləjonian san gabag, timasvus nəhai balbal san, tehusur ginau.

²⁵ Husur avan ideh b̃ike βiwol hən nəmauran san gabag hən βetəgau gat nəmauran san, dereh timasig. Be nəmauran san βimasig m̃os ginau, dereh tikad nəmauran vi sutuai.

²⁶ Nəvanuan βikad natit þisi len navile a pan, be nəmauran san vi sutuai βimasig, imabe? İkad nəsa? Nəvanuan eləboi βeviol hən nəsa hən βikad nəmauran enan a?

²⁷ Bathut aNatun Nəvanuan dereh tegəm ta bog. Dereh tegəm mai aŋel san gail len nədaŋan mai namənas seTəman. Len nəboŋ enan, dereh tilav naþurþuran mai nəvanuan gail hən natit þisi lotogole, tinor hən nəsa lotogole.*

²⁸ Nokitin mai gamit ke, gamit galevis məttoil gegai, asike lumat van vəbar ləβeris nagəmaian siNatun Nəvanuan hən βeil a m̃o hum aKiŋ.”

* **16:27:** Psa 62.12; Rom 2.6

17

Namənas kitin siYesu (Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Len nəmariboŋ toməlevtes husur nəboŋ enan, aYesu esəhar aPita, mai alarmiṽan, aJemes mai aJon. Esəhar galit səbolito vi məhat len naṽehuh sua tosaḥsah.

² Ale len nəholito egəm tile, nəhon eṁial hum namityal, nahurabat san egəm pəhapəhw buni vabilbil.*

³ Vəha-sua ŋai loris aMoses mai aElijah artohol mai aYesu.

⁴ APita isor mai aYesu, ike, “Ivoi hən dattotoh gegai. Gəbələŋoni, dereh neum hən nəpasvaləval titor, tesua esaṁ, tesua siMoses, mai tesua siElijah.”

⁵ Nəboŋ aPita tosor sal, nəmavukasw toṁial habat ikabut gol galito, ale nadoldol sua len nəmavukasw ike, “Ategai evi aNatugw uluṁan notoləmas buni, notohəhaṽur həni. Səsələŋ husuri!”

⁶ Nəboŋ lotosəsələŋ hən natenan, ahai susur gail luteh, kəta vi pan, nəlolit epil vəsa.

⁷ AYesu egəm hən galito, ibar galito, ike, “Mitile məhat. Samtemətahw.”

⁸ Ale nəboŋ lotokəta vi məhat, lokəta ris aYesu səbən ŋai, ləsaris avan ideh am.

⁹ Nəboŋ lotomariŋ vi pan len naṽehuh, aYesu ikele hən galit ke, “Samtikel ur nəsa məttorisi mai avan ideh am vir aGot biŋol aNatun Nəvanuan bile məhat dan nəmatan.”

* 17:2: 2Pit 1.16-18

10 Beti ahai susur gail lousi ke, “Ahai þusan hæn nalo luke aElijah timasgæm a m̃o, be lukele hæn næsa?”*

11 AYesu isor var galit ke, “Evoi, tarhæt sua, aElijah dereh tegæm a m̃o hæn þigol tælmam hæn natit þisi læþinor.

12 Be len nætarhæte am, nukele mai gamit ke, aElijah egæm tia, ale nævanuan gail læsakæta læboii, lugol næsa lotolæþoni hæni. Imagenan, dereh ligol aNatun Nævanuan am telæþon tisa væsa.”

13 Len namityal enan ʒai ahai susur gail lunau sæhoti ke aYesu isor mai galito husur aJon Baptais.

*AYesu igol natætai sua tokad natæmat imaur
(Mak 9.14-29; Luk 9.37-43a)*

14 Næboþ lototælmam dan nævehuh tonon, logæm hæn naluþoh, ale aulumian sua egæm hæn aYesu, etænedur bathurien,

15 ale ike, “Nasuþ, gilolosa hæn anatumgw ulumian husur nahumatmat ibari gol ke elæþon isa væsa batbat. Husur iteh len næhab tabtab ale iteh væhasoþsoþur len næwai am.

16 Nosæhari van hæn ahai susur sam̃ gail avil lodædas læþigol þimaur.”

17 AYesu isor vari ke, “Eee naur egai mættomætahun nadælomian, mættohusur næþisal tosa tokakabur, nitoh mai gamit tebælav mabe? Mætupar dælomian van van van nupetæmas hæni. Sæhar natætai gæmai!”

18 Beti aYesu esivoh len natæmat ale imakuv dan natætai, ale len namityal enan van imaur buni.

* **17:10:** Mal 4.5

19 Ale ahai susur gail logəm hən aYesu, lusor səbōlit maii ke, “Imabe ginamit namtsaləboi namt̃behut natəmat enan?”

20-21 Ale ikel mai galit ke, “Mətodədasi bathut nadəlomian samit em̃idol, ekəkereh masuŵ. Husur nokitin mai gamit ke, mət̃bikad nadəlomian hun namisurhumastat tomarisoris mət̃oləboi mət̃bikel mai naŵehuh egai ke, ‘Gerus van ea!’ ale dereh terus. Naut kəmas mətunau ke mətodədas mət̃bigol natesua, dereh mət̃oləboi mət̃bigole.”*

*AYesu isor tətəs husur nəmatan san
(Mak 9.30-32; Luk 9.43b-45)*

22 Nəboŋ ahai susur gail lotobonbon len naut a Kalili, aYesu isor mai galit ke, “Avan sua dereh teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan nəvanuan gail.

23 Dereh ligol timat, ale len nəmariboŋ titor aGot tigol tile məhat.” Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonon, ahai susur gail loləŋon isa masuŵ.

Nətaks hən naim siGot

24 Nəboŋ aYesu mai ahai susur san gail lotobar naut a Kapernaum, alat lototariv tuan nətaks tovi nətrahma toru, logəm hən aPita luke, “Ahai pusan sam̃, eŵur nətaks hən naim siGot m̃au a?”†

25 APita ike, “Evoi.” Ale nəboŋ tobis lohoim, aSimon sakel natideh be aYesu isor a m̃o maii ike, “Simon, len nənauan sam̃ nəsa inor? Nau nakin gail len navile a pan. Ase eŵur nəlaisens mai nətaks lototariv tuani, anatulit gail o namet̃bos gail a?”

* **17:20-21:** Nalobulat galevis ta sutuai losuhud hən naves egai:

21 *Avil mət̃oləboi mət̃behut tomagenan nəboŋ mət̃səhan be mət̃tosor tuŵ ŋai.* † **17:24:** Exo 30.11-16, 38.26. Nətrahma evi nakoin tovi naŵurpuran hən nauman hən nəmariboŋ tosua.

²⁶ Ale aPita ikel maii ke, “Nametbos gail.” Beti aYesu ike, “Bimaienan, savi len anatulit gail hən læbēvuri.

²⁷ Be hən asike nəlolit bīpanpaŋ, givan hən nabiltiwai, bar hən nəhau. Naieh metəkav gəbīsah həni, səŋav hən nabuŋon ale dereh gisaḅ nakoin tovi nəstater.‡ Lav kuvi, lavi mai galito mōs nətaks sidaru.”

18

Ase iyalyal səhor galit am

(Mak 9.33-37, 42-48; Luk 9.46-48, 17.1-2)

¹ Len namityal enan ahai susur gail logəm hən aYesu lousi ke, “Ase iyalyal səhor galit am len natohan pipihabəlan aGot len nəmav?”

² Ale aYesu ekis natuhtətai sua gəmai, igol eil rivuh len galito.

³ Beti ike, “Nokitin, nukel mai gamit ke, asike mətəbīpair dan naṽide tosa samito hən mətəbesuñan atuhlahutai, mitimabe? Asike asike mətəbīs len natohan pipihabəlan aGot len nəmav.

⁴ Imagenan, avan ideh bəriŋ gai hum tovi ut kəmas suñan natuhtətai egai, gai iyalyal səhor galit am len natohan pipihabəlan aGot len nəmav.

⁵ Ale avan ideh tohəhaṽur hən natuhtətai suñan egai bitah maii len nahəsagw, gai ehəhaṽur hən ginau nəbitah maii.

⁶ “Ale avan ideh bīgol atuhlahutai sua, tokad nadəlomian len ginau, bīteh len nəsaan, nəpanismen

‡ **17:27:** Nəstater evi nakoin sua tovi naṽurṽuran hən nauman hən nəmariboŋ tovat.

sitenan dereh tisa am səhor ke nəvanuan galevis ləb̃itahətah hən nab̃iltivat len naholoan, ale ləb̃ibar həni len tas hən b̃imaduṅduṅ butitas tosareh vi pan.*

⁷ Navile a pan dereh tisa vəsa bathut natit gail lotogol nəvanuan gail lotogol nəsaan. Natgalenan lotomaienan dereh limasvisi be tisa vəsa tibatbat hən nəvanuan togol natgalen ləb̃evisi.

⁸ Ale, navələm̃ o nariem̃ b̃igol gaiug gəb̃igol nəsaan, gita kotovi, bar həni vi tut. Gəb̃ikad nəmauran vi sutuai be nariem̃ b̃isa gol gəsəyar o gugau, natenan esəhor gəb̃ikad nariem̃ gəlar p̃isi arb̃ivoi ale aGot b̃ibar hən gaiug len nəhab topan vi sutuai.

⁹ Namətəam̃ b̃igol gəb̃iteh len nəsaan, kis kuvi, bar həni vi tut. Gəb̃ikad nəmauran vi sutuai be namətəam̃ b̃esua b̃ib̃esw, natenan esəhor gəb̃ikad namətəam̃ gəlar p̃isi arb̃ivoi ale aGot b̃ibar hən gaiug len nəhab nəmatan.

*Nəb̃ol p̃usan husur nasipsip tomasig
(Luk 15.3-7)*

¹⁰⁻¹¹ “Mətələləgau hən gamito! Atuhlahutai ideh tokad nadələomian len ginau, samtinau ke gai evi naut kəmas. Husur nukele mai gamit ke, aṅel gail lotokətkəta təban galito, loləboi tabtab hən ləb̃isor m̃os galito len nəhon aTəmagw len nəmav.†

* **18:6:** Nab̃iltivat enan eməlas habat, natoṅki esulsul həni hən b̃ebul dasdas nawit hən b̃egəm vi flaua. † **18:10-11:** Natosian galevis ta sutuai losuhud naves egai: ¹¹ *Husur aNatun Nəvanuan egəm hən b̃ilav kuv alat lotomasig dan nəsaan salito.*

12 “Mitinau natsua. Avan ideh bikad nasipsip lotovi 100, ale sua iyar lab vi tut sua, mətunau ke tigol nəsə? Dereh atenan teriŋ lotovi 99 lesuh len naŋehuh hən ðia doŋ tosua toyar lab vi tut.

13 Ale bisabi, nukel nakitinan mai gamito ke, ikemkem təban səhor lotovi 99 ləsəyar lab vi tut.

14 Imagenan, savi naləŋonian seTəmamito len nəmav hən atuhlahutai galegai ideh ħimasig.”

Nəbathudud nadəlomian sua togol tosa hən gaiug

15 AYesu isor am ke, “Nəbathudud ideh len nadəlomian ħigol nəsaa hən gaiug, ġia sor mai gai səbən, kel þarþar hən nəsə tosa gai togole maii. Gai ħesəsələŋ səhot nəsə gotokele, gukad təlmam həni suŋian na-ke-wawa-an len nadəlomian.

16 Be asike ħesəsələŋ hən gaiug, ġesəhar nəvanuan nadəlomian tesua o teru am hən ġəbəhusur natosian siGot toke, ‘Nəbən avan ideh bikel uri ke nəvanuan togon togol nəsaa, nakitinan hən nəsə tokele timasil þarþar len na-kel-koti-an sinəvanuan toru o totor am.’*

17 Be asike ħesəsələŋ husur galito, kel ur natit þisi mai nabənbonan kavkav silat lotokad nadəlomian len naut enan. Asike ħesəsələŋ husur alat lotokad nadəlomian am, len nənauan samŋ riŋi tesuŋian nametþos səkad nadəlomian o nəvanuan nətaks.

18 “Nukel nakitinan mai gamito ke, natideh ġəbikai tasi len navile a pan tevi nəsə aGot tokai tasi tia len nəmav, ale natideh ġəbidaŋ həni len navile a pan tevi nəsə aGot todaŋ həni tia len nəmav.*

* **18:16:** Deu 19.15 * **18:18:** Mat 16.19; Jon 20.23

19 Nukel tētas hən nakitinan mai gamit ke, gamit ðeru arðikad nənauan ðesua husur natideh len navile a pan, nəsə arðeusi, aTəmagw len nəmav dereh tigole mōs gəlaru.

20 Husur toru o totor lotoðon len nahəsagw, ginəu nutah mai galit ei.”

Narubətian

21 Bəti aPita egəm hən aYesu eusi ke, “Nəbathudud nadəlomian sua ðigol nəsəan tabtab hən ginəu, nerubətat nəsəan san vəha-vis? Nerubətat gail vəha-məlevru a?”

22 AYesu isor vari ke, “Ao, nəsakel ke vəha-məlevru, avil nuke gerubətat gail səŋavur vəha-məlevru vəha-məlevru.‡

23 Imaienan, natohan pipihəbələn aGot len nəmav imaiegai: Ikad nakiŋ sua toke naslev san gail lisar gel nəkabut salit maii.

24 Nəboŋ totubətat us nəkabut salito, losəhar avan sua van həni tokabut hən nətalent tovi 10,000, ale nətalent esua ŋai evi nəpūrðuran hən nauman hən nəsihau tovi 15.

25 Husur atenan todədas ðisar gel nəkabut enan, amasta san ikele həni ke teþur hən asoan mai anatun gail hən ləbgegəm vi slev gail ale teþur hən natit pisi am gai tokade, hən ðisar gel nəkabut san.

26 Nə naslev iteh bathurien, eŋiri ke, ‘Sagesigarir hən ginəu, ale dereh nisar gel təlmam hən natit pisi mai gaiug.’

27 Nələn amasta itaŋis naslev san enan, ikas kuv nəkabut san, eriŋi hən ðivan.

‡ **18:22:** Nəboŋ aYesu ekəmaienan, namilen ke datimasrubətat nəsəan sinəvanuan nadəlomian tabtab, nanoŋan teþuer.

28 “Beti naslev enan evivile, etut len naslev togon tovi galit sua ŋai tokabut san hən nəvat, natenarius tovi 100.Š Ale naslev itah gat togon, tuḅat təgau gat naholoan, ike, ‘Sar gel nəvat gotokabut həni len ginau!’

29 Ale naslev togon iteh bathurien eŋiri ke, ‘Sagesigarir hən ginau, ale dereh nisar gel təlmam həni mai gaiug.’

30 Be naslev ta m̄o emətahuni. Ivan, gole hən ləḅitah gat togon, riŋi len naim bəbaŋis vir ḅisar gel p̄is nəkabut san.

31 Nəboŋ naslev galen am lotoris nəsa tovisi, lulolosa masuṽ, ale lua kel ur natit p̄isi lotovisi mai amasta salito.

32 Ale amasta ekis naslev ta m̄o gəmai, ikel maii ke, ‘Govi slev gotosa vəsa batbat! Ginau nukas kuv nəkabut sam̄ p̄isi husur goŋir ginau həni.

33 Ivoi am gətalolosa hən naslev togon sum̄an ginau notololosa hən gaiug.’

34 Ale len nəlol paŋpaŋ san, amasta eriŋi len navəlan alat lotokətkəta kəkol hən naim bəbaŋis hən ləḅigol niben atenan bəpəŋas vir ḅisar gel natit p̄isi gai tokabut həni.

35 Len naṽide tomagenan, len nəlomito asike məṽberuḅat kitin hən nəsaan sinəbathudud nadəlomian ideh lotogol tosa hən gamito, aTəmagw len nəmav dereh tigol timaienan hən gamito.”

19

Š 18:28: *Natenarius* evi nəvat naṽurṽuran hən nauman hən nəmariboŋ tosua.

Natiṽosan
(*Mak 10.1-12*)

¹ Nəboŋ aYesu tokəmaianan tonon, erin naut a Kalili, evi Jutea len naut tarhəwisel Jortan.

² Nabiltuluṽoh gail lohusuri, ale igol galit lumaur ei.

³ Beti naFarisi galevis logəm hən aYesu, loləŋon ke tekəkos len nasoruan san, mēdas nahəsən ale lousi ke, “Inor hən aulumān betiṽos hən asoan, rin gabulani husur nənauan o naləŋonian sitenan ŋai a?!”

⁴ Ris aYesu tosor var galit ke, “Mətsaṽurun natosian siGot toke ‘sutuai len natuḃatan aGot igol naulumān mai napəhaṽut a?’”

⁵ Ale aGot ike, ‘Bathut natenan, naulumān dereh terin atəman mai anan hən beudud mai asoan, ale aresua suṽan artovi niben tosua ŋai.’”

⁶ Husur arsarū am, arosua ŋai. Imagenan, naududan aGot togole, nəvanuan satepəpəhuni.”

⁷ Ale lousi ke, “Bimagenan, aMoses ikel nalo toke, ‘Naulumān tilav naloḃulat hən natiṽosan mai asoan ale tesəvati van,’ ikele husur nəsa?’”

⁸ AYesu ikel mai galit ke, “AMoses idan hən ke məttotiṽos hən asoamito husur nəkadumit ihaihai masuṽ, avil sutuai len natuḃatan, səmaianan.

⁹ Be nukel mai gamito ke naulumān ideh totiṽos hən asoan naut kəmas alitenan sagol naitian tosa, ale tolah mai napəhaṽut ideh am, atenan igol naitian toḃur kotov nəlahan.”

* **19:3:** Natiṽosan evi na-tos-gati-an hən napəpəhwan silarmisoan sua hən asike arbilah am. * **19:4:** Gen 1.27, 5.2 * **19:5:** Gen 2.24 * **19:7:** Deu 24.1-4; Mat 5.31

10 Ahai susur san gail lukel maii ke, “Nəlahan naulum̃an tokade mai asoan ħimaienan, nəlahan toḅuer ivoi am.”

11 Ris aYesu tosor var galit ke, “Savi nəvanuan ḫisi loləboi ləḅesəsəlon̄ səhot naḫusanan enan, be aGot ilav nədaḫan mai galevis ḫai hən ləḅeləboi ləḅigole.

12 Husur sogsog galevis lovi sogsog nəboḫ analit lotopas galito, be sogsog galevis am, nəvanuan gail lugol lotovi sogsog. Ale ikad galevis tile am ləsəlah m̃os natohan pipihabəlan aGot len nəmav gol ke len nəmauran salito losum̃an sogsog gail. Avan ideh toləboi ḅesəsəlon̄ səhot natenan, tesəsəlon̄ səhoti!”†

AYesu mai alahutai
(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

13 Beti nəvanuan galevis losəhar atuhlahutai van hən aYesu hən ḅeriḫ navəlan gəlaru len galito ale sor tuḅ. Avil ahai susur gail losivoh len galito.

14 Be aYesu ike, “Mitidam̃ hən alahutai ləḅegəm hən ginau; samteil gol galito! Husur natohan pipihabəlan aGot len nəmav evi silat lotosum̃an alategai.”

15 Ale nəboḫ aYesu toriḫ navəlan gəlaru len galito tonon̄, eriḫ naut enan, ivan.

Nəmantuhmar topul hən natite
(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

16 Len nəboḫ sua, aulum̃an sua egəm hən aYesu eusi ke, “Hai ḫusan, nigol natit tovoi sa hən nəḅikad nəmauran vi sutuai?”

† 19:12: Sogsog evi nabuai o naḅuluk o naulum̃an ideh səkad nədavurhut naloson husur lototev kotovi.

17 AYesu isor vari ke, “Imabe gotous ginau husur natit tovoi? Ikad Atesua ñai tovoi. Be gëbïke gëbëvi lan nëmauran vi sutuai, gigol nësa nakelean todañ gail siGot tokele.”

18 Ike, “Nakelean todañ gail ta be?” Ale aYesu ike, “Sagigol avan ideh timat,‡ sagigol naitian tobur kotov nëlahan, sagevënah, sagelibon len nakotan,

19 geputsan atëmañ mai anañ len nënauan sañ, ale lëmas bun nëvanuan totoh pëpadañ hën gaiug sunian gotolëmas bun gaiug gabag.”*

20 Nëmantuhmar ikel maii ke, “Nugol natgalen pïsi tia. Nësa ipat sal hën nëbigole?”

21 AYesu ikel maii ke, “Gëbïke gëbïnor kavkav len nëhon aGot, gia þur hën natit pïsi sañ, ale viol hën nëvat han mai namësal gail. Ale dereh gikad nakonviolan aGot totëgau gati mïos gaiug len nëmav. Beti gegëm husur ginau.”

22 Nëbon nëmantuhmar tosësëlön hën natenan, ivan, elënon isa habat husur epul hën natite, ikad nasugsugur isöbur.

23 Ale aYesu isor mai ahai susur san gail, ike, “Nukel nakitinan mai gamit ke, idañ habat hën avan ideh toplu hën natite bëbis len natohan pipihabëlan aGot len nëmav.”

24 Ikele am ke, “Idañ habat hën nëkamel bëbis tur len naburhunil sësod. Idañ sëhori am hën nëvanuan toplu hën natite bëbis len natohan pipihabëlan aGot.”

‡ 19:18: Nëbon toke *Sagigol avan ideh timat* namilen ke sagigol avan ideh timat sil nëlöl pañpañ sañ o nalënonian sañ ñai.

* 19:19: Exo 20.12-16; Deu 5.16-20; Lev 19.18

²⁵ Nəboŋ lotosəsəloŋ həni, ahai susur gail luŋan habat, luke, “Bimaienan, as tebis lan? Səkad avan ideh bıkad nəmauran vi sutuai!”

²⁶ Beti aYesu ekəta bunus galito ike, “Len nəvanuan gail, galit lodədas ləbigol natenan, avil aGot eləboi bigol natit pisi.”

²⁷ Ale aPita isor vari ke, “Geris, ginamit namtorin natit pisi hən namttohusur gaiug. Dereh tikad nəsa sinamito?”

²⁸ Beti aYesu ikel mai galit ke, “Nukel nakitinan mai gamito ke, len nəboŋ navile a pan biveveu, nəboŋ aNatun Nəvanuan bəbətah len nabiltihai bətbətah san toyalyal hum akiŋ, gamit am məttohusur ginau, dereh mətebətah len nabiltihai bətbətah gail lotovi 12 hən mətbəpəpəhun navoian dan nəsaan len nahəmar lotovi 12 səIsrael.

²⁹ Ale avan ideh torin naim gail o aʔan gail o aʔavinen gail o atəman o anan o anatan gail o nətan mōs nahəsagw, dereh aGot teviol hən vəha-100 maii, ale aGot teviol am hən nəmauran vi sutuai maii.

³⁰ Ale nabiltivanuan isoʔur gagai, asike lovi natideh; ale isoʔur ləsavi natideh gagai, dereh legəm vi biltivanuan.”

20

Nəvanuan gail lotoum len nəhol nakrep

¹ AYesu eʔusan am ke, “Natohan pipihabəlan aGot len nəmav imaiegai: Ikad amahean nətan tovivile dudulan somilan hən bidas lalumian mōs nauman hən nəhol nakrep san.

² Lous nēvat ale idam̄ hən ðeŵur galit hən natenarius hən nēmariboŋ tesua.* Ale esəvat galit van hən nēhol nakrep san.

³ Len namityal toməlapat dudulan evivile tətās, ale eris alalum̄an lotoil kəmas len nəmaket.

⁴ Ale ikel mai galit ke, ‘Gamito am, mitivan vaum len nēhol nakrep sagw, ale dereh neŵur gamito tinor.’

⁵ Ale luvan. Len natubliā mai len namityal totor ut mədau, len naŵide tomaianan, amahean idas lalum̄an tətās.

⁶ Len namityal torim ut mədau, evivile, eris galevis am lotoil ei, ale ikel mai galit ke, ‘Imabe mətōil kəmas gegai len nēmariboŋ kavkav?’

⁷ Ris lotoke, ‘Ao, avan ideh saus ginamit hən namtðeum.’ Nə ikel mai galit ke, ‘Gamit am mətēvi lan nēhol nakrep sagw.’

⁸ “Nəboŋ naut togomgom ut mədau, amahean nēhol ikel mai abiltivanuan nauman san ke, ‘Kis alalum̄an nauman gəmai ale ŵur galito, tuḅat len alat lotoyar a tahw van vəbar alat lotoil a n̄o.’

⁹ Ale nəboŋ alat lototuḅat len namityal torim ut mədau lotogəmai, eŵur galit ŵisusua hən natenarius tosua.

¹⁰ Ale nəboŋ tobar alat lotoil a n̄o, lunau ke ləbikad nēvat ðesəhor galit lotogəm a tahw. Be eŵur galit ŵisusua hən natenarius tosua ŋai.

¹¹ Nəboŋ lotolav natenarius tosua, lukoblen mai amahean nətan husur ləsaḥəhaŵur hən nēvat,

¹² luke, ‘Alategai lotomadhagəmai, loum husur nəhaua tosua ŋai, be gaiug, goŵur galito p̄itōŵ hən ginamito. Be ginamito, namttodaŋ ḅur

* **20:2:** *Natenarius* evi naḵurḵuran hən nēmariboŋ tosua.

nābiltiuman mai nəyal tosun ginamito husur nəmariboŋ kavkav!’

¹³ Ris tosor var galit sua ke, ‘Ginau nəsamədas gaiug. Gaiug gudañ mai ginau hən natenarius tosua hən nauman. Ale gagai gumabe?’

¹⁴ Lav nəvat tovi esañ, givan. Nuke neviol mai ategai toyar a tahw, hum notoviol mai gaiug.

¹⁵ Gunau ke sanor hən nəbigol nəsə notoləŋoni hən natit sagw gail a? Nəloñ itaʔbulol bulos ginau husur noviol habat a? ”

¹⁶ AYesu imaris kotovi ke, “Imagenan, alat ləsavi natideh gagai, dereh legəm vi biltivanuan, leil a mō; ale alat lototibau, lotoil a mō, dereh asike lovi natideh.”

AYesu isor husur nəmatan mai na-le-məhat-an san (Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Husur nəboŋ enan, aYesu evi məhat vi Jerusalem. Len nəyaran san van, esəhar ahai susur lotovi 12 hən bisor mai galit səbōlito, ikel mai galit ke,

¹⁸ “Mətesəsəloŋ! Datevi məhat vi Jerusalem. Ale dereh leriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan abiltihai tutumav mai ahai pusan gail hən nalo. Ale len nakotan salito dereh lisab səhoti ke tipanis, timat.

¹⁹ Dereh leriŋi len navəlan alat ləsavi Ju hən ləbisor vilesi, bilas habat həni, ale pōs gati len nəhai balbal. Be len nəmariboŋ titor dereh aGot tigol tile məhat.”

Nausian sinan aJemes mai aJon (Mak 10.35-45)

20 Beti anana sinatun aSepeti gail esəhar anatun ulumnan gəlaru gəm hən aYesu, etəjedur bathurien hən ðeus natsua həni.

21 AYesu eusi ke, “Goləjon nəsa?” Isor vari ke, “Nuke gikel gati ke nəboŋ gəbevi Kiŋ, alarmiŋan egai sagw arebətah təban gaiug, sua len nəmatu, sua len nəmair.”

22 AYesu ekəta ris gəlaru ike, “Mərsaləboi nəsa mərtousi. Məroləboi mərbəmūn len nabiliwai hən na-ləjon-isa-vəsa-an ginau nəbəmūn lan a?” Arukel maii ke, “Namroləboi namrbigole.”

23 Ale ikel mai gəlaru ke, “Dereh məremūn len nabiliwai hən na-ləjon-isa-vəsa-an sagw. Avil nabətahan len nəmatu o nəmair sagw, səpat len ginau hən nəbidaŋ həni. Ipat len aTəmagw hən bidaŋ hən ase arbebətah ei, husur gai eutaut hən naut eru mōs gəlaru.”

24 Nəboŋ ahai susur tosəŋavur am lotosəsəlon hən natgalenan, nəlolit epəŋas alarmiŋan.

25 Be aYesu ekis galit pisi gəmai, ike, “Mətələboii ke nəgavna hən nametbōs gail lupatpat galit məhat len nədaŋan lotokade təban nəvanuan salit gail, ale len nədaŋan hən na-il-a-mō-an, nəvanuan totibau salito loil a mō hən nəvanuan salit gail.

26 Samtimagenan! Be gamit ideh toke tevi vanuan totibau, gai timasgəm vi vanuan na-vi-tarhəte-an samito, nəlon tomədau hum tovi ut kəmas ŋai.

27 Ale gamit ideh toke teil a mō hən gamito, gai tegəm vi slev samit m̄au.

28 Tesunnan ŋai aNatun Nəvanuan. Gai sagəm hən nəvanuan gail hən ləbevi tarhət san hum galit lotovi

ut kēmas. Ao, egām hən ðevi tarhət salito hum gai tovi ut kēmas; egām hən ðevi na-þur-kuvi-an mōs navivilean hən nəvanuan tosoþur dan nəpanismen sil nəsaan salito.”

*AYesu igol nametþesw eru arokəta
(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)*

²⁹ Len nəyaran siYesu galito, luyar tur len naut a Jeriko. Ale nəboŋ lotoriŋ naut enan, nabiltiluṽoh lohusur aYesu.

³⁰ Ikad nametþesw eru artobətah len nəgarhəþisal, ale nəboŋ artosəsəlon hən ke aYesu toṽot van, arukai ke, “Nasuḅ, aNatun siTevit, gilolosa hən ginaməru!”

³¹ Naluṽoh losivoh len gəlaru hən naut ðebut hən gəlaru. Be lukai habat am ke, “Nasuḅ, aNatun siTevit, gilolosa hən ginaməru!”

³² Ale aYesu eil, ikai van hən gəlaru ke, “Məroləŋon ke nigol nəsa hən gaməru?”

³³ Arusor vari ke, “Nasuḅ, namroləŋon nakətaan!”

³⁴ Ale nəlon aYesu itaŋis gəlaru, ibar namətalaru. Vəha-sua ŋai arokəta tətəs, beti arohusuri.

21

*AYesu ebis len naut a Jerusalem hum akiŋ
(Mak 11.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)*

¹ Nəboŋ lotogəm pəpadaŋ hən naut a Jerusalem, lubar navile a Petfas tarhəṽehuh Oliv. Beti aYesu esəvat ahai susur eru van.

² Ikel mai gəlaru ke, “Mərevi lan navile ea, ale vəha-sua ŋai dereh məreris nataŋki sua lotobaŋisi ei mai natuhtonki ulumān san. Sah ruḅat gəlaru, sehar gəlar gəmai.

³ Ale avan ideh bikel natideh mai gaməru, mirikele ŋai ke, ‘Nasub̄ timaskad gəlaru.’ Ale vəhasua ŋai dereh atenan tidam̄ hən gəlaru.”

⁴ Natenan evisi hən nasoruan sihai kelkel ur bisarpoh. Ike,

⁵ “Kel mai anatvavin aSion* ke,
 ‘Geris! AKiŋ sam̄ egəm hən gaiug,
 nəlon emədau, ebətah len naton̄ki,
 natuhton̄ki ulum̄an tovi anatum naton̄ki
 sua.’ ”*

⁶ Ŋa ahai susur eru aruvan, arugol ŋai nəsa aYesu tokel mai gəlaru.

⁷ Arosəhar naton̄ki mai natuhton̄ki gəmai, ale aroriŋ nahurabat naut susus gail len gəlaru hən aYesu bəbətah len gail.

⁸ Nabiltiluṽoh luṽolsan nahurabat salit gail metṽisal. Galevis am lutai nəpashəhai dan nəhai gail, lobubulan gail husur nametṽisal.

⁹ Alat lotoyar a m̄o hən aYesu mai alat lotohusuri lukai ke,

“Hosanna van hən aNatum ulum̄an siTevit! Put-sani!

AGot ivoi hən atenan togəm len nahəsan Nasub̄!

Hosanna! Sal suh aGot len nəmav a məhat buni!”*

¹⁰ Nəboŋ aYesu tobis len naut a Jerusalem, navile kavkav luwal taṽtaṽor, lunau tuhatuh, luke, “Ategai ase?”

¹¹ Naluṽoh luke, “Ahai kelkel ur bogai, aYesu ta Nasaret len naut a Kalili!”

* **21:5:** Namilen anatvavin aSion eyi alat lototoh len naut a Jerusalem lotokisi hən Sion am. * **21:5:** Zec 9.9; Isa 62.11

* **21:9:** Psa 118.25-26

*AYesu ivahvahir naholəvat todar vis naim siGot
(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)*

¹² Beti aYesu eβis len naholəvat todar vis naim siGot ale ehut alat lotoɸur hən natit gail mai alat lotoʋur natit gail ei. İkovsan natev gail silat lotogəgel hən nəvat mai nəhai bətbətah silat lotoɸur hən nətav gail.†

¹³ Ale ikel mai galit ke, “Natosian siGot ike, ‘Naim sagw, dereh lekisi hən naim hən na-sor-tuʋ-an,’* be mətugol tovi naut susuah sinəvanuan vənvənah gail.”*

¹⁴ Nametβesw gail mai alat lotogau logəm həni len naholəvat todar vis naim siGot, ale igol galit lumaur.

¹⁵ Abiltihai tutumav mai ahai ɸusan gail hən nalo nələlit ipanɸan nəboŋ lotoris natit gail aYesu togole nəvanuan ɸisi lotomaŋmaŋ lan, mai nəboŋ lotosəsəloŋ hən atuhlahutai lotokai len naholəvat todar vis naim siGot ke, “Hosanna van hən aNaturan ulumən siTevit! Putsani!”

¹⁶ Na lous aYesu ke, “Gosəsəloŋ hən nəsa alategai lotokele a?” Ale aYesu ikel mai galit ke, “Evoi, be mətsaʋurunɸ natosian siGot boŋ ideh toke, ‘Gaiug Got goutaut hən nə-sal-suhi-an mios gaiug gabag len nabuŋon atuhlahutai mai len nabuŋon atuhtətai gail lotosus sal a?’ ”*

¹⁷ Beti eriŋ galito, evivile dan nabiltivile, evi Petani ale itoh ei len nalenmariug.

*AYesu isor len nəhai nafik
(Mak 11.12-14, 20-24)*

† **21:12:** Nətav ehum navimal toɸəhəpəhw.

* **21:13:** Isa 56.7

* **21:13:** Jer 7.11 * **21:16:** Psa 8.2

18 Dudulan somīlan, nəboŋ aYesu totəlmam vi lan nābiltivile, imalkəkat.

19 Len nəyaran san eris nəhai nafik sua, ale ia das vīte soḅuer husur nəhai iban lute ŋai. Ale aYesu isor lan, ike, “Sagiṽan am vi sutuai!” Vəha-sua ŋai nəhai nafik enan eməlan.

20 Nəboŋ ahai susur gail lotoris natenan, lumaŋmaŋ. Luke, “Nəhai nafik egai eməlan tutut maiegai mabe?”

21 AYesu isor var galit ke, “Nokitin mai gamit ke, mət̃bikad nadəlomian, nə-lon-uri-an ḅəḅuer, nəsa tovisi hən nəhai nafik, dereh mitigole. Be savi natenan ŋai, mət̃eləboi mət̃bikel mai naṽehuh egai ke, ‘Makuv, bar hən gaiug len tas,’ ale dereh tevisi.

22 Ale mət̃bikad nadəlomian, natit p̃isi mət̃ḅeusi len na-sor-tuṽ-an, natideh mət̃ḅeusi, dereh mitikade.”

Nausian husur nədaŋan hən na-il-a-m̃o-an siYesu (Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

23 AYesu ibar naholəvat todar vis naim siGot, eḅis lan, ale nəboŋ toḅusan ei, abiltihai tutumav mai alat lotoil a m̃o hən nəvanuan gail logəm həni, lous taltal həni ke, “Gugol natgalenan len nədaŋan na-il-a-m̃o-an ta be? Len nədaŋan sise? Ase ilav nədaŋan na-il-a-m̃o-an enan mai gaiug?”

24 AYesu isor var galit ke, “Nuke neus nausian sua hən gamit bai. Mət̃ḅisor var nausian sagw, dereh nikel ur nədaŋan na-il-a-m̃o-an notogol natgalenan lan mai gamito.

25 Nausian imaiegai, ke, nəkadhut na-il-a-m̃o-an aŋon tokade hən tobaptais, egəm len nəmav o len nəvanuan?” Lusor kitevi len galit gabag,

luke, “Datþike, ‘Egəm len nəməv,’ dereh tike, ‘Imabe mətsadəlom aJon?’

²⁶ Avil datþike, ‘Egəm len nəvanuan,’ datomətahw len naluŵoh husur galit þisi lunau ke aJon evi ahai kəlkel ur.”

²⁷ Nja lusor var aYesu ke, “Namtsaləboii.” Ale ikel mai galit ke, “Bimaienan, ginau am, asike nukel mai gamito, nədaŋan na-il-a-ŋo-an notogol natgalenan lan.”

Nəbəl þusan husur anatun ulumān eru

²⁸ AYesu isor am, ike, “Mətunau ke nəsa? Naulumān sua ikad anatun ulumān eru, ale ivan hən gəlar sua ike, ‘Anatugw, daməŋai gia um len nəhol nakrep.’

²⁹ Anatun isor vari ke, ‘Ao, nomətahuni.’ Avil nəboŋ namityal topair, egəgel hən nənauan san, ivan.

³⁰ Beti atata ivan hən anatun togon am ikel nasoruan toþitoŵ hən tokele a ŋo tia. Ale anatun togon isor vari ke, ‘Ale Nasuþ, nivan bai.’ Wake səvan.

³¹ Len gəlaru, anatun ulumān ta be igol nəsa atata səlaru toləŋoni?” Lusor var aYesu, luke, “Anatun atata tosor maii a ŋo.” Ale aYesu ikel mai galit ke, “Nukel nakitinan mai gamito. Nəvanuan nətaks gail mai alatpəhaŵut lotoþur hən nibelito saltoyar a ŋo hən gamito vi lan natohan pipi-habəlan aGot.

³² Husur aJon egəm hən gamito hən beŵusan gamit hən nəþisal hən nanoran, be mətsadəlomi, avil nəvanuan nətaks gail mai alatpəhaŵut lotoþur

hən nibelito, lodəłomi. Naut kəmas mətoris natenan, len namityal tohusuri, mətsagəgel hən nənauan samito hən mətbedəłom nəsa tokele.”

Nəbol pusan husur alat lotorentem nəhol nakrep (Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ AYesu ike, “Səsəłoŋ hən nəbol pusan sual am. Ikad naułumian tokad nətan. Len naut enan imabul nakrep, eum hən nəhol garu len nətan enan. Ehir nəbur hən bəgəm vi naut lotopal dasdas nakrep lan, ale eum hən naut na-kətkəta-təbanan a məhat. Beti idamñ hən nəhol van hən alat lotokətkəta təban nəhol hən ləbirentem, ale erin naut enan len nəyaran sua.*

³⁴ Nəboŋ nakrep pəpadaŋ hən bimen, amahean nəhol esəvat naslev san gail van hən alat lotorentem nəhol hən ləbepəpəhun nañit nakrep galevis tovi esan.

³⁵ Avil alat lotorentem nəhol lutah gat naslev san gail. Luvas esua, lugol esua imat ale lotuṽ sual am.

³⁶ Ale amahean esəvat naslev galevis am səhor ta mō, be alat lotorentem nəhol lugol nañide toṽitoṽ hum ta mō.

³⁷ Len naməkot esəvat anatun ulumian van hən galito, isor mai gai gabag ke ‘Dereh leputsan anatugw ulumian len nənauan salito, ligol nəsa bikele.’

³⁸ Be nəboŋ alat lotorentem nəhol lotoris anatun ulumian, lusor mai galit gabag ke, ‘Atea, dereh tikad nəhol egai nəboŋ amahean nətan bimat. Gəmai, datiparu buni hən datbikad natit pisi bevi esan nəboŋ atəman bimat.’

* **21:33:** Isa 5.1-2

³⁹ Ale lutah gati, bar hēni vivile dan nēhol nakrep ale paru buni.

⁴⁰ Imaianan, nēboŋ amahean nēhol nakrep bēgəmai, dereh tigol nēsa hən alatenan lotorentem nēhol?”

⁴¹ Lusor var aYesu ke, “Nəvanuan galen lotosa, dereh tilav nəmatan tosa vəsa masuŋ mai galito. Beti tidam hən nəvanuan galevis am ləbirentem nēhol, ləbīlav naŋit nakrep maii nēboŋ ləbimen.”

⁴² AYesu ikel mai galit ke, “Mətsaŋururŋ nategai len natosian siGot a? Ike,
“Nəvat, nəvanuan na-um-im-an gail lotomətahuni, gai egəm vi vat sua ŋai bēləboi bīgol naim bīhav mai bīnor.

Ale evi Nasuŋ aGot togol nəvat tomagenan ale nēboŋ dattorisi, datumanŋman len nēsa togole.*

⁴³ “Bathut enan nukel mai gamit ke, dereh aGot tilav kuv natohan pipihabəlan dan gamito, ale tilavi mai naluŋoh hən nəvanuan tile ləbīgol naŋite tovi naləŋonian san.

⁴⁴ Avan ideh bīteh len nəvat enan, dereh timaburbur, mai avan ideh, nəvat bīteh lan, dereh tipat dole.”‡

⁴⁵ Nēboŋ abiltihai tutumav mai naFarisi gail lotosəseloŋ hən nēbol galenan, lunau səhoti ke aYesu tosor husur galito.

⁴⁶ Imagenan ludas pīsal hən ləbītah gati, be lomətahw len naluŋoh gail lotonau ke tovi ahai kelkel ur.

* **21:42:** Psa 118.22-23 ‡ **21:44:** Natosian galevis ta sutuai ləsəkad naves 44.

22

*Nəb̃ol þusan husur nəhanan hən nəlahan
(Luk 14.15-24)*

¹ AYesu ibol þusan tətəs mai galit am, ike,

² “Natohan pipihəbələn aGot len nəmav imaie-gai. Ikad nakij̃ sua toutaut hən nəhanan hən nəlahan sinatun ulum̃an.

³ Eus nəvanuan isob̃ur hən ləb̃egəm hən nəlahan enan. Ale nəboŋ nəhanian toutaut, esəvat naslev san gail hən ləb̃ekis nəvanuan galenan gəmai, be lomətahun ləb̃egəmai.

⁴ Esəvat naslev galevis am, ike, ‘Kel mai alat notous galit gəmai ke numaul hən nəhanian tia. Namtotibun nab̃uluk ulum̃an mai natuh̃buluk tokənoh gail, ale natit þisi eutaut tia. Mətegəm tutut hən nəhanan nəlahan!’

⁵ Avil alat akiŋ tous galit ləb̃egəmai, ləsəsəsolŋ husuri, luvan. Galit sua evi lan nətan san, togon evi lan naim þurþur san.

⁶ Galevis am lutah gat naslev san gail, lomədas bun galito vagol lumat.

⁷ Akiŋ nəlon ipaŋpaŋ masũv. Esəvat navəshəsoltia san hən ləbĩvabun alatenan lotogol nəmatan ale hən ləb̃epəŋas nab̃iltivile salito.

⁸ Ale ikel mai naslev san gail ke, ‘Nəhanan hən nəlahan eutaut tia, be alat notous galit hən ləb̃egəmai ləsəbar nəsa notoləŋoni tonor len nəhanan sagw, sanor hən ləb̃egəmai.

⁹ Imaienan, mitivan hən nametþisal pasil gail, ale nəvanuan ideh mətb̃isabi, usi hən b̃egəm vi lan nəhanan nəlahan.’

¹⁰ Ale naslev galenan luvan husur nařisal gail. Lokis galit řisi lotosař gail řonřon, naut kemas lotovoi o lotosa. Ale nahanan nalahan epul hən nəvanuan.

¹¹ Be nəboŋ akiŋ tořis lohoim san hən řeris alat lotohan, eris aulumān sual ei sasun nahurabat nalahan.

¹² Ale ikel maii ke, ‘Eee Tegai, gaiug gəsasun nahurabat nalahan, gogəm lohoim gegai mabe?’ Riř naut tořut hən atenan.

¹³ Beti akiŋ ikel mai nəvanuan nauman san gail ke, ‘Baŋis gat navəlan gəlaru mai narien gəlaru, bar həni vivile len nəmargobut! Len naut enan dereh litaŋ, lides batriřoriř.’ ”

¹⁴ AYesu imaris kotov nasoruan san ike, “Husur aGot ekis isořur be ilekis hən evis řai.”

*Vur nətaks seSisa
(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)*

¹⁵ Ale naFarisi gail luvan. Nəboŋ lotovan tonon, Luřonřon, lusor utaut hən ləřigol aYesu řekəkos len nasoruan san.

¹⁶ Beti losəvat ahai susur salit gail mai galevis len nəpati tovi tarhət siHerot van hən aYesu.* Lousi ke, “Hai řusan, namtoləboii ke gokitin, gořusan hən nařisal siGot len nakitinan. Gukel nakitinan, nəvanuan řetibau o řevi naut kemas savi natideh len gaiug.

¹⁷ Gikel natsua mai ginamit bai. Inor hən datřevur nətaks van hən aSisa řiau a? Gunau mab həni?”

* **22:16:** Alat len nəpati tovi tarhət siHerot lovi len nəpati polotik toləon ke sua len nəbathudud siHerot timasvi kiŋ len naut a Jutea, hən naut a Jutea řipat akis len navəlan aRom.

18 Be aYesu eləboi nagərasian tosa salito ale ike, “Vanuan gəgəras gail! Imabe mətous kitev ginau hum mətbigol ke nekəkos?”

19 Vusan ginau hən natenarius hən nətaks.” Ale lulav nakoin sua enan van həni.

20 Eus galit ke, “Nəhon mai nahəsən ase arupət len nakoin egai?”

21 Lusor vari ke, “ASisa.” Beti ikel mai galit ke, “Imagenan, lav mai aSisa nəsa tovi seSisa ale lav mai aGot nəsa tovi siGot.”

22 Nəboŋ lotosəsəloŋ hən natenan, luŋaŋ, beti loriŋi, luvan.

*Nəlahan mai na-le-məhat-an dan nəmatan
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)*

23 Len nəboŋ enan ŋai, naSattiusi gail (lotokele ke na-le-məhat-an dan nəmatan eḅuer), logəm həni, lousi.*

24 luke, “Hai ŋusan, aMoses ikele ke, ‘Aulumān ideh ḅimat anatun ḅeḅuer, aḅan matmat tilah mai nəbatunau enan hən ḅipas anatun gail hən aḅan tomat ḅikad anatun gail.’* ”

25 Ikad alatmiḅan toməlevru len ginamito. Ahai a mō ilah, ale imat, anatun eḅuer. Ale aḅan tohusuri ilah mai asoan aten tomat.

26 Aḅan enan am imat, anatun eḅuer, ale aḅan tohusuri ilah mai nəbatunau. Ivan magenan van vəbar alatmiḅan ḅisi lulah mai alitenan.

27 Ale nəboŋ alatmiḅan ḅisi lotomat, alitenan tu imat.

28 Imagenan, kel mai ginamito, len na-le-məhat-an dan nəmatan, alitenan dereh tevi asoan alatmiḅan toməlevru ta be, husur ilah mai galit ḅisi?”

* 22:23: Uman 23.8

* 22:24: Deu 25.5-6

29 AYesu isor var galit ke, “Mətusab husur mətsaləboi natosian siGot mai nədaŋan san.

30 Husur len na-le-məhat-an dan nəmatan, nəvanuan gail asike lulah, avan ideh asike idam̄ hən ləbilah, be dereh lesuŋan aŋel gail len nəmav ləsəlah.

31 Be datbisor husur na-le-məhat-an dan nəmatan, mətsavuruŋ nəsa aGot tokele mai gamito a? Ike,

32 ‘Gagai ginau novi aGot siAraham, aGot seIsak, aGot siJakop.’* Gai savi aGot silat lotomat be silat lotomaur.”

33 Nəboŋ naluṽoh gail lotosəsəloŋ hən natenan, lumaŋmaŋ len naṽusanan san.

*Nakelean todaŋ totibau, tosəhor gail ṽisi am
(Mak 12.28-34; Luk 10.25-28)*

34 Nəboŋ lotosəsəloŋ həni ke aYesu togol naSat-tiusi gail ləsasor am, naFarisi gail luḅonḅon,

35 ale galit sua tokad namitisau hən nalo eus nausian sua həni hən ḅekəkös len na-sor-vari-an san.

36 Ike, “Hai ṽusan, len nalo gail, ta be esəhor gail ṽisi am?”

37 AYesu isor var galit ke, “ ‘Geləmas bun Nasuḅ aGot sam̄ len nəloŋ kavkav, nanunuŋ kavkav, mai nənauan sam̄ kavkav; len gaiug kavkav.’* ”

38 Enan evi nakelean todaŋ totibau, tosəhor gail ṽisi am.

39 Nakelean todaŋ tohusuri ehum enan, ike ‘Geləmas bun nəvanuan totoh pəpadaŋ hən gaiug suŋan gotoləmas bun gaiug gabag.’* ”

* 22:32: Exo 3.6 * 22:37: Deu 6.5 * 22:39: Lev 19.18

40 Nakelean eru enan artodaŋ arovi nəbathut nalo kavkav mai naŋusanan sihai kelkel ur gail ƣisi.”

*Anatun ase aKристо, aGot totabtabuh lan?
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)*

41 Beti aYesu eus naFarisi gail lotoḅonḅon,

42 ike, “Mətḅinau aKристо, aGot totabtabuh lan, mətunau ke gai evi anatun ase, nəpasusan sise?” Lusor vari ke, “Anatun siTevit.”†

43 Beti aYesu eus galit ke, “Bimaienan, nəboŋ aTevit tosor len aNunun aGot, bathut nəsa ekis aKристо hən aMasta? Husur aTevit ike,

44 “ ‘Nasuḅ aGot ikel mai aMasta sagw, ke

“Gebətah tarhət len navəlagw nəmatu,

vir nəḅeriŋ aenemi sam̄ gail pipit nariem̄
gəlaru

hən ləḅevi ut kəmas.” *

45 “Imaienan, aTevit ḅekis aKристо hən aMasta san, evi anatun mabe?”

46 Be səkad ideh toləboi ḅisor var aYesu. Len nəboŋ enan van, galit ƣisi lomətahw hən ləḅeus nausian ideh həni am.

23

*AYesu isor tas nabiltiJu gail
(Mak 12.38-40; Luk 11.39-52, 20.45-47)*

1 Beti aYesu isor mai naluḅoh gail mai ahai susur san gail.

† 22:42: NaJu gail ƣisi loləboii ke dereh aKристо egəm len nəpasusan siTevit tovi kiŋ ta sutuai. * 22:44: Psa 110.1

² Ike, “Ahai þusan hæn nalo mai naFarisi gail, lulav namilen aMoses hæn læþeþusan hæn nalo siGot.*

³ Imaienan, səsəloŋ husur galito, gol natideh lotokel mai gamito hæn mætþigole. Avil samtigol tətōv hæn nəsə lotogole, husur læsagol nəsə lo-toþusan hæni.

⁴ Lukai tas natit isoþur, lugol nalo isoþur am lotodaŋ habat hæn nəvanuan þehusur gail. Ehum lotobaŋis gat natit toməlas habat, ale lotoriŋi len nəbathuvəson nəvanuaŋ hæn þevusi. Be lomətahun læbigol natideh hæn læbesusupah mai nəvanuan hæn þerusan natgalenan toməlas.

⁵ Natit þisi lotogole, lugole hæn nəvanuan gail læþerisi ŋai. Galit, lukad nabokis gail lotosəŋon natosian siGot len gail hæn læþibaŋis gail len navəlalit mai nabunəholito.* Be mæteris, lugol nabokis gail luþosþos, lugol nasum̄arhət nahurabat salit gail lobəlbəlav.

⁶ Loləŋon masuṽ hæn læþebətah rivuh len nabiltihanan ideh, loləŋon nəhai bətbətah tovoi ŋai len naim nabonbonan.

⁷ Loləŋon masuṽ hæn nəvanuan gail læþike, ‘Ivoi,’ mai galito len nəmaket, loləmas nəvanuan læþekis galit, ‘Hai þusan.’†

⁸ Be avan ideh satekis gamit hæn ‘Hai þusan,’ husur mətukad ahai þusan tosua ŋai, ale gamit þisi

* **23:2:** Len nasoruan ta Kris ike *lobətah len nəhai bətbətah siMoses*, be namilen ike lulav namilen a Moses hæn læþeþusan hæn nalo aGot tolavi mai a Moses. * **23:5:** Num 15.38-41 † **23:7:** Len nasoruan ta Kris, lovənoh nasoruan ta Aram tovi Rappi, namilen toke hai þusan.

mətoþitþitoŵ surman na-ke-ŵan-an gail.

⁹ Ale samtinau avan ideh len navile a pan hum totibau gol ke mættokisi hən, ‘Tata,’ husur esua űai evi aTata samit len nəmaŵ.

¹⁰ Avan ideh satekis gamit hən ‘Hai þusan,’ husur esua űai evi ahai þusan samito, evi aKristo.

¹¹ Gamit ideh toke tetibau səhor gamit am, tekətkəta təban gamito, teŵi tarhət samito.

¹² Avan ideh topatpat gai məhat, dereh tegəm vi ut kəmas; avan ideh togol gai savi natideh, dereh aGot teputsani vi məhat.

¹³⁻¹⁴ “Be gamit mættovi ahai þusan hən nalo mai naFarisi gail, mətovi vanuan gəgəras gail űai! Nəmauran samit dereh tisa vəsa tibatbat, husur mətəkəkol hən nabopita hən natohan pipihabəlan aGot len nəmaŵ len nəhon nəvanuan gail. Bathut mətsəbis lan ale alat lotoke ləbēbis lan, mətsədəm hən ke lebis.‡

¹⁵ “Gamit mættovi ahai þusan hən nalo mai naFarisi gail, mətovi vanuan gəgəras gail űai! Nəmauran samit dereh tisa vəsa tibatbat. Husur len nəyaran samito, mətuyar len tan, wol len tas, hən mətəgəgel hən nadəlomian sinəvanuan bəsua űai, hən bikad nadəlomian seJu gail. Ale nəboű tohusur nadəlomian samito, mətugol egəm isa səhor gamito, gol ke inor hən nəhab nəmatan űai.

‡ **23:13-14:** Natosian galevis ta sutuai losuhud naves egai:

¹⁴ *Gamit mættovi ahai þusan hən nalo mai naFarisi gail, mətovi vanuan gəgəras gail űai! Nəmauran samit dereh tisa vəsa tibatbat, husur mətuhən nəvat sibatunau pəhəvut gail, vənoh naim salit gail. Ale mətusor tuŵ ebəlav hən mətəbipatpat gamit məhat. Husur natenan, aGot dereh tipansem habat hən gamito.*

16 “Gamit mættoil a ño, mættosəhar nəvanuan gail, mətovi metbesw gail, nəmauran samit dereh tisa vəsa tibatbat! Len naṣusanan samit mətuke, ‘Avan ideh tota gat na-kel-gati-an san len nahəsan naim siGot, nakelean san savi natideh. Be avan ideh tota gat na-kel-gati-an san len nahəsan nagol hən naim siGot, gai timasgol nəsa tokel gati, saləboi bimakuv dani.’

17 Metbesw gail! Melmel gail! Mətələboii ke naim siGot esəhor masuṽ hən nagol topat lan. Nagol enan egəm siGot səbon, husur ηai topat len naim siGot.

18 Ale len naṣusanan samit mətuke, ‘Avan ideh tota gat na-kel-gati-an san len nahəsan nəmel tutumavan, nakelean san savi natideh. Be avan ideh tota gat na-kel-gati-an san len nahəsan naviolan topat len nəmel tutumavan, gai timasgol nəsa tokel gati, saləboi bimakuv dani.’

19 Metbesw gail! Mətələboii ke nəmel tutumavan esəhor masuṽ hən naviolan ideh topat lan. Naviolan enan egəm siGot səbon husur ηai topat len nəmel tutumavan len natutumavan van hən aGot.

20 Imaienan, avan ideh tota gat na-kel-gati-an san len nahəsan nəmel tutumavan, gai ita gat na-kel-gati-an san len nəhes enan, mai len nahəsan natideh topat lan.

21 Ale avan ideh tota gat na-kel-gati-an san len nahəsan naim siGot, gai ita gat na-kel-gati-an san len nəhes enan, mai len nahəsan atenan totoh lan.

22 Ale avan ideh tota gat na-kel-gati-an san len nahəsan nəmav, gai ita gat na-kel-gati-an san len nahəsan nabiltihai bətbətah siGot, mai len nahəsan atenan tobətah lan.

23 “Gamit mættovi ahai þusan hæn nalo mai na-Farisi gail, mætovi vanuan gægəras gail! Nəmauran samit dereh tisa vəsa tibatbat, husur nahudhut tosua len nasəŋavuran hæn naluhai hun namint, natil mai nakumin, mætoviol hæn gail mai aGot. Avil mætsagol natit totibau gail səhor natgalenan len nalo. Mætsagol sanor van hæn nəvanuan gail, mætsalolosa hæn galito. Mætsariŋ nəlomit len aGot, mætsədaŋ lan. Ivoi hæn mættagol natgalenan ale sa-nəlomit tibəŋbəŋ hæn mætbəviol hæn tesua len nasəŋavuran.*

24 Gamit mættoil a mō, mættosəhar nəvanuan gail, mætovi metbesw gail! Mətohis i hæn mætbəhusur natuhlo þisi, be mætsagol nabiltitit gail lotopat lan. Ehum mættobir nəwai tur len nəkaliko hæn asike mætbədəlom nahonon ideh, be mætodəlom nəkamel mætsarisi. §

25 “Gamit mættovi hai þusan hæn nalo mai na-Farisi gail, mætovi vanuan gægəras gail! Nəmauran samit dereh tisa vəsa tibatbat, husur mətəkəkas navivile hæn nabiliwai mai nasiloh, be nəlolit ebīŋbīŋal. Nəlomit epul hæn na-ləŋon-masuŷ-hən-natite-an mai nagolean hæn natideh mættoləŋoni. Mætsənaŋ nəvanuan ideh am.

26 Farisi namətamit tōbesw! Kəkas nəlon nabiliwai a mō, hæn navivile am biveveu.

27 “Gamit mættovi hai þusan hæn nalo mai na-Farisi gail, mætovi vanuan gægəras gail! Nəmauran samit dereh tisa vəsa tibatbat, husur mətəhum naburhes lotopiti pəhapəhw. Navivile epəhw, ikab

* 23:23: Lev 27.30; Deu 14.22 § 23:24: Nahonon mai nəkamel, gəlar þisi arsaveveu len nalo siMoses.

buni, be butite epul hən nabəlasun nəvanuan tomat gail mai natit gail am tobos nətan.

²⁸ Gamit mətumaienan. Nəvanuan gail lotoris nəvivile samito lunau ke mətunor, avil len nəlomito, mətəpəl hən nəgəgərasan, mətutoh hum nalo savi natideh.

²⁹ “Gamit məttovi hai pusan hən nalo mai nəFarisi gail, mətovi vanuan gəgəras gail! Nəmauran samit dereh tisa vəsa tibatbat, husur mətəum hən nəburhes sihai kelkel ur gail, atəmamit gail ta sutuai lotoparu bubun galito, ale mətəvəhas nəburhes silat lotonor len nəhon aGot.

³⁰ Beti, suman məttavoi səhor atəmamit gail ta sutuai, mətuke, ‘Dattatoh len nəbəŋ setəmadat ta sutuai, asike dattaḅon mai galito nəbəŋ lotogol nəda hihai kelkel ur gail lotosel.’

³¹ Nəbəŋ məttokəmaienan, mətukel koti ke məttovi anatulit gail, məttosa suman alat lotoparu bubun ahai kelkel ur gail.

³² Gamit n̄au, nəsa atəmamit gail ta sutuai lototub̄at həni, mitigol tihav!

³³ Mətovi m̄at gail mai anatun nəvaipa gail!** Mitigam yav dan nəpanismen hən naut nəmatan mabe?

³⁴ Husur natenan, dereh nesəvat ahai kelkel ur gail, nəvanuan lotokad namitisau hən nəmauran tonor, mai ahai pusan gail hən nalo, van hən gamito. Dereh mititahətah hən galevis len nəhai balbal hən ləbimat. Galevis am mətəbilas habat hən galito len naim nəbonḅonan samito, hut galit van husur nəbilitivile v̄isusua.

** 23:33: *Nəvaipa* evi nəm̄at tosa, nəbəŋ bihat avan ideh, nabehi han igol timat.

³⁵ N̄a n̄emat̄an silat loton̄or p̄isi len navile a pan, dereh lipat len nav̄elamito; t̄ub̄at len n̄eda hiApel tonor, van v̄ebar n̄eda hiSekariah, anatun ulun̄ian aParakiah,†† m̄ettotubuni rivuh h̄en n̄emel tutuma-van mai naim siGot.*

³⁶ Nukel nakitinan mai gamito, n̄apanismen h̄en n̄emat̄an galen p̄isi, dereh tibar naur ta dam̄eḡ egai.

*AYesu ilolosa h̄en naut a Jerusalem
(Luk 13.34-35)*

³⁷ “O Jerusalem, Jerusalem! Gugol ahai kelkel ur gail lumat, gotubun ahai p̄ispisul gail aGot tos̄evat galit van h̄en gaiug. Akis nuke nigol anatun̄ gail lib̄onb̄on hum natop̄ehaṽut togol natuhman san gail lūb̄onb̄on h̄en b̄ihavhav h̄en galito. Be gom̄etahuni.

³⁸ Geris! AGot eriḡ gaḡulan naim san̄ gol eḡb̄eṽesw.*

³⁹ Husur nukel mai gamit ke, gagai van, asike m̄atoris gin̄au am van v̄ebar m̄et̄bike, ‘AGot tivoi h̄en atenan toḡem len nah̄esan Nasub̄ aGot!’ ”*

24

*AYesu isor husur naim siGot ke dereh timasirsir
(Mak 13.1-2; Luk 21.5-6)*

¹ N̄eboḡ aYesu toriḡ nah̄ol̄ovat todar vis naim siGot, toyar dani, ahai susur san gail loḡem h̄eni h̄en l̄eḡbeṽusani h̄en naim gail ei.

†† **23:35:** Len Zec 1.1 lokis aParakiah h̄en aPerekiah. * **23:35:** Gen 4.8; 2Chr 24.20-21 * **23:38:** Jer 22.5 * **23:39:** Psa 118.26

² Be aYesu ikel mai galit ke, “Mətoris naim galeg a? Nokitin mai gamit ke dereh limasirsir p̄isi hən asike ikad nəvat ideh gegai b̄epələh len nəvat togon.”

Natit gail lotoṽusan nagəman hən nānoṽan hən navile a pan

(Mak 13.3-13; Luk 21.7-19)

³ Beti nəboṽ aYesu tobətah səḃon len Naṽehuh Oliv, ahai susur san gail logəm həni luke, “Natgalen gotomadhakele mai ginamito levisi ṽais? Nəsa teṽusan nagəmaian sam̄? Nəsa teṽusan nəboṽ navile a pan ḃinoṽ?”

⁴ AYesu isor var galit ke, “Mətələləgau! Avān ideh sategəras gamito,

⁵ husur dereh tisoḃur legəm len nahəsagw, like, ‘Ginau aKristo,’ ale dereh legəras tisoḃur nəboṽ ləḃekəmaianan.

⁶ Dereh mətəsəsəlōṽ hən nəwalan hən nabiltibalan gail mai na-kel-uri-an hən nabiltibalan gail am. Be samtemətahw, husur timasvisi magenan, be səbar nagilen sal.

⁷ Naluṽoh hən nəvanuan naut sua dereh ligol nabiltibalan mai naluṽoh hən nəvanuan naut tile, ale nəvanuan sekiṽ gail dereh libal mai nəvanuan sekiṽ tile gail. Dereh nəhanian teḃuer mai tikad nabiltidu gail husur naut gail.

⁸ Be natgalen p̄isi lohūm natuḃatan ṽai hən napəṽasan hən nəpasusan. Dereh lisa van vəsa, levisi vəha-sobsoḃur am len nəboṽ ləḃegəmai.

⁹ “Beti dereh lerinṽ gamit len navəlan alat ləḃemədas tabtab hən gamito mai ləḃigol

məṭbimat. Naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile dereh lemətahun bun gamito sil nahəsagw.

¹⁰ Ale len nəboŋ enan tisoḅur dereh lipair dan ginau, lemətahun bun galit gabag, leriŋ galit gabag len navəlan aenemi salit gail.

¹¹ Ale ahai kelkel ur gəgəras gail dereh levisi, legəras nəvanuan tisoḅur.

¹² Ale husur nəsaan ḅipernjan naut p̄isi, naləmləmas-buni-an sinəvanuan ḅisoḅur dereh tegəm kəkereh.

¹³ Avil nəvanuan tokad nə-daŋ-ḅuri-an van vəbar nagilen, gai dereh aGot tilav kuvi hən ḅikad nəmauran vi sutuai.

¹⁴ Ale nəvanuan sagw gail dereh likel ur na-kel-ur-an tovoi egai hən natohan pipihəlan aGot, len navile a pan kavkav, hən ke, naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile p̄isi ləḅesəsəlon hənı bai, beti nagilen navile a pan tegəmai.”

*Natit tomədas naut tolo
(Mak 13.14-23; Luk 21.20-24)*

¹⁵ Gaiug gotoṽurun nategai, geṽurun ləboii. AYesu isor am ke, “Imagenan, nəboŋ məṭberis nəsa ahai kelkel ur, aTaniel, totos husuri a m̄o, nəboŋ məṭberis natit aGot tomətahun buni, toil len naut tolo, tomədas bun naut enan van vagol toḅəḅesw vi sutuai,*

¹⁶ len nəboŋ enan, alat a Jutea limasgam dan naut enan vi lan naut tobaŋ v̄ehuh.

¹⁷ Avan ideh ḅiŋavŋav məhat len navurun naim, timasgam tutut dan naim san, satimariŋ vi lohoim hən ḅitariv kukuv natite dani.

* **24:15:** Dan 9.27, 11.31, 12.11

18 Ale ideh ðeum marireu san, satetəlmam hən ðilav nahurabat san.

19 Len nəboŋ enan nəmauran dereh tidan vəsa habat hən apəhaʔut ideh totian o tovəhasus.

20 Be mitisor tuʋ vi təban aGot ke nə-gam-yav-an samit satipat len nahəbati naut susus o len nəSappat ideh.

21 Nəkəmaienan husur len nəboŋ natgalen ðevisi, na-ləŋon-isa-vəsa-an dereh tidan habat səhor nəboŋ ta sutuai len natuʔatan, vəbar nəboŋ ta daməŋai, ale asike idan səhori tətəs am boŋ ideh.*

22 Asike aGot tagol na-ləŋon-isa-vəsa-an tam̄idol len nəboŋ galenan, nəvanuan ʔisi lətəmat. Avil aGot dereh tigol na-ləŋon-isa-vəsa-an sinəvanuan ʔisi tem̄idol mōs alat, gai tolekis hən galito, lotovi esan.

23 “Beti avan ideh ðikel mai gamit ke, ‘Məteris, aKristo bogai!’ o ‘Gai saga!’ samtedəlomi.

24 Husur akristo gəgəras gail mai ahai kelkel ur gəgəras gail dereh levisi. Dereh ligol namerikel nasuhunian nəvanuan gail lotoʔan habat lan. Lətaləboi lətagəras nəvanuan gail aGot tolekis hən galito, dereh ligole len namerikel galenan.

25 Nalələgauan enan, nukele hən mət̄beləboi nəsa ðevisi.

26 Imagenan, nəvanuan gail ləʔikel mai gamit ke, ‘Məteris, aKristo satotoh len naut masmas toʔəbesw!’ samtivan varisi. Ləʔike, ‘Məteris, sato-susuah lohoim,’ samtedəlomi.

27 Husur, nəboŋ aNatun Nəvanuan ðegəmai, dereh tehum nasəmoropun togol nəmav kavkav toŋial, nəvanuan ʔisi lerisi.

* 24:21: Dan 12.1

28 Len naut ideh natit tomat topat lan, nabiltiman naməsav tohanhan natit tomat dereh lemələh gəm ðon ei.”*

*Nagəmaian siNatun Nəvanuan
(Mak 13.24-27; Luk 21.25-28)*

29 AYesu isor am, ike, “Nəboŋ na-ləŋon-isa-vəsaa-n hən nəboŋ galenan ðinoŋ, ‘dereh namityal timotmot, mai nahəbati asike emial; dereh naməso gail lerus vi pan dan nəmav mai natit gail lotokad nədaŋan len nəmav dereh lekurkur habat.’†

30 Beti natit tovəhot nagəmaian siNatun Nəvanuan dereh tevisi len nəmav, ale naluʋoh hən nəvanuan gail pisi len navile a pan dereh leləŋon tisa habat, litaŋ. Beti dereh leris aNatun Nəvanuan togəm len nəmavukasw len nədaŋan mai nəyalyalan totibau.*

31 Len nabiltiwalan hən nətrampet‡ dereh tesəvat aŋel san gail vi lan naut pisi len navile a pan kavkav hən ləbetətariʋ ðonðon hən alat aGot tolekis hən galito hən ləbevi esan.”*

*Nasoruan kəta husur nəhai nəfik
(Mak 13.28-31; Luk 21.29-33)*

* **24:28:** Namilen hum ma toke: nəboŋ nəsa notomadhakele ðevisi, dereh məteləboi nəboŋ hən nanoŋan hən navile a pan togəm pəpadaŋ. Be husur nabiltiman tohanhan natit tomat evi nəharhar sisoltia gail ta Rom, namilen hum ma toke: navəshəsoltia dereh legəm ðon ei. † **24:29:** Isa 13.10, 34.4; Eze 32.7; Jol 2.10, 31, 3.15. Naut toke: *natit gail len nəmav dereh lekurkur habat*, ikad namilen sual am len nasoruan ta Kris hum ma toke: aGot dereh tilav kuv alat lotokad nədaŋan len nəmav dan namilelit hən nədaŋan.

* **24:30:** Dan 7.13 ‡ **24:31:** Nəboŋ gotoʋuv nətrampet, nəwalan han esəhor nəwalan hən nahəmadu. * **24:31:** Deu 30.4; Neh 1.9

³² AYesu ike, “Ivoi hən mət̃beləboi səhot nat-sua nəhai nafik ɓeʋusani. Nəboŋ nəpashət nafik səmasmas am be todum̃oh, mət̃oləboii ke nahəbati naut pudpud egəm pəpadaŋ.

³³ Len nəvide tomagenan, nəboŋ mət̃beris nat-galen ɓisi notomadhasor husuri, dereh mət̃eləboii ke natəlmaman siNatun Nəvanuan satogəmai, ehum gai tia bopita.

³⁴ Nukel nakitinan mai gamito, naur egai asike lumat vəbar natgalen ɓisi ləb̃isarpoh.

³⁵ Nəməv mai navile a pan dereh arimasig, be nasoruan sagw gail asike lumasig boŋ ideh.”

Utaut!

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-36)

³⁶ AYesu isor am ike, “Nəmariboŋ enan o namityal enan, avan ideh saləboii. Aŋel gail len nəməv mai aNatun aGot, galit ləsaləboii, avil aGot Tata səboŋ, gai eləboii.

³⁷ Nagəman siNatun Nəvanuan dereh tehun nəboŋ siNoah gail.

³⁸ Len nəboŋ siNoah gail, nəboŋ nilev sagəm sal, nəvanuan gail luhan, lomun, lulah mai ludam̃ hən nəlahan gail van vəbar nəboŋ aNoah tobis len nəak.*

³⁹ Nəvanuan gail ləsənu səhot nəsa ɓevisi van vəbar nilev egəm lev kuv galit ɓisi.* Nəboŋ aNatun Nəvanuan ɓegəmai, dereh timaienan.

⁴⁰ “Len nəboŋ enan, dereh tikad naulum̃an toru artoum marireu. AGot dereh tilav kuv tesua, teriŋ tesua.

* **24:38:** Gen 6.9–7.5 * **24:39:** Gen 7.6-24

⁴¹ Dereh tikad napəhaʋut toru artolis dasdas namisurhuwit. AGot dereh tilav kuv tesua, teriŋ tesua.

⁴² Imagenan, mətəhulahul, husur mətsaləboi nəboŋ aMasta samit bəgəmai.

⁴³ Be mətələboi səhot nategai: amahean naim taləboi namityal nəvanuan vənvnənah tagəmai, amahean talele hən nəvanuan asike təlavutur vi lohoim san.

⁴⁴ Gamit am mitimasutaut, husur aNatun Nəvanuan dereh tegəm len namityal mətsəvatvat viri.”

Naslev todaŋ len nauman simasta san mai togon sədaŋ lan

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ Ale aYesu iḃol pusan, ike, “Avan sua ikad naslev eru, be ta be ivoi səhor togon? Naslev sua idaŋ len nauman san, ikad namitisau hən nəmauran tonor. Ale amasta san itabtabuh lan hən bəkətkəta təban naslev san gail len naim san, hən bəvəŋan galito len namityal tonor həni.

⁴⁶ Amasta bivahim, bisab naslev enan togol nau-man san, aslev enan dereh təhəhaʋur habat.

⁴⁷ Nukel nakitinan mai gamito, amasta enan dereh titabtabuh len naslev enan hən bəkətkəta təban natit pisi san.

⁴⁸ Be naslev togon isa. Hum ma gai toke, ‘Amasta sagw dereh titoh a tut təbəlav.’

⁴⁹ Beti etuḃat ʋas naslev gail lototoh len navəlan, ale ihan, emun mai alat lototərog akis.

⁵⁰ Ale amasta dereh tetəlmam len nəmariboŋ naslev enan səvatvat viri mai namityal naslev saləboii.

51 Dereh amasta tita kotovi, teriņi len naut nēvanuan gēgēras lototohto lan. Len naut enan lutan habat, kat burbur nariṽolit bathut loləņon isa vesa batbat.”§

25

Nəbol pusan husur navensus tosəjavur

1 Beti aYesu isor husur natəlmaman san dan nə mav hum nakiņ, ike, “Datoləboi datbenənoṽ hən natohan pipihabəlan aGot len nə mav, mai navensus tosəjavur lotolav namial salit, yar van hən ləbēbubur mai naulumān bilah.*

2 Galit erim lovi hoṽon, erim lukad namitisau hən nəmauran tonor.

3 Navensus lotovi hoṽon, lupat namial salit gail be ləsəpat naoil ideh.

4 Navensus lotokad namitisau hən nəmauran tonor, lupat namial salit gail mai lupat nabiliwai hən naoil gail am.

5 “Nəboņ naulumān bilah tovəlo, navensus gail pisi losusuh metanoṽ, gol lupatmari.

6 Tubloh len mariug nəkaian sua evi məhat, ‘Məteris! Naulumān bilah bogai! Gəm risi, ke “Ivoi,” maii!’

7 Ale navensus gail lule məhat, logut kuv nadurinen nawik hən namial salit gail.

§ 24:51: Len nasoruan ta Kris ike: *amasta dereh tita kotov naslev, riņ nahudhute len naut nēvanuan gēgēras gail lototohto lan.*

* 25:1: Len nasoruan ta Kris sake aYesu isor husur natəlmaman san dan nə mav, be nasoruan enan ipat gegai hən bisor vəsvəsai nəbol pusan tohusuri. Navensus gail hum ma lotovi galevis len naluṽoh sivensus bilah, ale luvan hən ləbēbubur mai naulumān bilah mai naluṽoh san. Nəboņ naluṽoh toru arbiṽon, nəlahan etuṽat.

⁸ Be torim lotovi hoŵon lukel mai torim lotokad naləboian ke, ‘Lav naoil ideh samit mai ginamito, husur namial sinamit gail ləsəpaŋ savoi, dereh limat.’

⁹ Be alat lotokad naləboian luke, ‘Ao, datbigol bimaianan, dereh naoil temidol hən gidat p̄isi. Mitia ŵur ideh samito len naim p̄urp̄ur.’

¹⁰ Ale luvan hən ləbēŵuri. Be nəboŋ lotoyar van sal, naulumian bilah evisi. Beti navensus torim lotoutaut tia, lutah mai, loḅis lohoim hən nəlahan. Ale nəvanuan nauman ekəkol gat nabopita.

¹¹ Nəboŋ namityal topair, navensus lotoŵur naoil lotəlmam, lukai ke, ‘Nasuḅ, Nasuḅ, səŋav hən nabopita hən ginamito!’

¹² Ris tosor var galit ke, ‘Nukel nakitinan mai gamito, nəsaləboi kas gamito.’ ”

¹³ AYesu imaris kotov nəḅol enan ike, “Image-nan, mətəhulahul hən asike mətḅesumian navensus lotovi hoŵon, husur mətəsaləboi nəmariboŋ o namityal hən natəlmaman sagw.”

*Nəḅol p̄usan husur naslev totor mai nəvat
(Luk 19.11-27)*

¹⁴ AYesu isor tətəs husur natəlmaman san, ike, “Natohan pipihəlan aGot len nəmav imaiegai: Ikad avan sua toutaut hən bivan len nəyaran sua. Ekis naslev san gail gəmai ale eriŋ natit san gail len navəlalito.

¹⁵ Ilav nəvat mai galit ŵisusua tonor hən namiti-sau salito. Ilav nətalent torim mai naslev sua, ilav nətalent toru mai naslev sual am, ale ilav tosua mai

naslev togon.† Ale vəha-sua ŋai erij naut enan len nəyaran san.

¹⁶ Naslev tokad nətalent torim eum lan van ikad erim am.

¹⁷ Len naŋide tomaienən, naslev tokad toru, eum lan van ikad eru am.

¹⁸ Be aten tokad nətalent tosua, evivile, ehir naḅur len tan ale itavun susuan nəvat simasta san.

¹⁹ “Idareh buni amasta sislev galenan etəlmam hən ḅeləboi nəsa lotogole len nəvat san.

²⁰ Naslev, amasta tolav nətalent torim maii, ipat nətalent torim am gəm həni ike, ‘Nasuḅ, gulav nətalent torim mai ginau, ale len torim enan nopisan erim eg am.’

²¹ Amasta ikel maii ke, ‘Nauman saḅ ikab! Govi naslev tovoi, todaḅ len ginau. Gudaḅ len natit tokəkereh notoriḅi len navələḅ, imagenan dereh nitabtabuh len gaiug hən nəḅerij natit tisoḅur len navələḅ. Gegəmai, gehəhaḅur mai ginau!’

²² “Beti naslev, amasta tolav nətalent toru maii, egəm həni ike, ‘Nasuḅ, gulav nətalent toru mai ginau, ale len toru enan nopisan eru eg am.’

²³ Amasta ikel maii ke, ‘Nauman saḅ ikab! Govi naslev tovoi, todaḅ len ginau. Gudaḅ len natit tokəkereh notoriḅi len navələḅ, imaienən dereh nitabtabuh len gaiug hən nəḅerij natit tisoḅur len navələḅ. Gegəmai, gehəhaḅur mai ginau!’

²⁴ “Beti naslev, amasta tolav nətalent tosua maii, egəm həni ike, ‘Nasuḅ, noləboii tia ke govi naulumian totaltal, len nəmatuan gulav nəhanian dan naut gəsəməbule lan, gotətariv wit len naut gəsədaḅdaḅ namisurhute lan.

† **25:15:** *Nətalent* esua ŋai evi naḅurḅuran hən nauman hən nasiḅau tovi 15.

25 Imagenan nomətahw, ale nua susuan nətalent sam len tan. Nəvat sam bogai.'

26 Amasta san isor vari ke, 'Govi naslev tosa vəsa gotovekan. Gəbinau ke notovi naulumnan totaltal, gəbinau ke notolav nəhanian dan naut nəsemabule lan, gəbinau ke nototətariv wit len naut nəsədan dan namisurhute lan,

27 imabe gəsariŋ nəvat sagw len nalulutar? Gətagol tomaienən, nəboŋ nototəlmam, nətəlav nəvat sagw mai naintəres han.'

28 Ale ikel mai nəvanuan nauman san gail ke, 'Lav kuv nətalent dan ategai, lavi mai atea tokad tosəjavur.

29 Husur avan ideh toum tovoi len nəsa tokade, dereh nilav tisəbur am maii hən bəpul həni. Be avan ideh tomidol, avan ideh saum savoi len nəsa tokade, dereh nilav kuv tokəkereh gai tokade, dani.

30 Naslev sagol natideh savoi, bar həni vivile len nəmargobut, len naut enan dereh tikad nətəjan mai na-desdes-batriṽoriṽ-an.'

Napəpəhwan naməkot hən navoian dan nəsaan

31 "Nəboŋ aNatun Nəvanuan bəgəmai len namənas hən nəyalyalan san, mai aŋel gail pisi, dereh tebətah len nəbiltihai bətbətah san toyalyal hum nakiŋ.

32 Beti naluṽoh hən nəvanuan naut tiltile gail pisi dereh liḃonḃon len nəhon. Ale dereh tēpəpəhun galito hum nəvanuan nasipsip topəpəhun nasipsip gail dan nənani gail.

33 Dereh teriŋ nasipsip gail len nəmatu san mai nənani gail len nəmair.

34 Beti nakiņ dereh tikel mai alat len nēmatu san ke, ‘Gamit, aTēmagw tovoi buni hēn gamito, mētegəmai! Mititoh pipihabəlan aTēmagw len naut toutaut hēni tia mōs gamito len natuḃatan, nəboņ togol navile a pan.

35 Husur nəboņ notomalkəkət, mətovəḃan ginau; nəboņ notomaduh, mətulav nəwai mai ginau; nəboņ notovi metḃos, mətokis ginau vi lohoim samito;

36 nəboņ notomalmal hēn nahurabat, mətukol nahurabat len ginau; nəboņ notoməsah, mətəkətkəta təban ginau; nəboņ nototoh len naim bəbaņis, mətogəḃ, mēdoņ təban ginau.’

37 Beti alat lotonor dereh lisor vari ke, ‘Nasuḃ, namtoris gotomalkəkət namtovəḃan gaiug ḃais? Namtoris gotomaduh namtulav nəwai mai gaiug ḃais?’

38 Namtoris gaiug gotovi metḃos namtous gaiug vi lohoim sinamit ḃais? Namtoris gotomalmal hēn nahurabat namtukol nahurabat len gaiug ḃais?’

39 Namtoris gotoməsah o namtomēdoņ təban gaiug ḃais len naim bəbaņis?’

40 Ale nakiņ dereh tisor var galit ke, ‘Nukel nakitinan mai gamit ke, nəboņ mēttogole van hēn nəbathudud ideh sagw tovi ut kəmas ḃai, mətugole van hēn ginau.’

41 “Beti dereh tipair, tikel mai alat len nēmair san ke, ‘Gamit, aGot togol nəmauran samit tosa vəsa, mətəvi tut dan ginau, mətəvi lan nəhab topaņ vi sutuai aGot toutaut hēni tia mōs natəmat mai aņel san gail!

42 Husur nəboņ notomalkəkət, mətsavəḃan ginau; nəboņ notomaduh, mətsəlav nəwai mai ginau;

⁴³ nəboŋ notovi meḥbos, mətsakis ginau vi lohoim samito; nəboŋ notomalmal hən nahurabat, mətsakol nahurabat ideh len ginau; nəboŋ notoməsah o nototoh len naim bəbaŋis, mətsaḿədoŋ təban ginau.’

⁴⁴ Beti dereh lisor vari ke, ‘Nasuḅ, ɲais namtoris gaiug gotomalkəkat, o gotomaduh, o gotovi meḥbos, o gotomalmal, o gotoməsah, o gototoh len naim bəbaŋis be namtsavi tarhət saḿ?’

⁴⁵ Ale dereh tisor var galit ke, ‘Nukel nakitinan mai gamit ke, nəboŋ mətsagole van hən nəbathudud ideh sagw tovi ut kəmas ɲai, mətsagole van hən ginau.’

⁴⁶ Beti alatenan dereh levi tut, vi lan nəpanismen topat vi sutuai, be alat lotonor levi lan nəmauran vi sutuai.”*

26

*Na-sor-utaut-an hən ləḅitah gat aYesu
(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)*

¹ Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonon, ikel mai ahai susur san gail ike,

² “Mətələboii tia ke nəboŋ nəmaribon ɞeru ɞinon dereh tikad nəPasova, ale aNatun Nəvanuan, dereh leriŋi len navəlan alat ləḅiɞos gati len nəhai bal-bal.”

³ Len namityal enan abiltihai tutumav mai alat lotoil a mō hən nəvanuan gail, luḅonḅon len nabiltiim seḅiltihai tutumav, nahəsən aKaiafas.

⁴ Lusor utaut hən ləḅigol nagərasian ale tah gat aYesu hən ləḅigol ɞimat.

* 25:46: Dan 12.2

5 Be luke, “Sadatigole len Nəhanan egai, hən asike nəvanuan gail ləbeluʋoh hən ləbĩḃal taʋtaʋor, mədas natit gail.”

*Napəhaʋut sua evəhas aYesu
(Mak 14.3-9; Jon 12.1-8)*

6 Len nəboŋ enan, aYesu itoh len naut a Petani len naim seSimon tokad naleprosi a m̃o.

7 Ale napəhaʋut sua tolav nabotel lotoum həni hən nəvat topəhw, egəm hən aYesu tohan. Ilav nabotel enan topul hən naoil pəhpəhas tosusau, nəvat han totibau, ale eḃiri len nəkadun aYesu.

8 Nəboŋ ahai susur gail lotoris natenan, nəlolit epəŋasi. Luke, “Imabe tomədas natenan?”

9 Ivoi am taḃur həni m̃os nəvat tosoḃur ale təlav nəvat enan mai naməsal gail.”

10 Be aYesu toləboi natenan ikel mai galit ke, “Imabe mətugol nəlon alitegai isa? Gai igol natit tokab hən ginau.

11 Mitinau nategai! Naməsal gail lutoh mai gamit akis, be ginau, asike nutoh tabtab hən ginau.*

12 Nəboŋ alitegai toḃir naoil len ginau, eutaut hən nibegw hən ləḃitavuni.

13 Nukel nakitinan mai gamit ke, len naut p̃isi len navile a pan lotokel ur na-kel-uri-an tovoi lan, dereh lisor husur nəsa alitegai togole, gol ke nəvanuan gail ləḃinau gati.”

*Ajutas isor utaut hən beḃur hən aYesu
(Mak 14.10-11; Luk 22.3-6)*

* 26:11: Deu 15.11

14 Beti, ahai susur lotovi 12, galit sua, nahəsan aJutas Iskariot, ivan hən abiltihai tutumav gail,

15 ike, “Nəberinj aYesu len navəlamito, mətudañ hən mətbilav nəvat tevis mai ginau?” Ale lulav nakoin nasilva tovi 30 maii.*

16 Len nəboŋ enan van, aJutas idas p̄isal hən b̄erinj aYesu len navəlalito.

NəPasova naməkot

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-13, 21-23; Jon 13.21-30)

17 Len nəmariboŋ metəkav hən Nəhanan hən nabəta səkad nayis lan, ahai susur gail logəm hən aYesu, lousi ke, “Goləŋon ke namteutaut hən gəb̄ihan nəPasova a be?”

18 Ale ike, “Mətevi lan nabiltivile Jerusalem. Dereh məteris naulum̄an sual ei, ale kel maii ke, ‘Ahai p̄usan ike: Nəboŋ sagw egəm pəpadarj. Dereh nihan nəhanian hən nəPasova mai ahai susur sagw gail len naim sam̄.’ ”

19 Na ahai susur gail lugol nəsa aYesu tokel mai galito, ale loutaut hən nəhanian hən nəPasova.

20 Nəboŋ namityal tomasur, aYesu itah mai ahai susur lotovi 12 len natev hən ləb̄ihan.

21 Nəboŋ lotohanhan sal, ike, “Nukel nakitinan mai gamit ke, gamit sua dereh terinj ginau len navəlan aenemi sagw gail.”*

22 Ahai susur gail nəlolit isa masuŵ, ale galit v̄isusua lotuŷat usi ke, “Nasuŷ, ase lai? Savi ginau a?”

23 Isor var galit ke, “Gamit məttohanhan mai ginau, gamit sua torinj navəlan len nasiloh mai

* 26:15: Zec 11.12 * 26:21: Psa 41.9

navəlagw, dereh teriŋ ginau len navəlan aenemi sagw gail.

²⁴ Husur aNatun Nəvanuan dereh timasmat hum lototos husuri a m̄o, avil atenan toriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan aenemi san gail, nəmauran sitenan tisa vəsa tibətat! Tavoi am hən atenan ke anan asike təpasi!”*

²⁵ Ale aJutas, gai bəriŋi len navəlan aenemi san gail, gai am eusi ke, “Hai p̄usan, savi ginau a?” Ale aYesu isor vari ke, “Evoi, gaiug boh gukele.”

*Nəhanan məkot siNasub
(Mak 14.22-26; Luk 22.14-20; 1Kor 11.23-25)*

²⁶ Nəboŋ lotohan tin sal, aYesu ilav nabəta, ale esipa lan, eḅuri, beti ilavi mai ahai susur gail, ike, “Lavi, hani, nibegw bogai.”

²⁷ Ale nəboŋ tolav nəb̄iliwai topul hən nəwain, esipa həni ale ilavi mai galito, ike, “Gamit p̄isi mətemun lan,

²⁸ husur nəda hagw bogai, aGot tota gat na-kel-gati-an san lan mai nəvanuan san gail.* Nəda eg hagw bisel, eḅusan nəmatan sagw tohum natutumavan hən b̄erub̄at nəsaan gail dan nəvanuan tosoḅur.

²⁹ Ale nukel mai gamit ke, nəwain egai, len natohan pipihəlan aTəmagw, nəwain eg dereh tiveveu, ale gagai van asike nomun nəwain egai van vəbar nəboŋ nəb̄emuni mai gamit ei.”

³⁰ Beti lokəkai hən nəḅe hən nalotuan ale lovivile, lovi lan Naḅehuh Oliv.

*AYesu epəhav utaut hən na-sor-mətahuni-an sePita
(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)*

* **26:24:** Psa 22.2-19; Isa 53 * **26:28:** Exo 24.8; Jer 31.31-34

31 Beti aYesu ikel mai galit ke, “Len mariug egai dereh gamit p̄isi mitigam dan ginau. Husur len natosian siGot ike,

“Dereh niṽabun nēvanuan nasipsip,
ale navēshēsipsip ligam ṽisusua.’*
32 Avil, nēboŋ nēbimat ale aGot ḅigol nēbile mēhat,
dereh neil a mō hēn gamito vi lan naut a Kalili.”

33 Ale aPita isor vari, ike, “Naut kēmas nēvanuan p̄isi lēbīgam dan gaiug, ginau asike nugam dan gaiug boŋ ideh!”

34 AYesu isor vari ke, “Nukel nakitinan mai gaiug ke, len mariug eg ḡai, a tahw hēn natoulum̄an ḅekəkēraiko, dereh gikel vēha-tor hēni ke gēsalēboi ginau!”

35 APita ikel maii ke, “Ao, naut kēmas nēbimat mai gaiug, asike nukele ke nēsalēboi gaiug!” Ale ahai susur gail p̄isi lokēmaienan.

*AYesu isor tuṽ a Ketsemane
(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)*

36 Beti aYesu iyar mai galito vi lan naut a Ketsemane, ale ikel mai ahai susur gail ke, “Mētebētah gegai, ale nivan ea hēn nēbisor tuṽ.”

37 Esēhar aPita mai anatun aSepeti gēlaru, aJemes mai aJon, etuḅat lolosa, nēlon isa vēsa habat.

38 Ale ikel mai galit ke, “Nulolosa masuṽ! Ehum nalolosaan ikabut gol nēlogw van numat! Mititoh gegai, mitilele mai ginau!”

39 Nēboŋ toyar van kēkereh am, iḅov len tan, kēta vi pan, ike, “Tata sagw, ḅike ḅinor len nalēḡonian saṽ, gilav kuv nabiliwai hēn na-lēḡon-isa-vēsa-an

* 26:31: Zec 13.7

egai dan ginau.* Wake sagigol nēsa notoləŋoni, Tata gigol nēsa ŋai gaiug gotoləŋoni.”

⁴⁰ Beti etəlmam van hən ahai susur totor enan, isaḅ lotopatmari. Ikel mai aPita ke, “Mətsədaŋ səbar mətbilele mai ginau len nəhaua tosua ŋai a?

⁴¹ Mətehulahul ale sor tuṽ hən asike mətbiteh len nəsaan totaltal ke mətehusuri. Naut kəmas nəlomito eləŋon ḅigol nēsa tonor, nibemit sədaŋ, edədasi.”

⁴² Ale aYesu eriŋ galit tətəs, isor tuṽ, ike, “Tata sagw, gəḅike sanor len naləŋonian sam̄ hən gəḅilav kuv nabiliwai hən na-ləŋon-isa-vəsa-an egai dan ginau, avil gəḅike nemuni, gigol nēsa gotoləŋoni!”

⁴³ Nəboŋ tosor tuṽ tononə etəlmam tətəs, isaḅ lotopatmari husur namətalit inoṽ masuṽ.

⁴⁴ Ŋa eriŋ galit tasi am, ivan, isor mai aTəman tətəs hum togole tia.

⁴⁵ Beti etəlmam van hən ahai susur totor, ikel mai galit ke, “Mətupat sal a? Mətuŋavŋav sal a? Məteris! Namityal egəm pəpadaŋ. Avan sua dereh teriŋ aNatun Nəvanuan len navəlan alat nəsaan ta bogai!

⁴⁶ Mitile məhat, dativan. Məteris, atenan ḅeriŋ ginau len navəlalito satogəm pəpadaŋ.”

Lutah gat aYesu

(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12)

⁴⁷ Nəboŋ aYesu tosorsor sal, aJutas tosua len tosəŋavur pisan toru, egəmai. Itah mai nabiltiluṽoh lototəgau nabu nəḅalan mai nəbatw gail. Aḅiltihai

* **26:39:** Len nasoruan siGot ta m̄o, nəboŋ lotoke *nabiliwai*, lusor husur na-ləŋon-isa-vəsa-an sinəvanuan mai nəlol paŋpaŋ siGot.

tutumav gail mai alat lotoil a m̃o h̃en ñəvanuan gail losəvat naluṽoh enan.

⁴⁸ Ale aJutas isor utaut h̃en naṽusanian sua mai galit a m̃o, ike, “Ñəboŋ ñəḃesum̃ ñətarhon atenan, gai bolai. Tah gati.”

⁴⁹ Ale ṽəha-sua ŋai ivan h̃en aYesu ike, “Ivoi, Hai p̃usan,” ale esum̃ ñətarhon.

⁵⁰ AYesu ikel maii ke, “Tegai, gaiug gigol ñəsa gogog̃əm m̃osi.”

Beti log̃əm t̃əban aYesu, lutah gati.

⁵¹ Ŋa galit sua lototah mai aYesu eliv kuv naḃu ñəḃalan san, ita kotov ñədariñan naslev seḃiltihai tutumav.

⁵² Beti aYesu ikel maii ke, “Riñ t̃əlmam h̃en naḃu sam̃, bathut avan ideh toḃal h̃en naḃu ñəḃalan, dereh naḃu ñəḃalan tigol ñəmatan san!

⁵³ Gamit m̃ətsaləboii ke noləboi ñəḃeus aT̃əmagw h̃en na-vi-tarh̃əte-an san. Ale ñətausi, gai tasəvat nabiltivəsh̃əŋel tovi 12 gag ŋai.

⁵⁴ Ñətagol tomagenan, natosian siGot lotoke timasvisi maiegai, lisarpoh mabe?”

⁵⁵ Len namityal enan ŋai aYesu ikel mai naluṽoh ke, “Imabe m̃ətog̃əm, lav naḃu ñəḃalan mai ñəbatw gail g̃əmai h̃en m̃əḃitah gat ginau hum notovi vanuan ñəḃalan toke tiḃal mai alat lotoil a m̃o? Imabe m̃əts̃ətah gat ginau len naholəvat todar vis naim siGot? Nob̃ətah, noḃusan ei len ñəmariboñ p̃isi.

⁵⁶ Avil ñəsa tovisi gagai evisi h̃en natosian sihai kelkel ur ḃisarpoh.”

Beti ahai susur san p̃isi loriñi, lugam m̃ətahw dani.

*NəSanhitrin lukot hən aYesu
(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Jon 18.13-14, 19-24)*

⁵⁷ Nəboŋ lotogam dani tonon, alat lototah gat aYesu losəhari vi lan naim siKaiafas tovi biltihai tutumav, ale ahai pusan gail hən nalo mai alat lotoil a mō hən nəvanuan gail luβonβon ei.

⁵⁸ Be aPita ehusuri, iyar a tut dani vəbar naholəvat todar vis naim sebiltihai tutumav. Ale nəboŋ tobis lan, ebətah ei mai nəvanuan nauman gail hən bəris nəsa bəvisi.

⁵⁹ Len naim, abiltihai tutumav mai nəSanhitrin pisi ludas vanuan gəgəras gail ləβidam̃ hən ləβeliblibon ke aYesu togol tosa, gol alat lotoil a mō loləboi ləβigol bimat sile.

⁶⁰ Be ləsəsəb naliblibonjan ideh tonor hən aYesu bimat sile, naut kəmas nəvanuan gəgəras isobur lotogəmai. Naməkot hən galito, eru arogəmai.

⁶¹ Aruke, “Ategai ike, ‘Noləboi nəβigol naim siGot bimasirsir ale um tətəs həni len nəmaribon bitor.’ ”†

⁶² Beti abiltihai tutumav ile məhat ikel mai aYesu ke, “Imabe gəsakel natideh hən gəβetətəs gol gaiug? Na-kel-koti-an səlaru ekitin a?”

⁶³ Be aYesu sator. Ale abiltihai tutumav ikel maii ke, “Nukel idarj mai gaiug len nahəsən aGot nəkadun nəmauran, ke, gəβevi aKristo, aNatun aGot, gikele mai ginamito!”

⁶⁴ AYesu isor vari ke, “Gaiug gukele tia. Be nukel mai gamit ke, gagai van dereh məteris aNatun Nəvanuan bəbətah len navəlan nəmatu

† **26:61:** Jon 2.19. AYesu sakele ke, “Noləboi nəβigol naim siGot bimasirsir,” ike “Mitigol naim siGot timasirsir.”

siGot tovi aBiltidaŋan. Dereh mæteris ðegəmai len nəməvukasw hən nəməv.”*

⁶⁵ Beti aBiltihai tutumav, nəhən eməkanun taŋtaŋor; itar nahurabat san hən ðevusan tomətahun nasoruan siYesu. Ike, “Gai isor mədas aGot! Imabe datoləŋon nəvanuan ideh am hən ðikel kot nəsaan sitegai? Gamit mətosəsələŋ hən tosor mədas aGot!

⁶⁶ Gamit mətunau məb həni?”

Lusor vari ke, “Inor hən ðimat! Timasmat!”*

⁶⁷ Beti loŋulai nəhən aYesu, lotuhi, luŋosi.*

⁶⁸ Lohəlası ke, “Kristo, gətavi aKristo gəpəhav utaut! Kel mai ginamito, ase iŋos gaiug?”

APita ikele ke saləboi aYesu

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Len namityal enan aPita ebətah vivile len naholəvat todar vis naim seBiltihai tutumav, ale natəbarehreh tovi slev egəm həni ike, “Gaiug gutah mai aYesu ta Kalili.”

⁷⁰ Be len nəhən alat lototoh ei aPita ike sakitin. Ike, “Gusor husur nəsa? Ginau nəsaləboi nəsa go-tokele!”

⁷¹ Ale evi lan nametləkau, beti natəbarehreh togon tovi slev erisi, ikel mai galit ei ke, “Ategai itah mai aYesu ta Nasaret.”

⁷² Ale aPita ikel tasi ke sakitin, ita gat nasoran san len nahəsən aGot ike, “Ginau nəsaləboi atenan!”

⁷³ Len namityal tovan kəkereh galevis lotoil pəpadaŋ logəm həni, lukel mai aPita ke, “Kitin, gaiug am govi galit sua. Nəboŋ namttosəsələŋ hən

* **26:64:** Psa 110.1; Dan 7.13 * **26:66:** Lev 24.16 * **26:67:** Isa 50.6

nadolom̃, namtosəsəlon ləboii ke govi auleKalili, nadolom̃ ikel uri.”

⁷⁴ Beti len nahəsan aGot aPita ita gati ke nəsa tokele evi nakitinan. Ike, “Len nahəsan aGot nok-itin, ginau nəsaləboi atenan! Asike nəbəkيتين, aGot tipansəm ginau!”

Vəha-sua ŋai natoulum̃an ekəkəraiko.

⁷⁵ Beti aPita inau təlmam hən nəsa aYesu tokele tia ke, “A tahw hən natoulum̃an bəkəkəraiko, dereh gikel vəha-tor hən ke gəsələboi ginau.”* Nasoran siYesu a m̃o etunus nəlon aPita, ale evivile, itaŋ habat.

27

Loriŋ aYesu len navəlan aPilate

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Jon 18.28-32)

¹ Pelan han, dudulan som̃ilan, abiltihai tumav p̃isi mai alat lotoil a m̃o hən nəvanuan gail, luḅonḅon tətəs hən ləḅihol kitev naḅisal hən ləḅigol aYesu ḅimat.*

² Beti lubaŋis gati, losəhari van, loriŋi len navəlan aPilate tovi gavna ta Rom.

AJutas itahətah hən gai

(Uman 1.18-19)

³ AJutas, toriŋ aYesu len navəlan aenemi san gail, nəboŋ torisi ke nəSanhitrin toriŋi ke aYesu ḅimat, aJutas ipair dan nəsa togole. Ilav təlmam hən nakoin nasilva tovi 30 van hən abiltihai tutumav gail mai alat lotoil a m̃o hən nəvanuan gail.

* **26:75:** Mat 26.34 * **27:1:** Asike alat a Rom lotoil a m̃o ləḅidam̃ hən, naJu gail lodədas ləḅigol avan ideh ḅimat.

⁴ Isor tøvah mai galit ke, “Ginau nugol nēsaan husur noriŋ ategaii len navēlamito hən bimat naut kēmas sagol kas natideh tosa.” Ris lotoke, “Nate-nan savi natideh len ginamito. Ipat len gaiug.”

⁵ AĴutas ibar hən nakoin nasilva gail len naim siGot. Beti evivile, itahətah hən gai gabag hən bimat.

⁶ Abiltihai tutumav gail lulav nakoin galenan luke, “Sanor len nalo hən datberin nēvat egai hən bison mai nēvat hən naim siGot bathut ebinbinjal, eŵur nēda hən nēmatan sivan sua.”

⁷ Imagenan, luhol bonbon. Nəboŋ lotohol tonon, loŵur nəmarireu sivan sua togol natit hən nētan bulau. Loŵur nētan enan hən begəm vi ut natətavunan simetbos gail.

⁸ Husur natenan, lokis nētan enan hən Marireu hən Nēda van vəbar nəboŋ ta daməŋai.

⁹ Beti nēsa ahai kelkel ur, aJeremiah totosi, isar-poh. Ike, “Lulav nakoin nasilva tovi 30, nēvat alat a Israel lotodam hən ləbeŵur atenan hən,

¹⁰ ale loŵur nəmarireu sivan sua togol natit hən nētan bulau, hum Nasuḅ aGot tokele hən ginau.”*

*AYesu a mō hən aPilate
(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Jon 18.33-38)*

¹¹ Nəboŋ lotosəhar aYesu van hən nəgavna ta Rom tonon, eil len nəhon. Ale agavna Pilate eusi ke, “Gaiug govi kiŋ seJu gail a?” AYesu isor vari ke, “Gaiug boh gukele.”

¹² Be nəboŋ abiltihai tutumav gail mai alat lotoil a mō hən nəvanuan gail lotoil hirhir lan, sor tasi, aYesu sakel natideh.

* **27:10:** Zec 11.12-13; Jer 18.2-3, 19.1-13, 32.6-15

13 Beti aPilate eusi ke, “Gəsasəsəlon hən natit tosobur lotosor tas gaiug həni a?”

14 Be aYesu sasor vari, sakel kas natuhsoruan ideh, gol nəgavna iþaŋ habat lan.

Pilate eriŋ aYesu len nəmatan

(Mak 15.6-15; Luk 23.13-25; Jon 18.39-19.16)

15 Len Nəhanan nəPasova þisi, nəgavna ikad naʋide sua. Idam̄ hən avan sua totoh len naim bəbaŋis bəvivile husur naləŋonian sinaluʋoh.

16 Len nəboŋ enan, len naim bəbaŋis, ikad naulum̄an sua nəvanuan þisi lotoləboii, nahəsan aYesu Parappas.

17 Nəboŋ naluʋoh lotoþonþon sal, aPilate eus galit ke, “Mətoləŋon ke nigol ase tevivile? AYesu Parappas o aYesu lotokisi hən aKristo?”

18 (APilate eləboi buni ke naJu gail loriŋ aYesu len navəlan husur lototaþulol bulosi.)

19 Len namityal enan, aPilate ebətah len nəhai bətbətah hən nakotan. Nəboŋ tobətah maienan, asoan esəvat napisulan van həni toke, “Sagigol natideh hən atenan tonor, bathut daməŋai len naþəber, noləŋon isa masuʋ husuri.”

20 Avil abiltihai tutumav gail mai alat lotoil a m̄o hən nəvanuan gail lusorsor mai naluʋoh hən ləbigol husur galito, us aPilate hən þigol aParappas bəvivile mai aYesu þimat.

21 Imaienan, nəboŋ agavna tous galit tətas ke, “Mətoləŋon nəbigol gəlar ta be bəvivile m̄os gamito?” Lusor vari ke, “Parappas!”

22 APilate esəhoʋut, eus galit ke, “Bimagenan, nigol nəsa hən aYesu lotokisi hən aKristo?” Galit þis luke, “Timat len nəhai balbal!”

²³ Ris aPilate tous galit ke, “Bathut nəsə? Gai igol nəsə tosa?” Be lukai habat van am ke, “Timat len nəhai balbal!”

²⁴ Nəboŋ aPilate toləboii ke edədas ðigol natideh hən ðegəgel hən nənauan salito, be nəbilitimədasian etubat len naluʋoh, ilav nasiloh topul hən nəwai. Len nəhon nəvanuan gail ekəkəsəval.† Ikel mai galit ke, “Nəda hən nəmatan sitegai, səpat len ginau. İpat len gamito!”

²⁵ Beti nəvanuan gail pisi lusor vari ke, “Nəda hən nəmatan san tipat len ginamito, mai len nəpasusan sinamito!”

²⁶ Beti igol aParappas evivile mōs galito, be igol nasoltia san tobilas habat hən aYesu.‡ Ale erin aYesu len navəlalito hən ləbīpōs gati len nəhai balbal.

*Nasoltia gail lusor viles aYesu
(Mak 15.16-20; Jon 19.2-3)*

²⁷ Beti nasoltia sigavna gail losəhar aYesu vi lohoim sisoltia gail, ale galit pisi luḃonḃon garu lan.

²⁸ Lukol nahurabat san dani, lukol nahurabat bisibis hum sekiŋ lan.

²⁹ Lovisvis hən nəhau tokad nasunite tohum nəḃulgəgau, ale loriŋi len nəkadun aYesu hum nəkraun sekiŋ. Loriŋ natsua hun nəhaie len navəlan nəmatu hum nəhai sekiŋ. Beti lotəŋedur

† **27:24:** Ekəkəsəval hən beʋusani ke gai ehusur nanoran, sagol natideh toləbur nanoran. ‡ **27:26:** Nəboŋ nasoltia gail lotobilas aYesu, lobilasi hən nəhau tokad natuhmetəlai o nahudhubəlashew gail tokan lan. Len nalo silat a Rom, nəvanuan ideh nakotan toke timasmat, a təhw hən nəmatan, lobilas habat həni. Na-bilas-habat-həni-an enan evi nəpanismen totibau toləboi ðigol nəmatan.

bathurien, lotuḅat sor vilesi ke, “Sal suh nakin seJu gail!”

³⁰ Loṽulaii, ale lusabul natenan hun nəhaie dani, luṽas nəkadun həni.

³¹ Nəboṅ lotosor vilesi tononṅ, lukol nahurabat bisibis dani, lukol nahurabat san lan tətās, ale losəhari van hən ləbīṽos gati len nəhai balbal.

Luṽos gat aYesu len nəhai balbal

(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)

³² Len nəyaran salit dan nabiltivile, lobubur mai auleSairin sua nahəsān aSimon. Lugol atenan ipat nəhai balbal siYesu.

³³ Nəboṅ lotobar naut a Kolkota (namilen nahəsēnan tovi Naut hən Nabəlashukadhutəmat).

³⁴ Lulav nəwain lotobul hən natit tokon masuṽ lan maii, be nəboṅ aYesu tomun risi, emətahuni. §

³⁵ Beti luṽos gati len nəhai balbal.*

Nəboṅ lotoṽos gati tononṅ, lopəpəhun nahurabat san, bar hən nəvat hən ləbīsāḅ ase ḅilav nahurabat ṽisusua.

³⁶ Ale lobətah, kətkəta kəkol hən aYesu ei.

³⁷ Lutos gat nəsa aYesu togole tosa, ale loriṅ na-kel-uri-an enan len nəhai balbal a məhat hən nəkadun. Ike, “AYesu bogai, Kiṅ seJu gail.”

³⁸ Ikad nəvanuan vənvənāh eru artotahətah mai aYesu. Sual itahətah len nəhai balbal len nəmatu siYesu, togon len nəmair san.

³⁹ Nəvanuan gail lotoṽot, lohələs aYesu, sor mədas nahəsān. Loṅit nəholit van həni,*

§ 27:34: Psa 69.21. Lobul hən natit tokon masuṽ len nəwain hən nabus hən na-ṽos-gati-an asike ḅibar masuṽ hən avan ideh lotoṽos gati len nəhai balbal. * 27:35: Psa 22.18 * 27:39: Psa 22.7

40 luke, “Gaiug goləboi gə̃bigol naim siGot ħimasirsir ale len nəmariboŋ ħitor um təlman həni a? Bimagenan, gə̃bevi aNatun aGot, lav kuv gaiug gabag! Mariŋ dan nəhai balbal!”*

41 Len nãvide tomaienən, ãbiltihai tutumav gail, alat lotoil a m̃o hən nəvanuan gail mai ahai p̃usan gail hən nalo lusor vilesi, luke,

42 “Gai ilav kuv nəvanuan tile gail be edədas ħilav kuv gai! Inau ke tovi kiŋ seIsrael a? Bimagenan, timariŋ dan nəhai balbal ale dərəh datedəlomi ke tovi kiŋ.

43 Eriŋ nəlon len aGot mai ike tovi aNatun aGot. Imagenan, gagai aGot ħeləŋoni, tilav kuvi.”*

44 Nəvanuan vənvənah gəlaru artotahətah təban aYesu, gəlar am arokəmaienən, arohəlası.

Nəmatan siYesu

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

45 Len natuħlial nəmargobut ikabut gol p̃is naut kavkav van vəbar namityal totor ut mədau.

46 Ale len namityal totor enən, aYesu ikai habat len nasoruan matmat san ke, “Eli, eli, lema sapahtani!” namilen, “Got sagw, Got sagw, gorin gabulan ginau sil nəsa?”*

47 Nəvanuan galevis lotoil ei lotosəsələŋ həni, lunau suluvi, lunau ke tokis aElijah.

48 Vəha-sua ŋai galit sua ilav nasponts** igol toplu hən nəwain tokon, ale esii len nəhai, esuhuni van hən aYesu hən ħemuni.*

* **27:40:** Mat 26.61; Jon 2.19 * **27:43:** Psa 22.8 * **27:46:** Psa 22.1

** **27:48:** *Nasponts* evi nəkasbəta nətas. Evi natsua tomədmədau toyəŋəŋ totov len naut nasəhau tovi pan len nalilivol. Ibaŋ ħur.

* **27:48:** Psa 69.21

49 Be galevis am luke, “Riņi! Datebunus risi ke aElijah dereh tegam lav kuvi o tebuer.”

50 Beti aYesu ikai habat tetas am, emasol, imat.

51 Len namityal enan ņai, nekalko metortor to-tahetah len naim siGot, tubat a mehat, emetar vobar naut a pan, igol nahudhut eru.* Netan ekurkur, nevot gail lumaņulņul,

52 naburhuvat nematan losenjav. Ale aGot igol nevantuan isobur lotovi esan lule mehat dan nematan.

53 Ale lovivile dan naburhuvat nematan gail. Husur na-le-mehat-an dan nematan siYesu lobis len nabiltivile siGot, a Jerusalem, ale lovisi han nevantuan isobur.

54 Nasenturion mai nasoltia gail lotokatketa kekol han aYesu len nehai balbal, nebom lotoris nadu mai natit gail am lotovisi, lometahw habat. Luke, “Kitin, ategai evi aNatun aGot!”

55 Len naut enan ikad napohaŭut tosobur lotohusur aYesu, katketa tiban len neyaran san a Kalili gemai. Alatenan loil a tut dan nehai balbal, loketa ris nesa tovisi.*

56 Galit galevis lovi aMeri ta Maktala; togon aMeri anan ajemes mai aJosef; togon asoan aSepeti, anan ajemes mai aJon.

Netavunan siYesu

(Mak 15.42-47; Luk 23.50-56; Jon 19.38-42)

57 Nebom namityal papadan bimasur, aJosef tovi auleArimatea sua tokad natite mai tohusur aYesu,

58 ivan han aPilate. Eus niben aYesu. APilate idam hani ale ikele idan ke lipat niben mai aJosef.

* 27:51: Exo 26.31-33 * 27:55: Luk 8.2-3

⁵⁹ Na aJosef eruj gole len nəkaliko tovi linen toveveu.

⁶⁰ Eriņi len naðurhuvat nətavunan san toveveu, tota puṗuli tia len nəvat. Erib hən nabiltivat hən bīpat gol nabopita hən naðurhuvat nəmatan enan, ale ivan.

⁶¹ AMeri ta Maktala mai aMeri togon arobətah a mō, a tut kəkereh dan nabopita hən naðurhuvat nəmatan.

Lokətkəta kəkol hən naðurhuvat nəmatan

⁶² Pelan han, tovi nəmariboņ tohusur Nəboņ hən Nautautan hən nəPasova, abiltihai tutumav gail mai naFarisi gail luḃonḃon, luvan hən aPilate.

⁶³ Ale luke, “Nasuḃ, namtunau təlmam hən nəsa nəvanuan gəgəras egaii tokele nəboņ tomaur sal. Ike, ‘Len nəmariboņ titor dereh aGot tigol nile məhat.’* ”

⁶⁴ Imaienan, namtuke gikele hən nasoltia sam̃ gail ke lekətkəta kəkol hən naðurhuvat nəmatan vəbar nəmariboņ titor. Asike datḃigole, ahai susur san gail hum ma ləḃevənoh niben ale kel mai nəvanuan gail ke tole məhat dan nəmatan tia! Ale ħimaienan, nagəgərasan enan dereh tesəhor nagəgərasan tokele a mō.”

⁶⁵ APilate isor var galit ke, “Səhar nasoltia nakətkəta-kəkol-an gail van, ale len namitisau ideh məttokade, mətekətkəta kəkol gat naðurhuvat.”

⁶⁶ Ale luvan, lokəkol gat naðurhuvat nəmatan, loriņ na-burut-gati-an lan ale loriņ nasoltia gail hən ləḃekətkəta kəkol həni. Lugol natgalenan len nəSappat.

* **27:63:** Mat 16.21, 17.23, 20.19

28

Na-le-məhat-an dan nəmatan
(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Jon 20.1-10)

¹ Nəboŋ nəSappat enan tonoŋ, nəmav topitau dudulan somilan, len nəmariboŋ metəkav hən nawik,* aMeri ta Maktala mai aMeri togon luvan varis naḅurhuvat nəmatan.*

² Vəha-sua ŋai ikad nabiltidu, bathut aŋel sua siNasub evi pan dan nəmav, ale erib kuv nabiltivat topat gol naḅurhuvat, ebətah lan.

³ Nənahənah han emial hum nəkabil mai nahurabat san epəhw yesyes hum nasno.

⁴ Nasoltia gail lotokətkəta kəkol hən naḅurhuvat, ninelit epil lan, lominninikot, luteh matmatiov.

⁵ Beti aŋel isor mai napəhaḅut gəlaru, ike, “Samremətahw! Noləboi məruke məreris aYesu lotogol tomat len nəhai balbal.

⁶ Be gai satoh gegai, husur aGot igol ile məhat tia sunian ŋai aYesu tokele. Məregəm ris naut topat lan.

⁷ Mirivan tutut! Kel mai ahai susur san gail ke, ‘Səsəloŋ! AGot igol ile məhat dan nəmatan. Dereh teil a mō hən gamito vi lan naut a Kalili. Ale dereh məterisi ei.’ Enan ŋai na-kel-uri-an sagw.”

⁸ Napəhaḅut gəlaru arugam tutut dan naḅurhuvat. Aromətahw be aropul hən nakemkeman ale arusaḅsaḅut hən arbikele mai ahai susur san gail.

* **28:1:** Len nasoruan ta Kris ike *len nəmariboŋ metəkav hən nawik*, gidato datokis nəmariboŋ enan hən nəSade. * **28:1:** Mat 27.56

⁹ Vəha-sua ŋai aYesu ebubur mai gəlaru. Ike, “Ivoi!” Arogəm həni, arotəgau gat narien gəlaru, arulotu həni.

¹⁰ Beti aYesu ikel mai gəlaru ke, “Samremətahw. Mirivan, kel mai aʋagw gail ke levi lan naut a Kalili, ale dereh leris ginau ei.”

Na-kel-uri-an sisoltia gail

¹¹ Nəboŋ napəhaʋut gəlaru artovan sal, nasoltia galevis lotokətkəta kəkol hən nəburhuvat nəmatan lovi lan nabiltivile. Ale lukel ur natit ɸisi tovisi mai abiltihai tutumav gail.

¹² Abiltihai tutumav gail luḅonḅon mai alat lo-toil a n̄o hən nəvanuan gail ale ludan̄ hən na-sor-utaut-an sua. Lulav nəvat isoḅur mai nasoltia gail,

¹³ lukel mai galit ke, “Mətekəmaiegai ke, ‘Ahai susur san gail logəm len mariug, lovənoh niben nəboŋ namttopat.’

¹⁴ Agavna Pilate ḅesəsəloŋ hən natenan, dereh namtetəŋov nəlon hən asike mətḅikad nəpanismen ideh.”

¹⁵ Imaienan, nasoltia gail lulav nəvat enan, lugol nəsa abiltiJu gail lotokele. Na-kel-uri-an enan sal-ito, naJu gail lukele van vəbar nəboŋ ta daməŋai.

Nakelean naməkot siYesu

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23; Uman 1.6-8)

¹⁶ Beti ahai susur lotovi 11 lovi Kalili vi lan naʋehuh aYesu tokel mai galit tia hən ləbevi lan.

¹⁷ Nəboŋ lotorisi ei, lulotu həni, be galit galevis lukad nə-lon-uri-an.

18 AYesu egəm hən galito, ikel mai galit ke, “AGot aTəmagw ilav mai ginau nədaŋan hən na-il-a-mō-an p̄isi len nəmav mai len navile a pan.

19 Imagenan, mitivan hən mətbeŷusan naluŷoh hən nəvanuan naut tiltile gail hən ləbēgəm vi hai susur sagw gail. Baptais hən galito len nahəsan aGot aTata, aNatun mai aNunun.*

20 Vusan galito hən ləbīgol natit p̄isi notokele todaŋ mai gamito. Nau gat nategai: ginau nutah mai gamito, ale dereh nitah mai gamito van vəbar nəboŋ hən nanoŋan hən navile a pan, nagilen natit p̄isi.”

* **28:19:** Uman 1.8

**Nasoruan siGot len nasoruan ta Uluveu
The New Testament in the Maskelynes language of
Uluveu, Vanuatu
Niutestamen long lanwis Maskelynes blong Uluveu,
Vanuatu.
Le Nouveau Testament dans la langue Maskelynes de
Uluveu, Vanuatu.**

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maskelynes

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

cb9da196-fced-5a7c-9540-74db5e4270fd